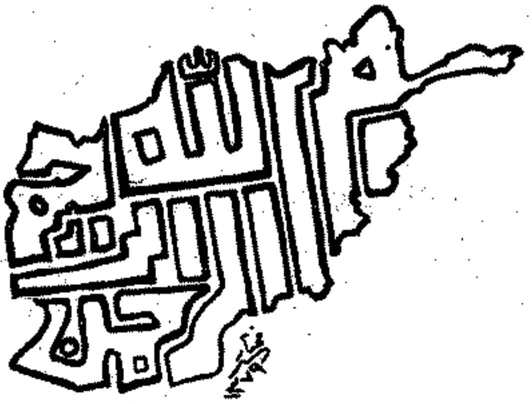

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا

هغه پښتون زلمي ته چې
د افغان ولس د نجات لاره لټوي

* * *

زړه پرې روښانه کړه بلکا واخله
توري تيارې لره رڼا واخله

خادم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم کورنۍ (Khadem Dynasty) وياړي چې د
مرحوم مولیناخادم د قلمي ناچاپو آثارو نه یو بل
(بلکا) چاپوي.
بلکا د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپو قلمي آثارو
نه یو اثر دی. د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپه
قلمي کتابونو نه په بلکا برسیره دولس روغ پاتې
دي، نور یې په افغانستان باندې د روسانو په
یرغل کې د افغانستان د ډېرو ملي شتمنیو
غوندې خاورې شوي دي. که د سام خادم (مولینا
خادم کشر زوی) چې کورنی نوم یې بشیر خادم دی
پوره څارنه نه وای، نو نن به دغه پاتې کتابونه هم
لاس ته نه وای راغلي. په دې اړه د بشیر خادم
سرگذشت یو بل داستان دی ،چې هغه د پښتو ادب
سره د یو ایمانداره او د یو اهل او صالح اولاد مینه
ښیي.

Khadem Dynasty

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړليك

ګڼه	عنوان	مخ
۱	د اروابناد استاد خادم "بلکا"	ا- و
۲	کار او لار	الف- ج
۳	د استاد خادم شاعري او...	۱-۹
۴	بلکا	۱۰-۱۹
۵	افغاني ترانه	۲۰
۶	د کابل سیند	۲۲
۷	زلمیان	۲۴
۸	د خوښۍ دنیا	۲۶
۹	انګریزه توبه	۳۰
۱۰	د خلکو خدمتګار	۳۲
۱۱	د کابل واوره	۳۳
۱۲	وطنه ګران وطنه	۳۵
۱۳	سینما ده سینما	۳۷
۱۴	پس له مرګه	۳۹
۱۵	وطن ته	۳۹
۱۶	هسکوالی	۳۹
۱۷	صنعت او تجارت	۳۹
۱۸	تجدد	۳۹
۱۹	غښتوالی	۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰-	نوي ترقي	۴۰
۲۱-	د ژوند اوبه	۴۰
۲۲-	هوښيار او حکيم	۴۰
۲۳-	زمونږ زلمي	۴۰
۲۴-	بدبخت قوم	۴۱
۲۵-	کار او ژوند	۴۱
۲۶-	ځوان او قوم	۴۱
۲۷-	قام او اخلاق	۴۱
۲۸-	پوډي رنګ	۴۲
۲۹-	د قوم سره مينه	۴۲
۳۰-	خپل آس	۴۲
۳۱-	لټون	۴۳
۳۲-	حجره	۴۳
۳۳-	ماشيني سړی	۴۴
۳۴-	محمود او اياز	۴۴
۳۵-	غزل	۴۵
۳۶-	غزل	۴۶
۳۷-	غزل	۴۷
۳۸-	غزل	۴۸
۳۹-	غزل	۴۹
۴۰-	غزل	۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱-	فرعون ته خطاب	۵۱
۴۲-	د ننګرهار پوهنتون	۵۱
۴۳-	انګریزاو پښتون	۵۲
۴۴-	دعا	۵۳
۴۵-	دی څوک وي	۵۴
۴۶-	د ژوند طلسم	۵۵
۴۷-	هوسیږم	۵۷
۴۸-	پښتون دې ولې کړم	۵۸
۴۹-	درواغجن	۵۹
۵۰-	د میني لیوني	۵۹
۵۱-	سیاست	۵۹
۵۲	ټیټ شو پښتون	۵۹
۵۳	د پښتنو مشر	۶۰
۵۴	د قام د خدمت شرط	۶۰
۵۵	د میړنو وطن	۶۱
۵۶	خان عبدالغفارخان	۶۲
۵۷	څه ولیکم	۶۳
۵۸	لویه آرزو	۶۴
۵۹	د محمدګل خان مومند په یاد	۶۵
۶۰	آینده پښتنو ته پیغام	۶۶
۶۱	ځواناتو ته بلنه	۷۴
۶۲	ملي ارشاد	۷۸
۶۳	د استعمار زمزمه	۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴	واړه افغانان یو	۸۴
۶۵	سپین سترګی	۸۷
۶۶	انسان او کائینات	۸۹
۶۷	غزل	۹۲
۶۸	ځورولې مې شې	۹۲
۷۹	د کابل ښار	۹۳
۷۰	د نوي فکر ماشومان	۹۶
۷۱	تعصب او ایمان	۹۹
۷۲	د شاعر زړه	۱۰۰
۷۳	غوره لار	۱۰۲
۷۴	ګوډ خر	۱۰۴
۷۵	نشته دی دلبر	۱۰۷
۷۶	لوړ غرونه او لوړ فکرونه	۱۰۸
۷۷	غزل	۱۱۰
۷۸	د شاعر ویره	۱۱۱
۸۹	یو نظر کړه په ما	۱۱۴
۸۰	شاعر او قوم	۱۱۵
۸۱	څه شوه یارانه	۱۱۸
۸۲	سم به نه شي	۱۱۹
۸۳	لاړې قافلې	۱۲۰
۸۴	ځوانان راټولوم	۱۲۱
۸۵	د پامیر د لوړې څوکې نه	۱۲۲
۸۶	د قوم تباهي	۱۲۳
۸۷	د لیډر پیژندنه	۱۲۳
۸۸	اُجمل ته	۱۲۴
۸۹	د غیرت چغه	۱۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۰	چې ته راشې	۱۲۵
۹۱	سیاست څه دی؟	۱۲۶
۹۲	زه او ورور مې	۱۲۸
۹۳	مرګیه	۱۲۸
۹۴	شاعر او دولتمن	۱۲۹
۹۵	غزل	۱۳۰
۹۶	ملي انقلاب	۱۳۱
۹۷	د انقلاب خبرې	۱۳۲
۹۸	درچمن	۱۳۳
۹۹	د افغان بدلون	۱۳۴
۱۰۰	خادم او حمزه	۱۳۴
۱۰۱	لا یې هم ته منې	۱۳۵
۱۰۲	د عمر شپې	۱۳۶
۱۰۳	خوار افغان	۱۳۶
۱۰۴	اولاد ته	۱۳۷
۱۰۵	د پښتون اصل او نسب	۱۳۷
۱۰۶	محشر	۱۳۸
۱۰۷	نوی جهان	۱۳۹
۱۰۸	دنیا واړه ټکي ده	۱۵۲
۱۰۹	خادم وایي	۱۵۴
۱۱۰	کابل او پښتو	۱۵۵
۱۱۱	د سید حسن خان د قبر ډبره	۱۵۷
۱۱۲	ای ددې جهان خاونده !	۱۵۹
۱۱۳	ټولنیز افغان	۱۷۴
۱۱۴	سعادت	۱۷۵
۱۱۵	حاضر عصر	۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۶	افغاني سياسيات	۱۷۵
۱۱۷	حبيبي او پښتو	۱۷۵
۱۱۸	بختاني او پښتو	۱۷۵
۱۱۹	د بېنوا پښتو	۱۷۶
۱۲۰	د الفت شاعري	۱۷۶
۱۲۱	سليمان لايق	۱۷۶
۱۲۲	خادم څه دی	۱۷۶
۱۲۳	حبيبي او د پښتنو تاريخ	۱۷۷
۱۲۴	جهان وايي	۱۷۷
۱۲۵	پښتانه او د پښتو مخالفت	۱۷۷
۱۲۶	د پښتو نتيجه	۱۷۸
۱۲۷	زور د استعمار	۱۷۸
۱۲۸	شاه محمود د زهرا زوی	۱۷۹
۱۲۹	زما زړه	۱۷۹
۱۳۰	د خلکو مينه	۱۷۹
۱۳۱	د تکليفونو دنيا	۱۸۰
۱۳۲	د پښتو مينان	۱۸۰
۱۳۳	سياست او پښتو	۱۸۰
۱۳۴	تور دېو	۱۸۱
۱۳۵	د حافظ نصرالله پښتو	۱۸۱
۱۳۶	سيلاب او پښتو	۱۸۲
۱۳۷	رسا او هميش	۱۸۲
۱۳۸	پخواني جاه و حشم	۱۸۳
۱۳۹	روښان به شم	۱۸۴
۱۴۰	مذهب او قوم	۱۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۱	شرع او لار	۱۸۵
۱۴۲	نیم سوسیالیست	۱۸۵
۱۴۳	استعمار او پښتون	۱۸۶
۱۴۴	د پښتون تاریخ	۱۸۶
۱۴۵	ته یې وینې که نه	۱۸۷
۱۴۶	پښتو دلته او هلته	۱۸۹
۱۴۷	د څان عیبونه	۱۹۰
۱۴۸	د جمهوریت تاسیس	۱۹۱
۱۴۹	د ولي محمد خان مخلص په یاد	۱۹۲
۱۵۰	امیر حمزه شینواری	۱۹۳
۱۵۱	محمد عمر سیماب	۱۹۳
۱۵۲	مراد شینواری	۱۹۳
۱۵۳	غزل	۱۹۴
۱۵۴	غزل	۱۹۴
۱۵۵	مات قلم	۱۹۵
۱۵۶	د پیسو غلام	۱۹۷
۱۵۷	هاتفي اواز	۱۹۹
۱۵۸	افغاني جمهوریت	۲۰۱
۱۵۹	افغاني وطن	۲۰۵
۱۶۰	یو قلم څو ژاله پرېږده	۲۰۷
۱۶۱	پښتیانا ادې	۲۰۹
۱۶۲	ستا پمه	۲۱۱
۱۶۳	کاشکې توتکې او یا بلبله وای	۲۱۲
۱۶۴	د پښتنو تاریخ	۲۱۹
۱۶۵	نوی استعمار	۲۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارواښاد استاذ خادم ,,بلکا"

زمانه د استاد خادم ځوی ګران بشیر جان خادم هیله ځرګنده کړه چې د علامه خادم صاحب په ,,بلکا" نومې شعري ټولګه څه ولیکم. استاد چې د پښتو ادب په ځلانده اسمان کې د یوه ځلانده ستوري په شان چې وړانګې او پلوشې یې یوازې په خپل هېواد کې منحصرې نه دي پاتې شوې، بلکې په ګاونډیو هېوادونو سر بېره په اروپايي هېوادو کې یې هم علمې او ادبي غونډې روښانه کړي په پښتو ادب کې ځانته مقام لري. دده شعر او نثر دواړه زیات اوچت ځکه دي چې دده له ځغځه فکر او دماغ څخه سرچینه اخلي چې له لوی خدایه (ج) پرته یې دهېچا سجدې نه دي کړي، دی د ملحوظاتو په دایره کې دومره محصور شوی نه دی چې د پښتو او پښتنولۍ په باره کې د چا د بې حیایۍ په مقابل کې غلی پاتې شي او بیا یې د کومې والي په انتظار کې په خبره سترګې پټې کړي.

علامه خادم حتی د درباري نازولو د بېي ځایه شوخیو په وړاندې خپله زړورتیا په میړانه ښودلې او بې ادبیانو یې تادیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي دده خبرې دده ليکنې، دده شعر او نثر دومره جذابيت درلود چې زړونه ورماتيدل او ځاى يې ورکاوه.

"کاروان اوځاروان" د اروابناد استاد دکلاسيکو اشعارو هغه دوه ټولګې دي چې دده په ژوند چاپ شوي او دا ده "بلکا" دده د همدغه راز اشعارو دريمه مجموعه ده چې دده د نيکو فرزندانو له خوا چې د "صدقه جاريه " حکم لري چاپيږي.

"بلکا" د سريزې په پيل کې په خپله استاد خادم ليکي:

"چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا هم له همده ده
او بلکا هم په ده ده"

خادم صاحب لکه څومره چې په شاعرۍ کې د استادۍ هسک مقام ته رسيدلى دى، دغه راز په نثر کې هم دده مقام ډېر هسک دى. دى که تکړه شاعر او ليکوال دى،نو ورسره جوخت تکړه ژورناليست او نامه نګار هم دى، دى چې کوم وخت د هېواد ورځپاڼې مسوول چلوونکى و نو دده سرمقالې، مقالې او سياسي تبصرې به نورو ورځپاڼو يعنې "انيس" او "اصلاح" د اقتراح په توګه تعقيبولې اودده په "نقش قدم" به يې ګام پورته کاوه. "د وقت سر کار" دده ليکنوته د شك او ترديد په نظر کتل نو ځکه دده د ځوراوکړ او سبب کيدل او ډېر مقام يې نه ورکاوه حتى چې د پښتو ټولنې درياست مقام ته د رسيدلو په لار کې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم خندونه ورته پیداکول،څکه چې دی له دغو اوصافو سره سر سیاسي شخصیت هم ؤ داسې سیاسي شخصیت چې په خپله لاره په ټینګ عزم روانؤ او یو قدم ترې په شاکیدل یې "بې ایماني" ګڼله

خادم صاحب سره له دې چې یوفلسفي شاعر وءانتقادي شاعر هم و او په خپل انتقاد کې یې نه د ملاحظاتو خیال ساتلی او نه یې قلم ټکنی شوی دی،تو څکه یو شمېر تطمیع شویوزلمیانو ته داسې ګوته نیسي:

تول شوي په ټبانسك وو د حلوا په تمه بساندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غونډې ښکارېږي

دا چې "تمدن اول له بلخه شروع شوی" خادم صاحب دغه ټکي ته په "افغاني ترانه" نومې شعر کې داسې اشاره کوي

دنیاشوه منوره زمـا لـه کوهستانه
نړۍ شوه ښهر وره لـه دې باغ وبوستانه

اوچت له تولې څمکې په بام ددې جهان یم
افغان یمه افغان یم - افغان یمه افغان یم

اروابناد استاد خادم " د قام سره مینه" تر سرلیك لاندې شعرکې وایې چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې تاثيره چې ترې څوك خلاصيدې نه شي
يوه ژبه، بل مكتب، بل سينما ده
كه پردي وي په پردي رنگ كې راغلي
دا څيزونه د يو قوم په سر بلا ده

خپل لباس او خپل اساس درته په كار دي
كه دې مينه له خپل قام سره رښتيا ده

تاسې وگورئ چې د "ماشيني سړي" تر سر ليك لاندې شعر كې څه ښه وايي:

له حجرې جوماته لرې، له دېرې نه خبر نه دي
ښه زلمي دي خوافسوس دي چې زمونږ له ټبر نه دي

مغربي فيشن كې طاق دي عجيبه شانې گرځېږي
د خبرو سره خوځي نه به وايي چې گډېږي

ـ دي زمونږ د اكا زوى دي خو پرديو سره لوى شو
چې د چا سره لوى شوي د هغو په خوى او بوى شو

چې د قام وطن خبرې ورته وكړې خفه كېږي
خلك دده او دى د خلكو په خبرونه پوهېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني غونډې سرې دي د دفتر د چليدو دي
نور اميد ترينه ونه كړې چې د غرونو د ختو دي

او په بل ځاى كې وايي:

تيت شو پښتون او لا تيتيږي به نور
ښكته ولېدلى دى او لويږي به نور
نه مشر پيژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې كيږي به نور

د پښتنو د مشر په باره كې وايي:

خلك مشري كوي عزت غواړي
زمونږ چې مشرشي دولت غواړي
اى چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تاڅخه خدمت غواړي

دى په شعر كې د استادۍ مقام لري او زه يې د شاګردۍ وياړ لرم او خپله ليكنه ځوانانو ته د استاد خادم په دغې بلنې پاى ته رسوم

يا خاروان د قافلې شه
يا روان شه په كاروان كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخــــر تــــه هــــم یــــو انســـــان یــــې
کـــــار پــــه مثــــل د انســـــان کــــړه

پــــه دې لــــوی جـــهان کـــې اوســـې
لــــږ څه غـــم د خپــــل جــــهان کـــړه

پــــه شــــخصي ســــودا کــــې ګیـــــره
تــــنګ پــــه لاره د کــــاروان کــــړه

همیـــــش لاڤــــې د ځوانـــــی کـــړې
لــږ خـــو کـــار هـــم لکــــه ځوان کـــړه

یــــا د بــــــل پســــــې روان شــــــه
یـــــا نـــــور ځان پســـــې روان کـــــړه

شه پوهیږمه هو ښیار یې   سړیتوب غواړې جهان کې
یـا څاروان د قـافلې شــه   یاروان شه پـه کـاروان کې

قتیل خوږیانی
د ساپي پښتو څیړنو او پراختیا مرکز
ګل حاجی پلازه – پېښور
د ۱۳۸۰ کال د وږي ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار او لار

کـه د کـار پـه خونـد خبرشـي
و بـه نـه ګـرځي بـې کـار څـوک

سي کـاري لويـه بـلا ده ... پـرې دې نـه شـي ګرفـتار څـوک
م صحت دی هـم دولـت دی ... کـه روان شـي پـه دې لار څـوک
سلم هـم لـه عمـل زده شـي ... کـه پـرې وکـا اعتـبار څـوک
کـار توليـد او فـايده ده ... چې څه زيـات کانـدې په زيار څوک
ښـه سـړی او ښـه مېـړه شـي ... چې اخته وي پـه روزګـار څـوک
لـه بې کـاره خـدای بېـزاره ... شـيطان نـه پرېږدي اوزګار څوک
څوک چې مشق او عمل نه کا ... شي بـه څنګه او ستاکار څوک
فـائده مـن ښـه شـهرت مومـي ... کـه خواهـان وي د اتبـار څـوک
کـار د کـور څـښتن جوړېـږي ... کـه خبـر وي او هوښيـار څـوک
هوښيـار هغـه ده چې کـار کـا ... هوښيـار نـه ګڼـي بې کـار څـوک
هيڅ لـه غمـه بـه خلاص نـه شي ... کـه لـه کـاره کـوي ډار څـوک
سلم څـه؟ د کـار ښـودل دي ... چې دی روږدی کـا پـه کـار څوک
ـه بـس تشـې مسـلې کـا ... و بـه نـه سـاتي وقـار څـوک
دې بيـل کانـدې لـه علمه ... کـه راغـواړي استعمار څـوک
ـه کـاري سـړی واکـدار کـا ... چې د ملک غـواړي اختيار څوک
کـار فـرما کـه کـاري نـه وي ... تـرې نـه څـه کـا انتظار څـوک
چې سـتومانه سـتړی نـه شـي ... رزق څـه لـه خـوري مـردار څـوک
کـار او زيـار ډېـر ښـه شـاهد دي ... بـل شـاهد نـه شته د کـار څـوک
د تـوت پاڼـه دا نامـه ده ... چې يې اخلي بې لـه زيـار څوک
مکـتب نـه دی ګمـراهي ده ... چې روزي پـه کې کـار دار څـوک
چې يـې لاس تنهـا کې نـه وي ... خواهش څـنګه کـا د کـار څـوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار معیار د جامعې دی — نور دې نه کوي گفتار څوک
"څه کولای شي؟" سوال دا دی — ښودای نه شي بل معیار څوک
په کوم کار چې عاشق نه وي — ترې به نه وي بل ناکار څوک
نامداران واړه کاري وي — بې کار کله وي نامدار څوک
د نړۍ تعمیر په کار دی — بل یو نشته دی معمار څو
که په کار اتکا وشي — و به نه کاندي بد کار څو
ښه کار گردې کار فرما وي — نه دې کاندي انحصار څوک!
چې بېکاره ته کار ورکا — ترې به نه نوي گنهگار څوک
کار د دې عصر مذهب دی — بې کار نه گڼي دیندار څوک

•••

اول کار د دهقانی دی — دویم دا چې وي مالدار څوک
دریم دا دی چې یې جوړ کا — صنعتونه د بازار څوک
څلورم یې تجارت دی — خو چې نه کا احتکار څوک
چې تاجر پوستین چپه کا — ترې نه نشته بل خونخوار څوک
لا چې واک هم ورسره وي — مه شه دغسې واکدار څوک
د مزدور گټه چې بل خوري — نو به څه وکاږي زیار څو
د ملت دې ډېر کارونه — که پیدا شي ملتیار څو
تول کارونه هله سم شي — چې پیدا شي وړ د کار څو
تعلیم مخکې دی تر تولو — کوي نه شي ترې انکار څوک
طرفدار د روند تقلید ته — دلته نه شته طرفدار څوک
بې له لارې تګ مشکل دی — خو چې وپېژني لار څوک
ډېر ممنون به له خادم شي — که پیدا کا "نوې لار" څوک
مشوره چې شي انجره — ایستی نه شي ترې نه تار څوک
دا افغان دا یې وطن دی — مجال څه چې کوي ډار څوک
هر څه شته په دې وطن کې — که خبر وي په اسرار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه دوست وطن فروش دی — چې دولت غواړي بې زيار څوک
چې په "توي لار" روان شي — خادم بويه هم هوښيار څوک
د پيسو حرص يو غم دی — خدای پرې مه کړه گرفتار څوک
عشق د مال ميينه د قيام خوري — کم پيدا شي ايماندار څوک
"ټولنپال افغان" چې نوي — څه بې وياړي په چار څوک
ځان ځان بهاجهان غواړي — راته نه دې شي په قار څوک
جامعه دې وي بدايه — فرد، دې نه کا استثمار څوک
هيڅ يو کاريې نه بنه کيږي — بنه چې نه لري سر کار څوک
دولت جوړ شي له ملته — تربنه کړی نه شي انکار څوک
خو ملت د کلچرزوی دی — بل يې نشته چرې پلار څوک
که شي پرې د تاريخ مزي — خپل به څه ويني اثار څوک
هر ملت لکه کاروان دی — دی په کار ورته سالار څوک

د خادم ځپسلیه قومه
مه شه داسې خوار او زار څوک

که دا شعر شاهکار نه وي — بل دې وبنيي شهکار څوک
کله خوار هغه شاعر وي — چې لري داسې اشعار څوک

يادگېرنه: د انظم د "ای ددې جهان خاونده!" له نظم څخه وروسته ليکل شوی دی

خادم

کابل – خادم مېنه
سرطان ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالهادي هدايت
د ولسي جرګې پخواني وکيل

د استاذ خادم شاعري
او دده نوی چاپ شوی کتاب "ځاروان"

ما د استاد خادم ټول تاليفات کتلي دي. ټول د پښتنې نرۍ دپاره د آبحيات په شان دي، خو "ځاروان" چې شعر دی، دلته د لفظ او معنی دوه دوله خوږوالی يو ځای شوی دی او قند مکرر ترې جوړ شوی دی.

زه د ښختانی صاحب ددې جملې سره پوره موافقه لرم ،چې "خادم صاحب په خوشې خبرو خوشې نه دي ليکلي، بلکې د قوم دويښولو، پوهولو، او لوړوالي دپاره يې سندرې ويلې دي)).

د خادم صاحب فضل په دې کې دی ،چې د معاصرې دورې په علمي ډله کې دمخه د پښتو د خدمت دپاره ميدان ته راګډ شوی دی او تر اخره په کې لګيا دی او د اجتماع د پرمختګ سره سم پښتو ادب پر مخ بيايي.

خادم صاحب پښتو ملي ژبه د تعليم او ښوونې له دورې څخه د ادب او د ادب له دورې څخه د علم او د علم له دورې څخه د فلسفې، تحقيقاتو او سياست دورې ته راورسوله. په هر حالت او هر وخت کې دده په قلم يې نوې ارتقا يې ښه غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامـان الله خـان د زمـانې نـه پس د پښـتو د خدمـت دروازه اعليحضـرت شهيد محمد نادرشـاه افغـان د محمد ګل خـان مومند پـه لاس پـرته کـړه. محمد ګل خان په پښتو مين وُ. دده پر خوا پورې ډېر ځوانان او زاړه راغونډ شول؛ خو ځلوبښت کاله په يوه لاره نېغ او سم تګ يو ازې د ښاغلی استاذ قيام الدين خادم په برخه ليکلی وُ اوبس.

په دې لاره کې داسې نه چې مشکلات نه وو. لوی لوی غرونه او ګړنګونه پکښې وو؛ خو په ټولـو تېرشو. ډېر شاګردان يې وروزل. د ډېرو مخالفتونو سره مخامخ شو. زجرونه او ناخوالي يې وزغملې؛ خو اخرېې خپله دا خبره تر سره کړه چې:

"ټولې سـويې د چـا نــه دي روزي شــوي + ځان به خاورې کړمه داکور به اباد کړم.

استاذ اوس د ډېرو تاليفاتو، تصنيفاتو چې په نظم او نثر مشتمل دي، خاوند دی. ډېر جرايد يې چلولي، ډلې يې جوړې کړي او بنيادونه يې ايښی دي؛ خو پـه ټولـو کې يـو ټـکی مشـترک دی: "خپـل وطـن او خپـل ولـس". بينواصاحب پـه "اوسني ليکوال"کې ويلی دي: "ښاغلی قيام الدين خادم په اوسنيو ليکوالو او شاعرانو کې د قدامت او مشرتوب حق لري". رښتيا داده چې په ډېرو د استاذۍ حق لري.

ښاغلی قـابل صـادقوف ليکلي دي: "د ښاغلي استاذ خـادم شاعري او تاليفـات پـه شوروي اتحـادکې ورځ پـه ورځ شهرت پېداکوي او پـه ټولو ژبو وربـاندې تبصرې کېږي". پـه مسکو کې ويل کېږي چې "خادم" پـه افغـانستان کې هغه لار نيولې ده چې " پوشکين" په لويه روسيه کې وربانـدې روان وُ. د خـادم صـاحب اشعارو پـه افغـاني دنيـا کـې هم لوی شهرت پيداکړی دی. دا ځـای ددې نـه دی چې دده پـه ټولـو اثارو او کـردار مبسـوط بحث وکړو؛ خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره به ووايو چې " خادم صاحب په ډېر مشکل او نامساعد وخت کې د افغان ملت په ټولو مقوماتو داسې ټينګې منګولې لګولې دي چې په ځلوېښت کاله کې يې هېڅ مانع مخه ونه شوه نيولای. دده کار ته بايد لوی کار او ده ته بايد د لوی عزم خاوند ووايو."

استاذ خادم د خپل شعر او ادب هدف د " ځاروان" په مقدمه کې داسې اشاره کړېده وايي ((دپښتو شاعري له زړګونو کالو څخه په روان ډول سره په قومي او اجتماعي بڼه راغلې ده". بياوايي: " پښتون شاعر نه شي کولای چې خپل آس بې له ملي لارې په بله لاره وځغلوي.دی وايي: "ما شعر د باطني شعور او تجسس له مخې ويلی دی او چې په بله ژبه مې څه ويلی شول نو د شعر شېبلی مې نه ده غږولې"

يعني شعر يې د ډېرو نازکو اداګانو ژبه ګرځولې او نور مفاهيم يې په نثر ادا کړي دي. دستي وريسې وايي: " لکه څنګه چې شعر ته په لوي ضرورت قائل يم، له شعري ضرورته څوړ منکريم،نو ځکه هيله لرم چې د پښتو دادب حقيقي نقادان به په دې مجموعه کې د ژبې سم استعمال د سلاست، فصاحت او بلاغت په قالب کې ومومي".

ښاغلی ډاکټر د وريانکوف دده د شعر په باب ويلي دي:" خادم صاحب په خپل سبك او اسلوب کې د پښتو د لرغونو عنعنوي شفاهي ادبياتو او ولسي فولکلور له منابعونه ډېره زياته استفاده کړېده او معاصر مسائل يې په ډېر قدرت د، ولس په ژبه بيان کړي دي. د خادم صاحب شعر د پښتو ادب د لرغونو عنعنو د پيروی يوه عصري نمونه ده. چې ددې عصر يو ځانله ممتاز سبك يې ګڼلی شو".

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه پورته مطلب بناغلي بختاني هم نقل کړی او زیاته کړې یې ده:"شک نشته چې خادم صاحب د پراخې مطالعې خاوند دی،ځکه یې د شعر معنوي خوابډایه ده."

خو څه چې ما په "ځاروان" کې موندلي او د خادم صاحب د کلاسیك اشعارو دریمه مجموعه چې "بلکا" نومېږي او لانشر شوې نه ده، د دغې مجموعې له کتلو چې څه لاس ته راغلي دي، دلته یې لیکم:

۱- د خادم صاحب شعر یو اجتماعي او ولسي شعردی، دلته د شعري نزاکتونو د مهارتونو سره یو بل شی چې دی د نورو معاصرو شاعرانو نه ممتاز وي هغه دادی چې دده د شعر آفاقیت ډېر پراخه دی. دده په شعر کې دده ماحول، دده معاصرین، دافغاني دنیا نهضتونه او ددنیا معاصر سیاسیات ښه ترا او چې څومره په کښې تعمق کېږي نور نکات ترې را وځي.

۲- خادم صاحب شعر د ژوند او حیات دپاره ویلی دی، که څوك پکښې ځیر شي لکه د شرق او غرب ددغسې شاعرانو په شان به دده په شعر کې د ژوند ددریاب ډېرې مرغلرې پیداکړي.

۳- د خادم شخصیت، دوستان او مخالفین یې، دده د عصر روحیه د افغان او افغانستان غوښتنې او د افغان حقیقي پېژندنه دده په شعرکې منعکسه شوېده.

۴- د ده د شعر له لوستلو ښځه څرګندېږي چې د عصر په پېژندلو کې د خادم صاحب مطالعه څومره ژوره او نظریې څومره صائب دی.

۵ - خادم صاحب د"بلکا"په مقدمه کې لیکلي دي: د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیك فورم چې ښه په عروج کې دی، د ښکارندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرزاخان انصاري، خوشحال خان او رحمان بابا نه راپاتې دي،مګر دغه کلاسيك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعاراو مهاجر دی، او د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ايران او عربو له خوا راګلې شوی دی، دپښتانه ولس د ټولوافکارو، عقايدو، احساساتو ترجمان نشي کېدای،څکه چې ډېر تنګ، ګنډلی او محدود دی.

تر دغو اقسامو څخه پرته يو بل قسم شعر هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قديم باختر ادبيات لکه ويدونه ، ژنده‌او ستا، هخامنشي اثار، ساساني کتيبې، د لويکانو د عصر ځيني اثار چې کشف شوي دي. دا شکل د حضرت با يزيد روښان د "خيرالبيان" پورې رارسېدلی دی. اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته وروګرځوو او په مقفي نثريا سپين شعريې وليکو. د دې کار تمهيد ډېر پخوا ايښودل شوی دی. او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسيك فورم کښې د توسيع پېدا کولو لاره نيول شوېده. په "څاروان" کښې دغه رنګ نور هم ټينګ شو. په "بلکا" کې دې کار بله ښه غوره کړه. چې هغه بايد د پښتو د شعر دپاره د کلاسيك قيودو څخه د خلاصون دوره وبولو".

تر "بلکا" وروسته خادم صاحب په دغه نوی قسم شعر چې ډېر قديم دی، لاس پورې کړی دی. نمونې يې د خادم صاحب پخپله جريده افغـان ولـس کـې مونـدل کـېږي او پـه يـوه نـوې مجموعـه کـې د (نـوې پوهېتانـه) پـه نامـه راغونډېږي.

وګورئ دا لاندې يو څو نمونې چې هر ه يوه يې د يوه اوږد نظم يوه ټوټه ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

دا ځکه چې پښتون يم

چوکۍ مېزدې د بل وي ماله توره ده او سپاره   داڅکه چې پښتون يم
توتې توتې مـــې تـــن دی   تـــيار راته کفن دی
هېڅوك پـــرمـــا نـــه ژاړي   پردې رانـه وطن دی
زګېروي هـم نـــه اوبـــا ســـم   نـه خبر يم له اسراره
دا ځکه چې پښتون يم

تعليم تـه کـه رضـا يم   پـاړسـي اردو بــه وايم
لـه څانـه پـستې ستر ګې   د بـل چـا ښه بـه ستا يم
بـد ظـن پـه خپله ژبـه   لـه قومـي ژونده بېزاره
داڅکه چې پښتون يم

کـه شـمـه افـلاطـون   د عـقـل پـه مـضـمـون
لايـق کـيـدلـی نـشم   لا بـل دی شـواخـون
مردود مې هـر دليل وي   لاڅه مخکښې له اظهاره
داڅکه چې پښتون يم

پـه زړه مې دي داغـونه   زښتـيـا وايـم حـالـونه
خـادم کلـه ويـريـږم   لـه خپل هسې مضمونه
راخلاص دې وي پښتون   لـه يو سفرې تر کندهاره
دا ځکه چې پښتون يم

((د مرغلرواميل))

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

د شاعر زړه

ډك لـــه ارمـــانونودی		نـــه پــوهيږم څه غواړي
راز د اسمـانــونــــودی		نه پــوهيږم څه غــواړي

* * *

سوديې په پيسو نـشي		كاريــې پــه تنكو نشي
تير له دې غمــونو دی		نه پوهـيږم څه غــواړي

* * *

وايي چې دوزخ زمونږ		ولــې دې جنــت نـشي
تل په دې چــرتونو دی		نه پــوهــيږم څه غـواړي

* * *

دا جهان خو نه غواړي		بل له ديـــنه بنه غواړي
زړه دی د شاعــر دغــه		وگوري چــه څه غواړي

۸

(۳)

ای ددې جهان خاونده

لوی عذاب، و دې نړۍ ته — استعمار دی استعماردی
چې نړۍ نن په کې سوزې — دغه اور دی دغه نار دی
له تیري دا ستعماره — زورزیاتی دی په جهان کې
استعمار شکیدلی کټ دی — تر میمیړی انګلستان کې
یو افت توره بلا ده — په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپسه — په انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي — یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بیغرته — دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مردانه وي — او په نورو حکومت کا
سړی څنګه ځان ته وایي — چې داهسې خیانت کا
بې له زیار او بې له کاره — تمول له نورو غلا ده
څوك چې داسې دولتمن شي — د ولس په ځان بلا ده
حیرانیږم پیسه دار ته — استعمار او استثمارته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا — ځان ونوروته قصاب کا
داځه علم ځه شعور دی — تري وګړی په ضروردی
دا جهان د استعمار دی — که ستا هم په کې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده

(بلکا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

افغان ولس

مـــونـږ افغانان او مسلمانـان یـو پـه خـپلـه سـمه لار روان یو
نـــه تـــمـــه لـــرو نــه ډار عـــقیده لــرو په کار او په زیار
له حرص او بېکارۍ یو بېزار

ترشامولوی تاریخ او ترمخ مولوی جهان دی دا موله نعمتونو ډك کوهستان دی
لـــرغـــونـــی مـو دی ثقافـت او تینـګ مـو دی اقـتـصاد
نـــشـــته داســـې بـنیاد

دا جـــهـــان بـــه کـــړو ابـــاد پـــه خــپل کـوشش او جهاد

(نوي پوهيتانه)

* * *

یادګېرنه: په دغو ټولو نمونو کې ښکارېږي، چې له کلاسیکي قیودو څخه د پښتو د شعر د ازادۍ کوشش شوی دی. دا زیار په اخره کې پوره کامیاب کتل کېږي.

هېواد- ۱۹۶۹ کال د نومبر (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

بلکا

چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا له همده ده!
او بلکا هم په ده!

بلکا د کلاسیک اشعارو دریمه مجموعه ده. تر دې دمخه زما د کلاسیکي اشعارو دوه مجموعې "د مرغلرو امېل" او "څاروان" په نامه خپرې شوې دي او دوه نورې د "نصوص الحکم" او "ساتلې خزانې" په نامه روانې دي پوره کېږي.

د پښتو د اشعارو فورم او شکل چې اوس په پښتنې نړۍ کې رواج لري په پښتو کې د اسلامي عصر له ابتدا څخه دایران او عربو له خوا راګډ شوی دی.

قصیده، غزل، مثنوي، داستان او هغه څه چې پښتانه ورته رباعي وایي، او همدغسې دوه بیتي ګانې، مخمس، مسدس، څه او څه د پښتو د شاعرۍ خپل عنعنوي لرغوني جوړښت نه دی.

د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیک فورم چې ښه په عروج کې دی، له ښکارندوي، مرزاخان انصاري خوشال او رحمان بابا راپاتې دی او رښتیا چې ځینې برخې یې د متانت، خوږلنې او انسجام نه ډکې دي.

مګر دغه کلاسیک فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی د پښتنانه ولس د ټولوافکارو، عقائدو او احساساتوترجمان نه شي کېدای، ځکه چې ډېرتنګ، ګنډلی او محدود دی.

زما په فکر شعر عموماً او د پښتو شعر خصوصاً د ساز او سرود دپاره پیدا شوی دی، په پښتني نړۍ کې شعر، ساز، او نڅاګډ، ممزوج او یو پربل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري تړلي دي. يعنې شعر ددې دپاره دی چې و غږول شي او د ساز سره وويل شي او بيا شعراو ساز د دې دپاره دي چې ګډا او نڅا ورسره وشي.

پخپله پښتني روحيه د فن او هنر روحيه ده. ددې خبرې د اثبات دپاره د پښتو د خپلو اشعارو عنعنوي شکلونه، دګډا، اتڼ او نڅا قسمونه، ساز او سرود رقمونه او دساز مختلف او متنوع الات چې په همدې هېواد کې پېداشوي دي. او ددغو کتنه او مطالعه بس کېږي.

څومره چې زه پوه شوی يم، د پښتنو د شعر تر ټولو لرغوني، اساسي او بنيادي قسم "لنډۍ، ټپه، مسره" ده. دې قسم شعر ته "ټيکۍ" هم وايي، خو په يوه خاصه ملاحظه. مثلاً کوم وخت چې لنډۍ د کوم "سر، نيمکۍ، سروکي" سره يو ځای کېږي او د موزيکال رقص زمينه تياروي، نو هغه وخت لنډۍ ته "ټيکۍ" وايي.

زمونږ په ولس کې دا. يو متل غوندې دی چې هر څوك يوه خبره ډېره تکرار وي نو ورته وايي "څه د ټيکيو سر دې تری جوړ کړ" سرونه يا نيمکۍ يو خاص قسم شعر دی. چې بې پايانه ډولونه لري. ټيکۍ د دغو سره پيوند کېږي او سرورسره تکرارېږي.

لنډۍ په ټوله پښتو نخوا کې يو شکل او صورت لري، مګر پخپله لنډۍ د پښتونخوا په هره سيمه کې په بېل بېل اهنګ ويل کېږي چې په دغوکې د تيرا، او پېښور لنډۍ زيات شهرت لري. يعنې لنډۍ يوازې هم يو موزيکال شعر دی . خو نه نيمکۍ او سردونه په کوم خاص شکل پورې حصر نه لري. نيمکۍ دومره ډېر قسمونه لري چې تراوسه يې هيڅ احصايه نه ده کړې. وګورئ دا يوه نيمکۍ ده "شاګلۍ مينې. سور دې پيزوان دی، په کنډو واورې ورونه! شاګلۍ مينې. سور دې پيزوان دی!"

ځينې پښتانه وايي چې ته يوازې سرونيمکۍ نه بلل کېږي، بلکه څه وخت چې په سر کې نيمکۍ. واچول شي نو بيا ورته "نيمکۍ" وايي لکه دا چې "پيغمبرې ګل به ترې جوړ شي. شاګلۍ مينې سور دې پيزوان دی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته مثال د تیرا اله نیمکیو څخه وګورئ: "چانه لوي شي، سالومې ورو، ورو خوځوه، له خوبه یمه، ګل مامیر جانه" تیکي ورته داسې ویل کیږي "ماته د ګلو ګېډۍ راوړه ګله- زه د وربل دپاسه چتر جوړومه- ګل مامیرجانه. چانه لوی شي، سالومې ورو، ورو خوځوه له خوبه یمه، ګل مامیر جانه".

لاندې مثال د ننګرهار له نیمکیو څخه وړاندې کیږي: " دباغ هلکا! ماله یوځل- له باغه راوړه زیړ ګلونه، د باغ!-" تیکي پکښې داسې اچول کیږي" بورا به خدای په ګلوموړکي د باغ! . . . د باغ هلکا، باغوانه ستا نیمګړی نیت مې ژړوینا. د باغ! د باغ هلکا ماله یو ځل، له باغه راوړه زیړګلونه. د باغ"!

دا لاندې سروکي هم وګورئ: داهم د باجوړ دي: ((ګودر له مه ځه، زرزري شال دې لمدېږي واګلالی ګلالی زار، زار یخ شمال لګېږي"

یو بل مثال هم عرض کول غواړم، دا مثال هم د باجوړ دی:

"اوز ولګېد نا اوز ولګېدنا کوز د چینارو په کندو لیوني راغله!. . . ."

دا ځای د ډېر تفصیل او د مثالونو د بسودلونه دی. په لنډ ډول به دومره ووایو چې د نیمکیو اصلي چینه پکتیا او باجوړ دی. اوسنیو سندرغاړو د نیمکیو شان ډېر راتیت کړی دی. سروکي د هر بیت او هرې لنډۍ نه نشي جوړېدای. سر، خورا ښکلي، عاشقانه الفاظ دي چې په هغې کې یوه خاصه جمالیاتي وضعه تصویر شوې وي او په هغې کې یو داسې کیف وي چې په ډېر تکرار راځي. وګورئ پورته ذکر شوي مثالونه. د اتڼ ټولې نارې هم باید په نیمکیو کې وګڼو، خو بیا هم ښایي چې یوه ځانته نوعه نیمکۍ وبلل شي. د اتڼ اقسام او نارې په وردګو، سلیمانخېلو، کندهار، پشین، ژوبو، ختکو کې په ښه شان او په سوات او چترال کې هم پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتڼ قسمونه چې څومره ښکلي او ښائيسته دي، هغومره متنوع هم دي دا دواړه قسمونه يعنې د پکتيا او باجوړ نيمکۍ او دروه د اتڼ ناري د موزيك او نڅا د شعر له اقسامو څخه دي. خو لکه چې وموويل ځينې باريك او نازك فرقونه به هم لري.

د لنډو او نيمکيو پسې د پښتو د موزيك او ګډا د اشعارو له اقسامو څخه "لويه، بګتۍ، ټاپکه"ده . دا دري واړه نومونه د يوې نوعې شعر دپاره دي. دا شعر ځانته مطلع، مقطع او بندونه لري. کټ مټ لکه غزل. خو د غزل او بګتۍ په منځ کښې د ځمکې او اسمان فرق دی.

په بګتۍ او غزل کې فرق ذوقي دی؛خو دومره سړی ويلی شي چې عموماً په بګتۍ کې چستي زياته ده او په غزل کې راګ او تال زيات حس کېږي، نو ځکه د بګتۍ رقص هم چست دی، دبګتۍ يو مثال:

جلۍ ديار سلام ته ځي سترګې يې سرې دينا + زلفې يې پنجرې دينا

* * *

جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ دلاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا
جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ له لاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا.

د توکل، ميرا، شيد کمال او رمضان شعرونه عموماً په غزلونو کې راځي، خو دلته دا نکته يادول ضروري ده،چې دا غزل په پښتونخوا اړه لري. د ايراني او عربي تقليد نه وتلي دي. دا هم بايد هېره نکړو چې لومړي درې کسان په غزلو کې د ځانته او عليحده ليك خاوندان دي او خالص د پښتونخوا مال حسابېږي؟

خو رمضان او دهغه نه منځکښې د لرې پښتونخوا غزليان شعراء لکه نوروز، خرم، سلطان پښتو غزل هندي راګونو ته نژدې کړېدی او کله يې د معاصر هند تقليد هم کړی دی، خو ډېر استاذانه چې يوازې استادان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدای شي. د بري پښتونخوا موزیکالو غزل ویونکو شاعرانو کې بها يي جان، ملنګ جان او سیلاب د ذکر وړ دي. البته دا ځای د شرحې نه دی. امیر حمزه استاذ د غزل په ستایل کې ډېر تغیر و نشو کړای خو په مضمون کې یې لوي ابتکار وکړ. مدعا دا ده چې په اوسنۍ پښتو کې داسې غزل هم شته چې خالصه د پښتو مال باید وبلل شي، خو یاد لرل په کاردي چې غزل او بګتۍ د پښتو د شعر بېل بېل انواع دي، چې که څوك یې یو د بل سره مخلوط او یو شی وګڼي نو د پښتونولۍ په دنیا کې به د هغه په نابلدۍ دلیل وي.

د پښتو د غزل او بګتۍ لوی فرق په دې هم کېدی شي چې تول غزل د نڅا او رقص دپاره نه دی، مګر بګتۍ له رقصه نه بېلیږي. که بېله شي نو لکه د ګل نه چې بوي لرې کړی شي.

یو بل فرق به دا وي چې لنډۍ او نیمکۍ خالصه د ولس او ملت مال دی. په دې قسم موزیکال شعر کې چې خالص د ولس او ملت مال ګڼل کېږي او شاعریې نه دی معلوم د پښتو شعر د مشهورو اقسامو څخه د قصو او رومانونو نارې هم دي. لکه فتح خان او رابیا ګله، موسی خان او ګلمکۍ، آدم او درخانۍ او داسې نورې قصې چې په قصه کې یو یو غږ دساز سره او رول کېږي.

بګتۍ او غزل له دغه پورته درې واړو قسمونو څخه [1] په دې هم بیلیږي چې بګتۍ او غزل لکه څنګه چې خاوند لري په پښتنې تول بحراو قافیه هم لري او التزام یې ضروري دی، خو لنډۍ هېڅ قافیه نه لري. نیمکۍ یې کله لري او کله یې نه لري. نارې پخپل پښتنې رنګ کې اکثراً قافیه لري، خو په دې وروستیو دواړو کې د خاص بحرالتزام نشته.

[1] یعنی د لنډۍ، نیمکۍ او د قصو د نارو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو د پښتو یکتی او غزل د نیمکیو غونډې د حصر او تحدید لاندې نه دي راغلي. هره ورځ پکښې شاعران نوی رنګ او اهنګ پیدا کوي.

ددې شپږو قسمونو (لنډی، نیمکی، ذاتې ناري، د قصو ناري، یکتی، غزل) پښې اووم قسم چې دا هم په پښتو پوري اختصاص لري چاربیته ده. چاربیته هم د سازد شعرونو په اقسامو کې راځي. مګر دګدا او ښځا نه عاري ده. چاربیته په پښتو کې په دوه ډوله ده: عادي او زنځیري. دواړه قسمه د پښتنو عروض په اساس بحر او قافیه لري. دعا دي چاربیتې مطلع اثر څلور مسرې لري چې دوه یې یو قسم قافیه او دوه یې بل قسم قافیه لري. بندونه یې اکثره د څلورو پنځو مسرو څخه کم نه وي، بیا د بند په ترجیح کې د مطلع دوارو قافیو دپاره مسرې پیداکېږي. مثلاً دا د یوې چاربیتې سر دی:

((د سرو تیک دې پلوشې کا په جبین باندې

نن دې دواړه سترګې سرې دی له خماره

د نیانیست ثاني دې نښته دی په چین باندې

نوراني شغلې دې خېژي له رخساره))

زنځیری چاربیتې ډېرې مسلسلې قافیې، پېچیده مطلع، اوږده، اوږده بندونه او عجیب او غریب ترجیعات لري (ددغه کتاب چاربیتې اوس هم د شاعرانو او ساز والاو په خولو جاري دي لکه داچې:

"یوه لوړ د قاضي وه هم عاقله هم داناوه

بېخوده شهزاده سیف الملوك یې که ګویانه یوه لوړ د قاضي وه"

یا لکه دا چې:

"ملوك شهزاده خلاص شو د پیریانو زنځیرو کښېنې شو

ووت له ځنګلسه تاترین په ننداړو کښې شو

ملوك شهزاده خلاص شو

"یا لکه داچې:

"چې ورغی شهبال باچا، قلزم یې و نیولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدري‌کړې وه فتحه ورتې راوست لاس ترلی - چې ورغی شهبال").

د چاربیتو اقسام هم نه دي حصر شوي، خورا ډېر قسمونه لري. او نوي نوي په کښې اختراع کيږي. زنځیري د شعري قوت انتهاده په دې لړکې کامیابي پخپله د شاعرۍ لوی سند دی.

شپږ اول قسمونه د مینې او محبت، عشق او مینتوب پورې منحصر دي، خو په چاربیته کې عاشقانه مضامین، قصې، تاریخ، مذهب او روایات ټول بیانیږي. د کوم خاص مضمون انحصار پکښې نشته. البته عاشقانه چاربیتې ډېرې خوندورې دي او د ساز سره ډېر خوند کوي. چاربیتې اکثره دعاشق او معشوقې یا د دوی د ماحول مور او پلار، رېبار او رقیب په سوال جواب او ګفتګوی ډکې وي. په پښتو شاعرۍ کې د ښځو له خوا د عشق اظهار په ډېر قدیم روایت دلالت کوي.

د پېښور محمد نور نامی یوزرګر چې شاعر و او یا کاله مخکښې د شهزاده سیف الملوك قصه په چاربیتو نظم کړې ده. چې نهایت خوندوره او د ساز و سرود نه ډکه ده. خوافسوس چې اصل نسخه چې چاپ شوې ده اوس ډېره کمیابه ده که اصل یې پیداشي په ډېر دولت ارځي او وروسته چاپ شوې کاملاً غلطه ده هېڅ افاده نه کوي په چاربیتو کې د ننګرهار غریبي او زرجان او د پېښور نورالدین، محمد ین او ملامقصود زیات شهرت لري.

تر دي وروسته د پښتو شعر له اقسامو داستان او مثنوي دی. چې اکثرا په کښې قصې بیانیږي. داستان اوږد نظم وي‌خو د غزل غوندې د دوهمې مسرې قافیه یوه وي. لکه دبهرام شهزاده قصه چې فیاض په نظم کړې ده. او مثنوي خو معلوم دی چې د هربیت دوه مسرې یې په یوه قافیه وي خو یو بیت د بل غوندې قافیه نه لري لکه د امیر حمزه قصه چې د نوښار ملانعمت الله لیکلې ده.

البته ټول مثنوي ګان په یوه بحرنه دي اوځینې واړه او لنډ وي لکه د خجستې او د توتي قصه، او ځینې په طویل بحر وي لکه د امیرحمزه پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوې قصه، دپښتو په مثنوي ګانو کې مستزاد مثنوي هم شته چې دا قسم د ننګرهار د للمې ملااحمد ګل تره کي اختراع کړی دی. لکه دا:

د شیخ قصه

پخوا په زمانه کې په یو ښار کې و یو شیخ هغه ځای کې و میخ
باچا دهغه ښار چې په سخاوت ښکلی نوم و هر چا وته معلوم و
بخښلی یې دې شیخ ته د بخشش په دود قباوه خو شرنګه دلبر باوه
د شنه حریر د پاسه مرغلرې قط په قط ترتیب په یونمط
قبې د سپینو زرو دسرو هم ورسره شمېره پې نښتې وې برسېره

تردې ځایه مونږ د پښتو د خپل شعر بیان وکړ. د پښتو د کلاسیك د خپل شعر ذکر مو په اول کې کړی دی تر دغو بیان شوو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعر یا نظم هم شته چې د بر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژند، اوستا هخامنشی اثار، ساساني کتیبې او د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي لیکل شوي دي. دا تشکل د حضرت بایزید روښان د خیرالبیان پورې رارسېدلی دی او اخون درویزه هم زیارکښلی دی چې خپل مخزن اسلام په دغه شکل ولیکي:

وایې چې فوائد الشریعه هم پردغه فورم کښل شوی دی.

دغه فورم به که څه هم لږ موزیکال وي، خو دهر قسم مضامینو د بیان دپاره مساعد دي.

اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته ور وګرځوو، او په مقفي نثر، یا د سپین شعر په اساس یې ولیکو. یعنې د (بلکا) نه وروسته د شعر ښه بدله کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې کار تمهید ډېر پخوا ایښودل شوی دی او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیول شوې ده.[۱]
په "ځاروان" کې دغه زیار نور هم ټینګ شو[۲]

په بلکا کې دې کار بله ښه غوره کړه چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیك فورم څخه د خلاصون دوره وبولو. په دې ډګر کې د بلکا (ای ددې جهان خاونده" نظم لومړی ګام دی.

دې مجموعې ته موځکه (بلکا) وویله چې (بلك ځلك) جرقې ته وايي چې د (بل- ځل) نه جوړ شوی دی.

ددغسې اسمونو په اخر کې الف د دوام او تسلسل معنی لري. لکه (وینا، ګرېد ا، کړیا) نو (بلکا) تل بلېدونکې لمبه ده چې نه مړه کېږي. په بلکا کې که څه هم د پخوانو دوه مجموعو ځینې نظمونه راغلي دي،خو ډېر یې نوي دي او خپاره شوي نه دي څلوېښت کاله مخکې چې لومړی ځل مونږ د شعر مشق کاوه او قلم مو په لاس کې اخیست، نو هغه وخت لامونږ د مضمون په لحاظ د کلاسیك شعر د زلفو د غړوندي [۳] نه ځان خلاص کړې و [۴] نه مو د وصل شپه یاده کړېده او نه مو له سحرانه ژړلې دي. نه مو د سپین مخ او سپینو لیچو په غم کې ځان کړولی دی[۵] زمونږ مخکسې خپله عظیم الشانه جامعه وه چې له عرش نه تحت الثری ته رالوېدلې او توټې توټې شوې ده.

زه د علم او ادب په شهۍ مین وم. ما د بوډۍ په دې ښایسته ټال کې ډېر زانګلي دي. او د خیال په عالم کې مې د ډېرو نوو دنیاګانو سیلونه کړي

---

[۱] لکه د مرغلرو د امېل دا نظمونه "دا ځکه چې پښتون یم، "سپین غر" او بهار دی."
[۲] لکه د ځاروان دا نظمونه "د ښکلا ژ جهان"، "دادی مسکو" او "د شاعرزړه"
[۴] "من بندهٔ آزادم شاید که ګریزم باز+ این طرهٔپیچان رابرګردنم اویزی"
[۵] "وختو اسمان ته پوزر د ازادی بشر+ ته لابند په زلفو یې دا خیال خوشې عبث دی"
[۳] " دسپین مخ او سپینو لیچو غم کې ډوبه+ دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي"
(د خادم- ځاروان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، خو چې کتل به مې په خپل جنت (د پراديس- فردوس پيراداٸيز) کې به چې "څګ له کل جهان دی" ګرځېدم.

رشتيا دا ده چې دا کار ښه وکه بد، ما کړی نه دی په ما شوی دی. پلکا يو نوی جهان دی. د پر تازه او د پسرلي په ګلانو مالامال! د دې خوب نه دوبيتيا تعبير کېدی شي او د دې خيال نه د يو حقيقيت تصوير لاس ته راتلی شي. دلته ښکلا او ظرافت، د بداعت او قوت او تاريخ د حال او دواړه د مستقبل سره د شعر په طلسمي وربښميني رسی ترل شوي دي.

زه پوه شوی يم چې ما دا څلوېښت کاله مزل خوشې نه دی کړی. قدرت خپل کار کوي، د چا ژبه، د چا قلم، د چالاس او د چا توره ورته بهانه شي! تر دې وروسته به ګورو چې د خپل "توی ادب" په تکل کې تر څه حده برياليتوب زمونږ په نصيب کېدای شي! اګر چې "توی پوعيتانه" ښکلي موقف ته رسيدلي ده زه په خپل کار او زيار، فکر او ذکر د عمر په شپيتو ورځو چې په دې شغل کې تېرې شوې دي راضي يم، شکر باسم!

والحمدلله رب العالمين!!!

۱۵ د سرطان ۱۳۴۸

کابل - خادم مينه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ترانه

په زړه د ایشیا کې یو لال د بدخشان یم
افغان یمه افغان یم، افغان یمه افغان یم
روغ شوئ په عمرونو، پوخ شوی په عمرونو!
په منځ د کوهستان کې لوی شوی په عمرونو!
تاریخ ته د قومونو پخپله زه داستان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
دنیا شوه منوره زما له کهستانه!
نړۍ شوه بهره وره له دې باغو بستانه
اوچت له تولې ځمکې په بام د دې جهان یم
افغان یمه افغان یم افغان یمه افغان یم
قومونه د دنیا ټول بدل او را بدل شول
په ژرنده کې د دهر میده میده اودل شول
دا زه یم چې عمرونه ژوندی په یوه شان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابل او نینوا ته، زما اورو نه لاړل
اتن څنې رو ماته زما فکرونه لاړل
تبلیغ د سرپتوب ته ورغلی ترجاپان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
د فکر انقلاب ما راوړی دی جهان ته
بربښنا د سپینې توري مې تللې ده اسمان ته
دهر ظلم په مخکې د عدل نګهبان یم!
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
راسخ مې ملیت دی محکم مې قومیت دی
دښمن مې تل شړلی له خاوري په غیرت دی
ثابت په یوه حال یم زه قطب د اسمان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

۵ د سنبلې ۱۳۳۹ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل سیند

سپینې واورې چې اوبه شوې د پامیر په لوړو څوکو
تنرمې ترمې، لړې لړې، غلې غلې، چنېدلې
د نیاوونو، کږنکونو، کمرونو او پانونو!
رالوېدلې، رغړېدلې، څڅېدلې، بهېدلې
څه له دې خوا، څه له هې خوا، زنځیرې لښتې جوړ کړې
د کلاتونو، د غشاپولو، له ځنګلو راوتلې
له لښتیونه شېلې شوې، له شېلو نه شوه خوړونه
چې خوړونه سره یو شول په زوږونو ګډېدلې
له پامیره هرې خواته، په سفر شولې روانې
زغلیدلې، ترهېدلې، له فراقه ژړېدلې
له پنجشېره، له شتله، له غوربنده شوي راښکته
له میدانه له تګاوه، له لوګره چې راتللې
یو قوت شو په قوت بیا، د فطرت له لویه سره
د ورښمین تنګي له لارې ننګرهار ته ووتلې
د کونړ له سردرونه، د سپین غر له ښاپېرونه
د لغمان له ښکلو څوکو، په مستۍ راکوزېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کــابل لاره یــې طې کــړه، د خیــبر نــه شــوې ورتېــرې
پېښــور کــې شــنه باغونــه کــروندې یــې جــوړ ولــې
ســوات لــه خپــل جنتــي مــلکه، بــاړه راغلــه لــه تیــرانه
د کــابل ســره پــه ګــډه یــې د ژونــد ویــلې بدلــې
د کــابل د ســیند اوبــه وې؟ نــه د مــور دخــوا شــودې وې
لــه ســینې د پښــتونخوانه چــې ســیندونه بهېدلــې
ودانــي، مینــه، نــرمي یــې وه لــه ځــان ســره راوړې
چــې پــه هســکو ســختو غــرونو کــې یــې لارې وایســتلې
پــه خــوږه مینــه وروری شــوې داتــک پــه ســیمه ګــډې
آباســین لــه ډېــره عشــقه خپــلې غیــږ کــې ونیولــې
مــنظره د خوشــحالیــې د شــاعر د ســترګو وړ وه
غــرونه غــرونه، لاتــدې بــاندې، پــرزېدلې، هســکېدلې
لــه ازلــه دا وروري ده، تــر ابــده بــه هــم اوســي
پــه هېــڅ ډانــګ بــه بېلــه نشي، هر قوت که باندې یلوسي

کابل- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

زلمیان

چې ویښ وو اوس یې ویښمه ویده غوندې ښکاریږي
ځوانان چې لږ څه ګرم وو ساړه غوندې ښکاریږي

رښا یې چې به بدن کړه اورکي غوندې په شپه کې
افسوس دی چې پخپله اوس تیاره غوندې ښکاریږي

همسا غوندې چې سم اوتکیه ګاه وو دلوېدلیو
لیندۍ د بل د لاس شولې کاږه غوندې ښکاریږي

له ورایه ورایه غښت وو د خبرو په کولو
چې ښه ورته نږدې شو مه واړه غوندې ښکاریږي

د نس د درد خبرې وې د زړه له خوږه نه وې
دا څکه شوه اوس غلي چې ماړه غوندې ښکاریږي

ټول شوي په ښانك وو د حلوا په تمه باندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غوندې ښکاریږي

فیشن باندې ځوانان دي، خو د فکر له پلوه
ماغزه یې که لږ وګورې زاړه غوندې ښکاریږي

لاهو پکښې پښتون دی پښتونخوا په ډوبېدو ده
زلمیان په دې سیلاب باندې سپاره غوندې ښکاریږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرونه چې دعوه پکښې د ميني محبت وه
ساړه شوه ، خو په بل ډول تاوده غونډي بنكارېږي
په دغه انحطاط كې چې سودا دعيش ونوش كا
ماغزه كې تيك ونه بولې وراسته غونډي بنكارېږي
ددوه وتنكي يي پسرېښودو روان شو په ځلورو
پښپلسه په لاړنه دروميي رانده غونډي بنكارېږي
مراد چې لنه كوم ډنډه د ملت كته ايستل وو
زلميان پكښې پښپلسه اوس پراته غونډي بنكارېږي
پيمان يې مات په خوښه د ساقي په پيمانه كړ
طفلان دي ، خو په بڼه لې پاخه غونډي بنكارېږي
مزه د محبت صدق وصفا يې پاتې نه ده
غلط وريانډي نه شيء چې خواږه غونډي بنكارېږي
كه خوتنه ويده شول په ززګونو راويښين شوي
خادمه پښوانې وخت په واته غونډي بنكارېږي

جلال آباد ۱۸ د دلوي — ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوښۍ دنیا

هیڅ غمونه پکښې نشته د خوښۍ ډکه فضا ده
خلك وايي چېرته لرې يو جهان دی د ښکلاو

—۱—

ګلان شته دي بې اغزيو، خمر شته دي بې خماره
آئينې د زړونو صافې دي له زنګ او غباره
هر سړی پخپله ژوند کا، خو د بل رضا دپاره
یارله یار سره یاري کاګټه نه کوي له یاره
ژوندهمدغه دي، خو هلته د ژوندون بله معنی ده
خلك وايي چېرته لرې يو جهان دی د ښکلاو

—۲—

هیڅ غمونه پکښې نشته عجیبه شانې جهان دی
په کینه څوك نه پوهېږي، خو يو عشق د انسان دی
ټل خوښي ده خو شحالي ده هر سړي پکښې کامران دی
هره ورځ د وصل شپه ده نا اشنا پکښې هجران دی
اوري ژمی پکښې يو دی په يوه شان يې هوا ده
خلك وايي چېرته لرې يو جهان دی د ښکلاو

—۳—

دنګې دنګې، لوړې لوړې مانۍ هر چېرته ولاړې
ټول باغونه کرونده دي چېرته نشته څمکې شاړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارم بلبلې بېرې ګرځي تکې سپینې جګې غاړې
سرې خولګې لکه د زرکو ښویه پیه لکه خړاړې
یارانې دي، تماشې دي، د رقیب خونه تالاده
خلک والې چېرته لرې، یو جهان دی د ښکلاو

—۴—

نه مریض نه مفلسې شته نه ظالم او نه مظلوم شته
چې څه دي سم سمکی دی نه حاکم او نه حکوم شته
نه ضرر او نه ازار شته نه د بدو چېرته نوم شته
هر یو کس په خپله ژوند کا نه خادم او نه مخدوم شته
کار د هر چا وظیفه ده بې تکلیفه مشغولاده
خلک والې چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

—۵—

دي وطن دېیاره کار کا، نازنینې ملک خویه
شکرلبې مه جبینې عنبرینې سنبل مویه
نرمې نرمې پاکې پاکې ښکلې ښکلې خنده رویه
تویې تویې ګلان له خولې نه ګل خندانې سمن بویه
د ژوندون صحنه تماشه ده سینماده
خلک وایې چېرته لري یوجهان دی د ښکلاو

—۶—

نور او ښځه هلته دواړه یو خاوند بلبه مېرمن ده
واک د خان د هرچا خپل دی له قدیمه، نه چې نن ده
ژوند په مینه همکاری دی د اجبار تیوله لمن ده
ښځه کړه د چانه ده، بلکه (مېر) او (مهرمن) ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سکون دی تسلي ده د ژوندون یوه مسکاه ده
خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی دښکلاو

—۷—

رقابت خو پکښې شته دی خو د علم او د کمال دی
سړیتوب هلته معیار دی چې سړی وې هغه سیال دی
تول د هر سړي معلوم دی که خور دی اوکه مثقال دی
یون د ټولو یو طرف دی یو هدف یو ایدیال دی
هلته کفر بې کاري ده ناپوهي لویه بلا ده
خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو.

—۸—

هیڅ بې پلاره پکښې نه شته هر یو مشر هلته پلار دی
هره مشره ښځه مورده عجیبه شاني روزګار دی
دمیړه په لاس کې نه دی په خپل لاس د ښځې کار دی
داسې نه چې ګوندې ښځه او ماشوم د اوږو بار دی
غم خور شوی دی له سره له غموخالي دنیاده
خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو،

—۹—

نه آهونه شته د کونډو نه ژړاد یتیمانو!
نه د عوې نه مدعي شته نه پروا دحاکمانو
طبیب ګرځي په ناروغو نه ناروغ په طبیبانو!
د خوارۍ مسخ نیوی شوی چاره شوې د خوارانو
په هر زړه کې بل دپاره د خوبیو تمنا ده
خلك وايي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

(c) ketabton.com: The Digital Library

—۱۰—

ډېر روښانه يو بې فکر ډېر لاسونه يو بې کار دی
ترقي يې مدعا ده چېرته کلي او که ښار دی
په سره اتفاق درومي جوړ دزانو يو قطار دی
د مشري د پاره فکر او عمل هلته معيار دی
په وينا د ډېرو خلکو د مشرانو امنا ده
خلک وايي چېرته لري يو جهان دی د ښکلاو

—۱۱—

يوه نسوې جامعه ده او يو نوی يې انسان دی
په همدې ځمکه اوسېږي خو او چت لکه آسمان دی
په يو فکر خو روان دی خو دافکر هم رژان دی
هم ثابت دی هم سيار دی لکه خپله دا جهان دی
له قومو يې جوړه شوې د وحدت لويه بنا ده
خلک وايي چېرته لري يو جهان دی د ښکلاو

—۱۲—

لکه کوچ دا جامعه ده چې وتلې له شودو ده
ګڼيني دي د عسلو ډکه پکه له خوږو ده
نتيجه دواړه فکر او د انسان د فلسفو ده!
ودانې او ارتقايي و انسانانو ته آرزو ده
د تاريخ د ارتقا له مراحلو نه پيدا ده
خلک وايي چېرته لري يو جهان دی د ښکلاو

کابل د ثور اول ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزه توبه

تا ملستونه ددنیا کړه ریزمریزه توبه
انګریزه توبه

—۱—

د پوهې غر دې پر آسمان دی   واړه علم درته حیران دی
هر توانا درته ناتوان دی   دجهان اس کړي حرکت ستاله مهمېزه توبه
انګریزه توبه

—۲—

که په دوستي وي که په جنګ   له خپل مطلبه نکړې څنګ
کارونه تل کړې په نیرنګ   توبه، توبه شه ستادعقل له جنګریزه توبه
انګریزه توبه

—۳—

کله زمري شې په حمله کې   کله ګیدړ شې په حیله کې
ډېر دي ګیر کړي په اسره کې   ډېر دې قربان شوه د سروشوندوله مکېزه توبه
انګریزه توبه

—۴—

کله د مورنه مهربان شې   کله خیرخوا هه دانسان شې
کله شې دوست او کله وران شې   کله شې زیات له هلا کو او له چنګېزه توبه
انګریزه توبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزه توبه

—۵—

ددې دنیا رنګ دې بدل کړو — چې نه شو سم هغه دې دل کړو
یا دې ښکاره یا دې په چل کړو — پښتون دې تېر کړلوله خپله تیغه تیزه توبه
انګریزه توبه

—۶—

ټولې دنیا سره یو څه شوې — خو پښتون خوا سره ښه نه شوې
مونږ نه پوهیږو دا په څه شوي — دی جهنم ستا د سینې له اوره تیزه توبه
انګریزه توبه

—۷—

محاصره دې له هر خوا کړو — هم له مادې هم له معنی کړو
ورور دې له ورور څخه جدا کړو — ډېره توبه ستا د نفاق له تخم ریزه توبه
انګریزه توبه

—۸—

یا به رنګ کېږي ستا په رنګ کې — یا به دل کېږي ستا په جنګ کې
"خادم" درغلی دی په جنګ کې — جنګ خو دې سخت دی خوله رنګه دې رنګریزه توبه
انګریزه توبه

کابل – خادم صیب
۱۶ د حمل د شپې ۹بجې ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلکو خدمت ګار

زه څه ووایم چې څه او دڅه کاریم — خو د تللي قافلې د پښو غبار یم
د فطرت باغوان کرلی یم پخپله — په دامان کې غوړېدلی لاله زار یم
څانګې نه راماتوم چې میوه وخورم — چې مېوه نثار وی هغه شاخسار یم
ګلان اخلمه د ګلو په بدل کې — سوداګر نه یم د ګلو خریدار یم
ماڼونه یم چې دبل په اوږو سپور ځي — د کشتئ غوندې د خلکو باربرداریم
زهیر بېږمه چې څوك رانه ازار شي — څه که خپله زه د خپلو نه ازاریم
عشق او مینې په یو هسې ځای قائم کړم — خوښ پتنګک او سمندر غوندې په ناریم
د سرو شونډو او سور مخ له ډېرې مینې — منت باره د ګلشن او د انګاریم
چې له ښکلو څنې طمعه د وفاکا — ساده لوحه روهیلی د ننګرهار یم
بې له عشقه مې څه عیب او څه ګناه ده — معترف په دغه تورد توره دار یم
که په لارد عشق کې وژاړم وچاته — په رشتیا به دروغجن په دې اقرار یم
د خودی او خود داری له برکته — په ګومان د ډېرو خلکو دنیا داریم
طوفانونو جګړونو ته د دهر — چې سر نه ښکته کوي هغه کهسار یم
مخ مینځی د ګلو کړم په شان د پرخې — ساتندویه د خپل بوټي لکه خاریم
ازاده یم له همه وارو قیدونو — بې له دې چې یم سړی او سړی چار یم
که څوك مینه مرض بولي نو بېشکه — زه د مینې په مرض باندې بیمار یم
زړه مې پسته خزانه ده دلعلونو — پروت په خپله خزانه لکه ښاماریم
یا مهتاب یم یا افتاب تندرنیولی — یا چې ځان ته سوزی شمعه د مزار یم
کاروانو نه قافلې لاړې په مخکښې — په ایرو کې ترینه پاتې سورانګاریم
چې دتللي کاروان پل ګوري په شپه کې — و هغو ته لکه سترګه د سهار یم

چې معراج د سرېتوب ته ځان زینه کا
زه "خادم" د هغو خلکو خدمتګار یم

کابل د جدی ۲۶ شپه – خادم مینه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل واوره

زرې شال د نمر اوچت شو ورکې لړې منظرې شوې
فضا سپينه شوه ناڅاپه په آسمان وريځې خپرې شوې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپيږي

پشم پشم سپين بخري په فضاکې سره بنوري
د فطرت د ژۍ غيبي دي له اسمانه چې را اوري

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپيږي

غرونه سپين شوه سمې سپينې پکښې وره کې شولې لارې
پټ په سپينو پاغوندو کښې هر يو شی شو په يو وارې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپيږي

سر کونه واره سپين دي لوړې لوړې ماڼۍ سپينې
سپين بناخونه دي د ونو د مالوچو که يې وينې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې رپيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـــوه ســـــپینه مـــــنظره ده کـــه اســمان دي او کـــه مځکـــه
چیـــرته ځـــای د ناســتی نشـــته مـــرغی نـــه الــــوزي ځکـــه

ســـــــپنې واورې دې وربـــــــړي
زړه لـــــه یخـــــه مـــــې رپیـــــږي

قرمـــري کـــړه ســـپینو واورو د خـــو بـــانو ســـپین مخونـــه
یـــو پـــه ســـله اثـــري شـــوو نـــــن د بنکـــــلو نظـــــرونه

ســـــــپنې واورې دي وربـــــــړي
زړه لـــــه یخـــــه مـــــې رپیـــــږي

نقـــــر یـــــې وطـــــن د اوړي پـــه غـــنمو طـــلا کـــار شـــي
خـــو لـــه دې ســـپینو او ســـرونه تـــور ســـکاره زمـــا پکـــار شـــي

ســـــــپیني واورې دي وربـــــــړي
زړه لـــــه یخـــــه مـــــې ریپیـــــږي

هـــای غـــریب یمـــه بـــې وزلی پـــلار مـــې نشـــته دي یـــتیم یـــم
اوړی ژمی پـــه عـــذاب کـــې د ســـعیراو د حجیـــم یـــم

کونـــــډه مـــــور مـــــې راتـــــه ژاړي
خویـــــندي ورونـــــه مـــــې رانغـــــاړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه!

تاج د ایشیا جنت د مخ یې د جهان وطنه!
وطنه ګران وطنه!

ته یې ځانګو ښیشکه، د آریــن د نــژاد
اوله ښښته یې ته د تمدن د بنیاد
اوس هم ودان ژوندي دي واړه فرزندان وطنه
وطنه ګرا ن وطنه!

ستا توریالو زامنو او پاك لمنو لونو
دنیا تابع کړیده په خپلو ښو خویونو
یو ځل به بیا کړي تمامي عالم حیران وطنه
وطنه ګران وطنه!

د خپلو پلرونو غونډي، په شجاعت او ایمان
ستا په خدمت کې به کړو مونږه سرونه قربان
دا وظیفه ده له ازله د افغان وطنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه

لــه ســره تــير يــو پــه تــا ، ښکلــي زيبــا وطنــه
داغ دې پــــه زړه لـــرو مونـــږ، د اعتـــلا وطنـــه
کـــړو بـــه جلبـــل پـــه اور د مينـــې ســـتا کـــې ځان وطنـــه

وطنه ګران وطنه

د يـــوه پـــلار يـــو زامـــن، يـــو مؤمســـلك او ائيـــن
ټينـــګ پـــه يـــوه اعتقـــاد يـــو د اســـلام ښكلـــي ديـــن
لكـــه ســـيلاب يـــود مقصـــد پـــه لـــور روان وطنـــه

وطنه ګران وطنه

ياد داشت: دانظم سهواً د اتم ټولګي د قرائت په كتاب كې د بينوا په نامه چاپ شوى

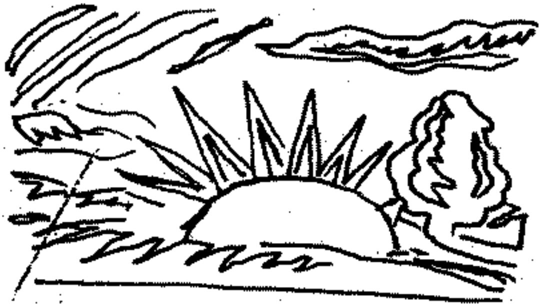

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینما ده سینما

جوړه نوې ساحري شوه په جهان کې يې غوغا ده
هلې زرکوئ چې درومو، سينما ده سينما ده
طالبان له مدرسې نه ډلې ډلې ورته درومي
پېغلو ځان ورته سنبال کړ غلې غلې ورته درومي
مینه دو وور اولاد ويده کړ مخ مينځلې ورته درومي
د راديو د خولې خبر دی ډېره ښکلې ډرامه ده
هلئ زرکوئ چې درومو سينما ده سينما ده
چا پيسې ورته په پور کړې چا پيدا ورته په غلا کړې
چا د مال په خر څولو چا له بلې خوا پيدا کړې
مېرمن سرې دا توري سترګې خپل خاوند ته په ژړا کړې
په قرضونو کې يې ډې ډوب وي نن اخستې يې تنخوا ده
هلئ زرکوئ چې درومو سينما ده سينما ده
د صنعت سوداګري ده د هنر ګرم بازار دی
دا د علم معجزه ده چې ناپوهو وي پکښې خوار دی
د تهذيب په وسله جنګ دی نوئ عصر نوئ کار دی
که لر ځير شې د پردې نه ها خوا بله تماشا ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده
دلتـــه جنـگ دلتـــه جـگړه ده دلتـــه فـــن دلتـــه هـــنر دی
دا مثـــال د حقیقیـــت دی رانښکـــل شـــوی چـــې منظـــر دی
د لـــري بـــري خـــبره دې جـــهان کـــې لکـــه نمـــر دی
د قـــوت لـــه وســـائلو یـــوه مـــال بلـــه معنـــی ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومـــو ســـینما ده
غلبـــه پـــه علـم بویـــه هـــم پـــه مـــال هـــم پـــه معنـــی کـــې
څوك له عقله چې مغلوب شي تينـګ به نه شي بله خواکې
د صـــانع عکـــس ښکـــاريږي د هـــر فلـــم پـــه رڼا کـــې
عـــاقبت بـــه یـــې څه حـــال شـــي "د خـــادم" دغـــه ســـودا ده
هلـــیٔ زرکـــویٔ چـــې درومو ســـینما ده

۲۸ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پس له مرګي

پس له مرګي مې یو څل سر کړئ اوچت   ګوندې پښتون چېرې مور شوی وي تول
څو مره به ښکلې د وطن وي فضا   چې په پښتو سره جوړ شوی وي تول

وطن ته

اه په خدمت دې بریالی نه شومه   وطنه څکه چې سرې نه شومه
باران د اوښکو به په شاړو کوم   باغوان به شم که توریالی نه شومه

هسکوالی

شان د پښتون چې هسکولی نه شي   په اوروپیست سرګرځولی نه شي
بې له پښتونه د ژوندون څه مزه؟ "خادم" په دغې پوهېدلی نه شي

صنعت او تجارت

په صنعتي دنیا کې زیاته نه ده   که تصنع پکښې څه زیاته شي هم
تا جر له بنایې چې دې ګټه وکي   که د رښتیا خونه میراته شي هم

تجدد

یو جنتلمین ویل مسجد ته مه څه   بل راته وویل حجره څه کوې
ما د مېلمه ورته خبرې وکړې   ده راته وویل مېلمه څه کوې

غیتوالی

خان خودې غټ کړو خو لږ پام دې اوسه   دا خلک غټو ته په غټو ګوري
خوږ خو له کانو څخه ډک دی مګر   خلک "سیری" منځ کښې د ګټو ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوې ترقي

ترقي شوه چې زلمی صاحب دفن شو   بې فکري پخپله فکر دوطن شو
د مسکو د چانس دپاره کمونست وُ   ديموکرات شو چې يې وارد واشنگټن شو

د ژوند اوبه

د ژوندون لاړ ده مشکل گذاره   هو شرط يې دادی چې ته به درومې
د ژوند اوبه دي تپه تياره کې   خو که ته درومې نو څه به مومې

هوښيار او حکيم

فکر دځان کوه وطن څه کوې   يوه حکيم ته بل هوښيارو ويل
لويې په کار او په لوی فکر کښې ده   دغه حکيم ورته په جار وويل

کابل دلوه ۱۳۴۰

زموږ زلمی

هېواد مايوسه شوله ځوانه ځنې   ځوان نا اميد دی له اسمانه ځنې
دا به لادومره خطره ناکه نه وي   پاس يې مشکل دی له خپل ځانه ځنې
له دغې ځمکې تر اسمانه نرې   دغه پراخه او روښانه نرې
زموږ زلمی لره صحنه ده د سوال   دا همت باندې ودانه نرې
وايې چې ځوان يمه ځوان نه پېژني   جهان کې گرځي جهان نه پېژني
تاريخ خو پيژني او جبر يې هم   خو د تاريخ قهرمان نه پيژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبخت قوم

ای پـه بدبخـتوکې بدبخـته قومـه   پـه معنی لـوړ پـه ظاهـر پـسـته قومـه
پـه بدبختی، مـې دې یقیـن وشو لـو   زمـا نـاپوه خـواره کـم بخـتـه قومـه
څوك چې ارزو سـتـا د خدمت وکوي   هغـه لـتـاهم شـي بـې دسـتـه قومـه

کابل - ۱۰ د دلوی ۱۳۴۰

کار او ژوند

کـــــار کـــــوه کـــــار کـــــوه چـــــې کـــــار ژونـــــدون دی
هغـــــه چـــــې کـــــار نـــــه کـــــوي ژوند یـــــې زبـــــون دی
کـــــار وظیفـــــه ده لـــــه حرصـــــه پاکـــــه
چـــــې هیـــــردې نـــــه شـــــي عـــــالي مضـــــمون دی

ځوان او قوم

ځـــوان د قـــوم ســـرمایه ده   هـــای افســـوس کـــه شـي راکـده
لابـــتره بـــه تـــرې دا وي   چـــې راکـــده شـــي فاســـده

قام او اخلاق

قـــوم نـــوم دی د اخلاقـــو چـــې افـــراد وکـــې شـــریك وي
څـه کـه وینـه یـې د فـرانس وي پـه اخلاقـو چـې بـلژیك وي
چـې د بـل پـه لاړو لونـد شـي ایـــزنها ورشـــي جـــرمن تـه!
یابهـرام د خوشـحال زوی شـي بـد نـامي پسـریږدي وطـن تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردی رنګ

ځان ته خپل تیا تر جنور کړه! د پردي سینما څه کړې؟
په پردي رنګ کي رنګ نه شي که د قامه سره ښه کړي
پردی رنګ سړی بدرنګ کا که لږ فکر باندي وکړي

د قام سره مینه

بې تاثیره چي تري څوک خلاصېدی نه شي
یوه ژبه بل مکتب بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کي راغلي
دا څېزونه د یو قام په ځان بلا ده
خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دي مینه د خپل قام سره رشتیا ده

کابل - د ۱۳۳۹ دلوه

خپل آس

درته نه وایم چي خپل خره باندي تینګ شه
تېرې راکوز شه خو په خپل اس باندي سپور شه
پردې کټ دنیمې شپې دی که پوهېږې
ته خاوند د خپلي مینې او د کور شه

۲۹ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لتون

د مشرکشر د لیدو دپاره! د صحبتونو اورېدو دپاره!
زه په سود اومه چې چېرته ولاړشم پـه مخکې ووړشه که پېرته ولاړ شم
یوه زلمي راته هوټل وښودو بل د کلوب راته درشل وښودو
هلته یو زوړ و درادیو څه نه وو دلته شطرنج و د لیدو څه نه وو

مـا ویـل چېرتـه ده حجـرې تـه ځمـه
یـا د مسجد خـوا کې دېرې تـه ځمه

کابل- ۲۵ د دلوی ۱۳۳۱

حجره

ستا په لمن کې همتونه شوو لوي واړه واړه غونډې سرونه شوولوي
تـه وې زانگو د غیرت طفل لره دلته د قام کوچني خوبونه شوولوي
پښتو لـه تا نـه هـم خفـه ده گوره چې تاکې نوي فساد ونه شوو لوي
کتاب راتول شو د پښتو د قصو حجرې دچرسوچلمونه شوو لوي

کابل د دلوی ۲۸- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني سړی

له حجرې جماته لرې له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خو افسوس دی چې زمونږ له تېرنه دی
مغربي فيشن کې طاق دی عجيبه شانې ګرېږي
د خبرو سره خوځي ته به وايي چې ګډېږي
دی زمونږ دا کا زوی دی خو پرديو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو
چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کېږي
خلک د ده او دی د خلکو په خبرونه پوهېږي
ماشيني غوندې سړی دی د دفتر د چلېدو دی
نور اميد ترينه ونکړې چې د غرونو د ختو دی

کابل، جوت ۱۳۳۹

محمود او اياز

د مينې اور وستا په سينه کې   د خلکو کور وستا په سينه کې
اياز دې پر بېنود محمودې لاړې   پټ کړې وطن بيا په درونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

چې وخت وي ګلان وسپړي ګلونه په ګلشن ښه
ګلاب ښائيسته رامبيل ښايسته چمبيل او نسترن ښه

راځي چې ورله ورشو د کوکيو په موسم کې
کابل نه ښايسته شوی دی هرات او کتغن ښه

چمن به ګلو ښه ښکاري که ګل په ګلبدن کې
تازه د ګلولښتې چې اغوستې پيرهن ښه

بلبل نه يم چې ووايم نغمې په ګلشنونو
ګلشن زرغونول غواړم د خپل شعر په فن ښه

د چين د ښاپېرۍ غونډې به جوړه مو پښتو کړای
که ټوله پښتونخوا کښې مو لېډلای قدرمن ښه

خادمه که فرصت درته په لاس وای دره غلای
ګلان به دې د شعر وای کرلي په وطن ښه

کابل: ۱۵ د جدی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

(د جهانزیب په مینه)

زیبا ګلونه جهانزیب په پښتونخوا کرلي،
تازه بڼونه یې په مینه د بابا کرلي،
بلبلو ځئ هغه چمن له چې صیاد نه لري
بې له اغزو ګل یې په سوات کې تن بیا کرلي
ښکلی وطن ښکلی پښتون ښکلې پښتو ده پکښې
یا په وربل ښکلي ګلونه دي لیلا کرلي
د عشق او مینې په هواد او د مکیز په سیمه
ګل خندانې د اګلونه په خندا کرلي
قربان د هغه پاکې خاورې د آدم نه شمه
چې درخانې پکښې ګلونه د وفا کرلي
طوطیان به پورته دادم د هغې ځمکې نه شي
چې بې ګلونه د نغمو پکښې پخوا کرلي
د افغان زیبه ته باچا وې چې ګلشن دې که جوړ
"خادم" ته ګوره چې ګلان یې په بیدیا کرلي

کابل: د جدی ۱۸ شپه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

نه شته يارمې نه شته چې وربل په وروځو خور كړم
تيك د چا دپاره د جبين دپاسه سور كړم؟
نه مې رسي لاس د خداى په چارو بارې څه كړمه؟
ښكلي د تقدير په تندي باندې څنګه نور كړم
هر څه چې پيداشي خو چې ژوند دى هغه نه شته دى
نه پوهېږم څله او د چا دپاره كور كړم
څه به خوشالي د پابسته وي د قصاب په كور
خوله چې وازومه په زړګي باندې مې زور كړم
سخته به ننګي شوه د پښتون بابا په سيمه كې
چا ته څولي واچوم او چا وته پيغور كړم
تنګه دائره كړه غمازانو د ژوند ون په ما
سوى زړه "خادمه" بې نغمو په څه ټكور كړم

كابل جدى : ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ځمه د کابل له سیمې سپینې واورې شوې دي
سرې باغچې د گلو په باگرام تیارې شوې دي

دغه دروبنان ځمکه ده هورې د پښتو په زور
غټې د غرور ککرې بې هوارې شوې دي

باغ او ځمکه شته دی خو بهار او هنګامه نشته
دلته د بلبلو ترانې کرارې شوې دي

شمعه په سلګوده انجمن په خپرېدو کې دی
شوخې تېزې سترګې د ساقي خمارې شوې دي

مې شته په پیاله کې خو مستي د جنون نه لري
اوس له میخانې نه هدیرې ته لارې شوې دي

یومې ځئ ښېبوې ته د توکل او سید کمال کره
سرې بلې لمبې د نغمو دلته خاورې شوې دي

اورد مینې مړشو د هېواد د زړه په خونه کې
دا په پښتونخوا "خادمه" نوې چارې شوې دي

جلال آباد : ۵ د دلوی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

خوله مې ترخه ده زه په نورو خوږو څه پوهېږم
په غم کې ډوب یم د ساحل په مزو څه پوهېږم

چې رقیبانو سره وخاندې په مینه هوس
بیا راته وګورې په داسې کتو څه پوهېږم

که راته سُر په سپینه خوله د غمازانو کړې فاش
سر درکولی شم په نورو قصو څه پوهېږم

خو راته ووایه چې یاریم نو لاډار د څه دی؟
د شونډو لاندې دې په (نه) او په (هو) څه پوهېږم

له دغه سم پښتونه څه شې په غمزو غوارې ته!
چې سم نه وایې په وینا د بڼو څه پوهېږم

لکه بلبل سوری په خار د ګل په مینه کې یم
په زخمي زړه خادمه بې له ګلو څه پوهېږم

جلال اباد ۷ د جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

دېره مې کړه تېنګه ژړا نوره تېنګېدی نه شي
راچې شي بانوله اوښکې هسې درېدی نه شي
دومره رقيبانو مې په زړه داغونه اېښي دي
وېره مې ده داغ د يار د لاس به پکښې ځی نشي
سرې سکروټې وګورئ د خولې نه چې بادېږي
سرې بلې لمبې د غره په زړه کې ځائيدی نه شي
سته د غيرت ستنه شوه ای خاونده خير وکې
دا لويه ماڼۍ بې له دې ستنې درېدی نه شي
خپل ورته له يو پلو پردی ورته له بل پلوا
واړه د ښمنان شوه پښتانه لاره مونده‌ی نه شي
ای خيبره جګ شه پښتونخوا د مخ دسيمې نه
پوزه د دوه سترګو منځ کښې غرونه جوړېدی نه شي
دا غړ مې په غوږ صبا "خادمه" له ها تفه شو
قوم به باقي وي پښتونخوا محوه کېدی نه شي

کابل - ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون ته خطاب

عدالت ورته ښکاریږي ستا ظلمونه چې لږ څېر شي
ای فرعونه ناموره ! دا مخلوق دریغې زاري
تا خدایي په خلکو کړله خو ددوی روزي رسان وې
دا خدایان هم خدایي کاندي هم روزي له نورو غواړي

کابل ۱۳۴۰

د ننګرهار پوهنتون

چې پادشاه و محمد ظاهر افغان
پوهنتون د ننګرهار شولو اعلان
په دې وخت کې وسردارصدراعظم
خادم وښودو تاریخ چې و اغښم
ښیاني د نوي عصر د سحردي
له سپین غره په پامیرځرېکي دنمردي

۱۳۴۱ هـ ش - کابل خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز او پښتون

انګریــــز وایــې چــې زه خــدای ددې جــهان یــم
وایـــي روس چــې نــور څه نشـــته زه انســان یــم
اوس دخــدای او د انســان پــه منــځ کــې جنــګ دی
زه حــیران ولاړ پــه غــم کــې د خپــل ځان یــم
چــې نــه خــدای اونــه انســان یمــه نــو څه یــم
لــه خــاونده تښتیدلــی یــو حیــوان یــم
چــې انګریــز پــه جــهان وي پښتــون بــه نــه وي
تښتیدلــی دابنــده دی لــه ســر کــاره
پــري یــې بنــدې تولــې لارې دژونــدون کــړې
پــه هــر خــوا چــې درومــي نشــته چــېرې لاره
بنــدګي هومــره ګنــده شــرمندګي شــوه
چــې نورخــدای هــم چــېرې نــه غــواړي بنــده ځوك
خــو انګریــز د خــدای وکیــل دی پــه دنیــا کــې
چــې پیــدا کــاندي خپــل ځان لــره ګنــده ځوك
پــه نامــه د بنــدګی ګنــدګي غــواړي
دغــه کــاردی پــه نــړۍ کــې د شــیطان
پــه تبلیــغ د پــاك یــې وښیــي عــالم تــه
پــه دغــه پلمــه یــې جــوړ کــه پاکســتان

کابل ۱۵ د جدی ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا

خدایه پښتنولره ورکړې ښه نظام
دغه ده دعا زما کړم یې صبح وشام

ژوند مو بې نظامه دی روح مو نا ارامه دی
ای خاونده کله به، وي دغه ارام

یو قام او نژاد یو مونږ نه خوږیږو یو په بل
وګوره دا حال زمونږ بدموشه انجام

یاحق د پښتون نشته یا نشته پښتون چرې
دی په ازادۍ کښې اوس څله دی غلام

شمعې لره پتنګ شولو ګل باندی بلبل مین
زه په خپل مریض لغړ وږي تږي قام

هغه ویښې زلمو لره څوک چې په دې راز وي پوه
زه "خادم" په ډېر نیاز وایمه سلام

۱۳۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی څوك و؟

لیلا یې په محمل کې وه مجنون یې نه و دی
محفل د زبیدې و خو هارون یې نه و دی
له شورد اباسیند نه مې نغمې کړې ورته سازې
کوکچه مې پرې ورسمه کړه جیحون یې نه و دی
کلي د پښتونخوا د خزانو یې وه په لاس کې
روزل یې ترېنه نه کېده قارون یې نه و دی
کتاب د سیاست او ریاست یې و په غېږ کې
افسوس چې د لوستلو افلاطون یې نه و دی
اعجاز د شاعرۍ مې ورته راوړ له اسمانه
قابل د پوهېدلو د مضمون یې نه و دی
هوما ورله په سر باندې نیولی تاج د بخت و
یا ماو گشتاسپ وفریدون یې نه و دی
لښکر د همتونو غیر تونو ورپسې و
سرې د پښتونخوا و خوپښتون یې نه و دی
جنت د سعادت او نیکبختۍ یې و په مخکې
راضي له انحطاطه په ژوندون یې نه و دی
حشرونه قیامتونه د نهضت یې منتظر وو
لایق د لاړښوونې او لمسون یې نه و دی
خدمت مو په اخلاص د وروړولۍ ورته تقدیم کړ
حاجت یې ورته نه لاره مرهون یې نه و دی ــ

کابل – ۱۰ حمل ۱۳۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوندانه طلسم

اوس د چانــــه [1] چاتـــــه وژاړم فریـــاد کــــړم
او د چـــا د لاســـه خـــاورې پـــه ســـر بـــاد کــړم
شـــنې لوخـــړې ســـرې لمبـــې مـــې ځي لـــه ســـره
څلـــوېښت کالـــه زحمتونـــه چـــې رایـــاد کـــړم
مـــا ابـــاد ورتـــه رنګیـــن بـــاغ د پښتـــون کـــړ
دوی پـــه داســـې بـــې رحمـــۍ ولـــې برېـــاد کـــړم
زه بلبـــل ومـــه ثنـــامې کـــړه د ګلـــو
پـــه نغمـــو کـــې نېښانـــه ولـــې صیـــاد کـــړم
نتیجـــه د تولـــو دا وه چـــې يـــې وینـــم
ای فلکـــه ســـتا لـــه جـــوره تاتـــه داد کـــړم
چـــې پـــه کـــار او پـــه خدمـــت او هـــنر نـــه ده
د ښادیـــو امیدخښـــکه زه ســـاښاد کـــړم

[1] دا نظم د هاغه وخت یاد ګار دی چې خادم له پښتو ټولنې استعفا وکړه ـ

دا ژوندون دی که طلسم که جادو دی
چې په علم نه حل کېږي څه ایجاد کړم

غرونه یو سوري کوی شیرینه بل وړي
زړه مې نه شي ټینګېدی که یې فولاد کړم

په ژوندون کې هسې تنګ شومه چې وایم
یاد تازه د وروستني وار د فرهاد کړم

چې ګلان له تندې سیزي خار زرغون کا
ددې نمر[1] په وړانګو څنګه اعتماد کړم

ټولې سوې د چا نه دي روزي شوې
ځان به خاوري کړم خو دا کور به اباد کړم

چې د خدای بنده صلا د عدل او داد کا
زه ښادم تا سو په څه ګناه بېداد کړم

کابل ۱۰ د سرطان ۱۳۴۲

---

[1] نمرد شمس مرادف اودهغه وخت کوم نامه او حادثې ته اشاره ده- م

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسېږم

ماشوم یمه پروین[۱] او ثریاته هوسېږم
د ځمکې نه مایوس یمه فضا ته هوسېږم

دا ښکلي سپوږمۍ وینمه د شنه اسمان په منځکښې
واوي ده، ګلالۍ- زه یې ښکلا ته هوسېږم

د نمر په بېغدلۍ مې زړه له ورځې ځنې تور دی
د توري شپې سکوت چپې چپتیا ته هوسېږم

په دې خره دنیا کې تور او سپین نه معلومېږي
چې حق کا آفتابي،هغې رڼا ته هوسېږم

کرلي چمندونه، سره ښونه د کوکیو!
ګلشن راځني پاتې شو بېدیا ته هوسېږم

دا هره ورځ چې وینم له پرون نه وي بتره
کوچنی یمه چې نن پسې صبا ته هوسېږم

(کابل ۱۵د سرطان ۱۳۴۲)

---

[۱] پروین د مجروح لور او ثریا د خادم لور ده چې دواړه د خادم په استعفا خوابدي وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتون دې ولې کړم

چې خوښ دې مجنون نه وُ مه مجنون دې ولې کړم
د لطف په خندا سره مرهون دې ولې کړم
چې ماته دې په زړه کې د خوښې اراده نه وه
په دومره بېدارۍ سره محزون دې ولې کړم
نه خوښ مې په نغمه او نه راضي په ترانه وې
ګل ښه ومه بلبل د صباؤن دې ولې کړم
زه کله ستا د مهرو محبت سره اشنا وُم
مين دې کړمه ځله جګرخون دې ولې کړم
په دومره لوی جهان کې چې پښتون لره ځای نه وُ
د داسې بدبختۍ سره پښتون دې ولې کړم
په چل کې سامري چې رانه خپل واړه پسردي کړل
ګناه په ما کې څه ده نوهارون دې ولې کړم
محمود چې د هر چا شومه په خپل آسماني شعر
لايق د داسې شعر او مضمون دې ولې کړم
جذبې او ولولې دې را عطا د اباسين کړې
مجبور په پته خوله لکه جيحون دې ولې کړم
ګډېږې په وينا مې په معنا يې نه پوهېږې
خادم"د داسې خلکو افلاطون دې ولې کړم

کابل ميزان ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواغجن

کله اته واړه جنته یې په لاس وي   په بل لاس یې د مصري توري هراس وي
درواغجن وته زشتین ویلی نشم   سپین ته تور او تور ته سپین ویلی نشم

کابل: ۲۲ دجدی ۱۳۴۲

(دمیني لېوني)

چې په ړدو سترګو قسام ته خیانت کا
نو خادم به یې په ډاګه مزمت کا
هر مین د خپلې مینې لېونی دی
څوك په خاوره- او څوك مینه په دولت کا

کابل : ۲۲د جدی ۱۳۴۲

سیاست

چې په خوله نشي ویل کېدلای   کار یې په رمز و په اشارت دی
مور یې پټ ساتي له زوی و لوره   دا سیاست دی داسیاست دی

کابل- ۱۳۴۲

تیت شوپښتون

تیت شو پښتون او لاتیتېږي به نور
ښکته لوېدلی دی او لوېږي به نور
نه مشر پېژني نه خې ورپسې
چې داسې وي نو داسې کېږي به نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو مشر

خلک مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشر شي دولت غواړي
ای چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تا ښې خدمت غواړي

د قام د خدمت شرط

د قام خدمت اسانه کار نه دی
دا د الفاظو تش شعار نه دی
قام دې دفتر د سوانحو لولي
دا فکر مکړه چې هوښيار نه دی

کابل — سرطان ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېړنو وطن

دا چې مې لــه سترګو ځي اور دی د اوبـوپــه ځيـر
اوس چې تېرومه يـې مـرګ دی د ژونـدو پـه ځيـر
بسې سـره خپلونـه دي نـــن د پښتنـــو تپــې
مـــېرېږ د لېوانـــو دي ګرځي د رمـــو پـــه څېر
څوك دي د دانـو پــه غـم څوك د خزانـو پــه غـم
څوك په جيل خانو کې دي ژوند کوي د مړو په څېر
وره کـه لارد ژونـد شـوله نـه مـو شـته رهـبر چـرې
يـو يــو تپـرېږي اوس لار کـې د ړنـدو پـــه څېر
عقــل د مغــزو زمونـــږ راغـــی تـــل د نــس لـــره
غـــم د پښتـــو نـــه کـــوي څوك د پښتنـــو پـــه څېر
هېر شولو هېرېږي مې خوب و که تعبير د خـوب ؟
هيڅ مې خيـال تـه نـه راځي ژونـدو مېړنـو پـــه څېر
مړه دي که ويده دي ټول ويښ په مينځکښې نه وينم
ټينګ چې په ميدان د ننګ ودرېږي ظلمو په څېر ـ
لويـــه جامعـــه رانـــه ماتـــه شـــر منبانـــو کـــړه
اوس پــه دې مــرداره ټول پنــډ دي د بـــابنو پـــه څېر
ګټه د بـــيرون نـــه چارانوږ ئ وطـــن لـــره
يـو د بـل د جيـب پسې ځارکـوي د غلـو پـه ځيـر
کاشـکې خـوږ جـهان شـولای دا د مېړنـــو وطـــن
يـو د بـل پــه خـوږ شـولای خـوږ د پخوانـو پـه څېر

سرطان ۱۳۴۲ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان بابا عبدالغفار خان

د پښتو او پښتنو په لاځه چال و
که ته نه وای ای بابا فخر افغانه

د پښتون شان دې بیا وښودودنیا ته — تکلیفونه دې د پروګاللل بې شانه
دا دچاپه غږویده پښتون راویښ شو — مارګلې تـه ترهرات او بدخشانه
د تکل په لاره دارله هېچا نـه شوې — اولوالعزمـه، بـهادره، پهلـوانـه
په افغان کې دې د مینې مشـال بـل کړ — پلوشې یې پورته کېږي ترآسمانه
د همت تخم دې وکاره پـه ملـك کې — پښتونخوا دې په بل رنګ کړله ودانه
د پښتون توره د ورورپه وینورنګ وه — د خپل قام په تباهي یې وه مېړانه
کتاری یې وه تـر ملاتوپك پـه ولـي — د ترېور د مرګ دپاره سر ګردانه
تایې توره توپك واخسـتل لـه لاسه — د ترېور کور ته دی بوتللو پښېمانه
دښمـــنې دې په وروری کړل بدلـه — لارښوونکیـه، رهنمایه مهربانه
ته د ښمن د استعمار او استبداد یې — رحمتونه دې په تا وي له رحمانه
ته به مړشې، مونږ به مړه شو، ټول به مړه شي — د پښتون نوم به وره ك نه شي له جهانه
اباسیند به په مستي، مستي بهېږي — غورځوي به سپین ځګونه له دهانه
سپینې واورې به په لوړو غرونواوري — له پامیره، تر خیبره اوکـاغـانه
کـاروانونـه بـه بهېږي تـل تـر تـله — لـه امونه په خیبر تر ■هند ستانه
په بل شان به تاریخونه لیکل کېږي — وي هېر شوي به وختونه له هر چانه
خوستا نوم به د پښتون په خوله یاد پرې — ځوچې وي د پښتنو خونه ودا نه

کاشکې نه وای کړه شوې دغه لاره
ای د ټولو پښتنو قـومـونـو پـلاره

کابل ۱۰ د جدی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ولیکم

دزړه لــــه درده لـــــه افسوســـه بیـــان څه ولیکــــم؟
ددې نـــامرد او بـــې هدفـــه جـــهان څه ولیکـــم ؟
د وروسته تېرشـول لاپیـېرې بــه ټـورې هــم تـېرې شــي
بــهار بــه تــه وي لــه دې هـــې خــزان څه ولیکــم؟
د هــرې ورځې پســې شـپه وي ځــو ســهار هــم لــري
چــې نــه تــېرېږي لــه دې شــپې دهجــران څه ولیکـــم؟
هوښیـاران وایـي خپـل تقدیـر دې پـه خپـل لاس کـړه بدل
چــې نــه بدلـېږي ددې عصــر و زمــان څه ولیکـــم؟
خلــك د بنــد پــه تـــورو خونوکــې نقشــې جــوړوي
پــه ازادۍ کــې بنــې وســې د خپــل ځان څه ولیکــم؟
خلــك تــاریخ اوکارنــامې د خپلــو خلکــو لیکــي
زه دخپــل قــوم دغــه خواشــینۍ دا ســتان څه ولیکــم؟
زه ورتــه ګورمــه آســمان پــه ســمه نــه څرخــېږي
تــوره شــکوه ددې کجــروه آســمان څه ولیکـــم
چې خپــل تقدیــر یــې بــدل نکــړو نــو تدبیرشــویدل
اوس د تدبــــیر د بدلیدلــــو بیــــان څه ولیکــــم؟
دانایـان خـال ګوري نـادان پـه فـال عمرونـه کــړه تـېر
لــه دغــه زیــات فــرق ددانــا او نــادان څه ولیکـم
له تندې مرې او د ژوندون اوبـه پـه لاس کـې یـې دي
لــه دې نــاپوهــه بېغیرتــه افغــان څه ولیکــم؟
خلك پـه مکتبې ځي افغـان پـه پیرتـه درومـي همیـش
زړه مـــې ځورېږي لـــه دې ځوره فغـــان څه ولیکـــم؟

کابل- میوند جاده خادم مینه
۳۰ د جدی – ۱۳۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویه ارزو

واړه پښتانه یو، لوی مرام دپښتنولرو - دا لویه ارزو لرو
ښکلې پښتونخوا تـه زړه کې مینـه د پښتو لرو - دالویه ارزو لرو

* * * * *

څوك چې دلته اوسي واړه ورونه دي یو قام دی - یو شان یې مرام دی
څو د خپل هدف پرلوزې تـل هـڅه د تلو لـرو - دا لـویـه ارزو لـرو

* * * * *

یون د اباسیند او دامو څوك څنډولی شي - دا کله کېدلی شي
تینګه اراده لکه د تېرو مېړنـو لـرو - دا لویـه ارزو لـرو

* * * * *

دا د هر ملت ده وظیفه او دا یې کار دی - څه په دې کې ډار دی
مونږ وینو شوی قام یو مرامونه د ژوندو لرو - دا لویه ارزو لرو

* * * * *

لوړ دې دا بیرغ وي افغاني څوچې دنیا وي - مخکښې دې رڼا وي
کلك د ملیت سره پیمان دوینو زلمو لرو — دالویه ارزو لرو

جلال اباد د دلوی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد گل خان مومند په یاد

عمر دې تېر کړلو په نسره د پښتو دپاره
اروادې ولاړ لــه پـه بـره دپښتو دپاره
خلکو په دې نیمګړې جوړې کړې ماڼۍ او چتې
تا د میړونو لار کړه غوره د پښتو دپاره
په ملیونو سرونه خلکو ځان دپاره کړه تیتې
ته په همت تېر شوې له سره د پښتو دپاره
ارزو دې دا وه چې په قام کې شي سرونه پیدا
هسې دې په خپله کړو ترسره د پښتو دپاره
کله ورګډ شولې میدان ته چې پښتو وکتې
کله ورتېر شوې د سنګره د پښتو دپاره
د پښتونخوا د باغ مالیاره شه اوچت له خوبه
بابا راغلی له خیبره د پښتو دپاره
چې د پامیرڅوکه یې غواړې اباسیند ورسره
ورځ ده راغلې مقرره د پښتو دپاره
ځوانان راغونډ دي په مزار دې محمد ګل مومنده!
مشاعره ده زور وره د پښتو دپاره
واره پښتون ده ملا تړلې چې پښتو لوړه شي
ښه تقاضا ده خونډوره د پښتو دپاره
ټینګه وعده راسره کړېده ښاغلي صدر[1]
کاشکې راياده یې شي غوره د پښتو دپاره
خادمه کله به چرګه د پښتونخوا جوړه شي
د پښتنو د زړه پرهار له به دوا جوړه شي

کابل ۲۰د ثور ۱۳۴۲

---

[1] ښاغلی صدر اعظم ډاکتر محمد یوسف هغه فرمان ته اشاره ده چې د پښتو د انکشاف او تعمیم دپاره یې صادر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آینده پښتنو ته پیغام

ای اینده پښتنو! ای فهمیده پښتنو!

تاسو به ووینئ که به مونږ نه پېژنئ
چې مونږه څه کړي دي بد که مو ښه کړي دي
مونږه عاطل وو که نه واره باطل وو که نه
مرني د خپلې وو تول د اوږو پېتي وو تول
اخر سپرو څه کړي دغو غوبو څه کړي
تاريخ به وښيي دا که به و نه ښيلي دا
ستاسو د لارې فکر ستاسو د چارې فکر
مونږ سره و که نه و که و نو هغه څه و؟
په پاك وجدان مې قسم په لوی انسان مې قسم
چې غمخواران مو لرل خدمتگاران مو لرل
چې ستاسو غم يې خوړو د سترگو نم يې خوړ و
پښتون لويدلی و چور راپرزېدلی و چور
غټ دښمنان يې لرل ستمگران يې لرل
د استعمار دلاسه ظلم و ادبار دلاسه
توټې توټې پراته وو خاورې ايرې پراته وو
د دښمن جاله پکښې وه لافي الحاله پکښې

۱- د(به مو)مخفف محاوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خه چې بــه مــونــږه کــړل　　دوی به لـه بیخه وهل
رنګ به ی[۱] په رنګ وهلو　　نه چې په جنګ و هلو
لـوی سیـاســت و قــوي　　چل او حـکـمت وقوي
بــل چـرې نـه وه داسـې　　باورېږې وکړئ تاسې

*　*　*　*　*

چې میرویس خان په توره　　مور په دښمن کړه پوره
غربې پـه غـل شـوبـدل[۲]　　په څومره چل شو بدل
غرزی- پښتون واړه دی　　دا نور لمسون واړه دی
د غــره اولاد دی کـنـه　　دلته ابـاد دی کـنـه
میرویس ملت سـازاوه　　ټینګ یې دولت سازاوه
خووخت پرې تنګ راغی　　دوه خوا پرې جنګ راغی
یـو و لـه خـپـلـو څنې　　و لـه عـبـدلـو[۳] څنې
بـل خوا نـاتـار راغـی　　نــادر افـشـار راغـی
د هوتك کور وران شو　　په ظلم زور وران شـو
وار د نادر چې شو تیر　　د احـمـدشاه شولو تېر
بـابـاپښتون جوړ کړو　　په ښه مضمون جوړ کړو
یـو یــې مغـول ووهـل　　مرهټ یې بل ووهـل
یو خوا ایران و پـه قــار　　بل هندوستان و په قار

---

۱ به ی د به یې د مخفف صورت محاوره ده .
۲ یعنې غرزي ته غلزی ویل د دښمنانو دسیسه وه .
۳ عبدل: ابدالي کورنی چه دهوتکو یې مخالفت کاوه .

پیکښې انګریز راغی — نوی جنګریز راغی
درې ځله مات شولو — قهر یې زیات شولو
ده سیاست کړو بدل — پښتون یې مات کړو په چل
ذرې ذرې یې کړو مونږ — خاورې ایرې یې کړو مونږ
دښمن یې بر کړلو — زمونږ په سر کړلو
تهداو یې کښېښودو لاړ — نفاق یې پرېښودو لاړ
ورور په خپل ورور وهي — د چل په زور وهي
مسلماني ته ګوره — بې ایماني ته ګوره
انګریز پښتون کاندي — ګډوډ مضمون کاندي
ته به وای[1] ورورمې دی — د سترګو تور مې دی
زړه ته نږدې به دې شي — زوی دادې به دې شي
پس له کلونو نه بیا — پس له عمرونو نه بیا
ګورې انګریز به وي — لاترېنه تېز به وي
دښمن لاتللی نه دی — بیخ یې ختلی نه دی
په هره لاره کې دی — په هره چاره کې دی
احمق یې تللی بولي — هوښیار یې غلی بولي
مونږ یې برباد کړلو — بېخي نامراد کړلو
ډېر نهضتونه شو جوړ — ډېر حکمتونه شو جوړ

---

[1] وای: دوا یې مخففه محاوره ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو وره ك فساد نه شوو — دښمن برباد نشو
صرفه مو نده كړې — اسره مو نه ده كړې
له سره تېروو مونږ — خو سخت راګير وو مونږ
ورشئ پوښتنه وكړئ — ښه ګر و پرنه وكړئ
اى د صبا زامنو! — د پښتونخوا زامنو!
ستا سو په سرمې قسم — په لوى تېر مې قسم
د پښتونخوا په مينه — د سپين صبا په مينه
ځان ته مې فكر نه و — بل څه مې ذكر نه و
ياوه پښتو يا پښتون — يا پښتونخوا و مضمون
افغانستان و بل — دغه بيان و تل
انګرېز دا كله منل — ده دې بېخوته وهل
انګرېزهر څه غواړي — خو پښتون نه غواړي
لاز د پښتو بندوي — د پښتنو بندوي
پښتون جاهل چا كړو — خوارو غافل چا كړو؟
توټې توټې څنګه شو — ذرې ذرې څنګه شو؟
اوس غم دتن وكړي — كه د وطن وكړي؟
را ټولېده بې شو ګران — لاپوهېده يې شو ګران
داسياست څنګه دى — چل او حكمت څنګه دى
وران يې كلچر شولو — اخته په شر شولو
نادان پښتون وګورئ — اوداژوندون وګورئ
دا كشاله ده لويه — دا سلسله ده لويه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـونـږ بـې خـبـره نـه وو

هـــم بـې بـصـره نـــه وو

خـبـــره دا وه یـــوه
خدایږو رشتیا وه یوه

کار په پښتو کېدلو
د پــښتنو کیـــدلـــو

بــې پښتــو بـلـه دوا
نه وه چـاره او شــفـا

چې پښتومړه وي پکښې
یالاویده وي پکښې

ملت به څنګه شي جوړ
دولت به څنګه شي جوړ

چې ملیت یې نه وي
ملي وحدت یې نه وي

نو به افغان څه وي؟
افغانـسـتـان څه وي؟

انګرېزهم ښه پوهېده
نـه دا چې نه پوهېده

بېخ د پښتـو یې وهه
د پښتـنـو یې وهه

ده ویل سوېزدې شي
مال دانګرېزدې شي

* * * * *

څلوېښت کالو نه شو تېر
یادمې دي نه مې دي هېر

تول د پښتـو د پـاره
د پښتـنـو د پـــاره

ډېر کــرېدلــی یمــه
ډېر ځورېدلــی یـمـه

ډېر په عذاب یې کړم
خراب تراب یې کړم

چې شــاګردان مې وو
کــه رفـیـقان مې وو

تول رقـیـبـان مې شـول
بدخواه دښمان مې شول

دوی معتبر به شول
پـه مـا افـسر به شول

کــار لــه بـــالاکېدلـو
پټ بـه لـه مـا کېدلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم مې د ګل خوړلي　　هم مې رټل خوړلي
ښکاره ستم په ما　　تل به و غم په ما
حق به ناحق شو زما　　لیده مې ظلم و جفا
کله ناکار به شوم　　راګرفتار به شوم
د سپي او خره په لکۍ　　تړل کېدم په رسۍ
زه شرمولم به یې　　زه ځورولم به یې
په مرګ تهدید شولم　　بې څه تبعید شولم
ستغې او سپورې به وې　　داسې لانورې به وې
لوی شو اخون و بل　　لاځیګر خون و بل
چاپ مې اشعار نه شول　　نشر اثار نه شول
زه چې ژړا کوم　　او واویلا کوم
په خپل فطرت ژاړم　　په بد قسمت ژاړم
ګل د دامان ومه　　نه د باغوان ومه
په ښه د چا نشوم　　د دلربا نه شوم
خروا و غویو وخوړم　　خاورو ایرو وخوړم
د پښتو حال داو　　زمونږ احوال داو
خیانت مو کړلی نه شو　　ځان مو بایللی نه شو
پښتو ته لاز نه وه　　بله مو چارنه وه
یوازې زه خو نه وم　　چې په دې حال کښېوتم
د پښتنه ځوانان شوه دل　　پهلوانان شوه دل
ښکاره دوران و دا　　په ټول افغان و دا
"ایمان" افغان څه شو　　"فخر افغان" څه شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر افغان ګوره　　"محمد ګل خان" ګوره
"صمد" په جهل کښې پروت　　"فرهاد" په ښکېل کې پروت
"کوثر" حيران شولو　　"همېش" خزان شولو
اېږي چې سپك يې كړو　　باجوړ وره ك يې كړو
د كندهار احوال　　د ننګرهار احوال
جلاخساب غواړي　　نوى كتاب غواړي
بلخ كې نهضت نه و　　هرات كې پست نه و
زمونږ وزير به و　　څوك چې بې پېيرېنه و
څوك به چې غل نه و　　د غلو به مل نه و
كلله په كاربه و　　د ستر ګو خار به و

دوست د پښتو كلله　　چا پرېښودو كلله
وه د پښتو دښمني　　د پښتو د ښمني
شرط د لوړتيا زمونږ　　دا عقلا زمونږ
لوړبه شو تېټ چه به شو　　جګ به شو بېټ چه به شو
يو خوا... و ناست　　بل خوا ... و ناست
دوه افغانان وو دوى　　مګر څه شان وو دوى
يو به پارسي ويله　　بل انګريزي ويله
دواړو بهانه جوړه كړه　　نه افسانه جوړه كړه
د هندوستان په نوم　　پښتونستان په نوم
پښتون راګير كړو دوى　　له تېغه تېر كړو دوى
يو سرخپوشان كړه دل　　بل ويښ زلميان كړه دل
اې ايښده پښتو!　　اې هسهيده پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۳

د وطن بنو زامنو! د پښتنو زامنو!

تاسو نه چاردې شم په ځو ځو وار دې شم

اوس نتیجه واخلئ تر ښه پخه واخلئ

سرد قیصې چرې دی؟ د مشورې چېرې دی؟

چیری خطا نه وځئ بېرته تر شا نه وځئ

چې ځو ملت نه شي جوړ خپل ثقافت نه شي جوړ

کار به په چا وکړو ؟ د خوار، ګدا وکړو

څو چې قوت نه وي ملي وحدت نه وي

د غلو علاج څه دی زمونږ معراج څه دی؟

کار همتونه غواړي پاخه فکرونه غواړي

په غل اتبار مه کړئ تېښته اودارمه کړئ

کاڼي به پوست نه شي دښمن به دوست نه شي

په پښتو غونډ اوسئ په وطن پنډ اوسئ

بیا لوی پښتون جوړ کړئ عالي مضمون جوړ کړئ

دا ملك سوئېز نه دی مال د انګریز نه دی

د ویشیا د پاره تولې دنیا د پاره

د ارتقا لاره ده د اعتلا لاره ده

د استعمار علاج د استثمار علاج

فقط دا کاردی بس دا مې اظهاردی بس

نور دې سلام زما دا دې پیغام زما

کونځوانا روغتون

۱۹ د قوس ۱۳۴۴ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو ته بلنه

یاځاروان د قافلې شه!

یا روان شه په کاروان کښې

اخر ته هم یو انسان یې — کار په مثل د انسان کړه

په دې لوی جهان کښې اوسې — لږ څه غم د خپل جهان کړه

په شخصي سودا کښې ګیره — تګ په لاره د کاروان کړه

همېش لاڼې د ځوانۍ کړې — لږ خو کار هم لکه ځوان کړه

یا د بل پسې روان شه — یا نور ځان پسې روان کړه

ښه پوهېږمه هوښیار یې — سرېتوب غواړي جهان کښې

یاځاروان د قافلې شه!

یا روان شه په کاروان کښې

عمر تېر دې په سوداکړ — خو مېړه د عمل نه شوې

نه دې لاره څه پیدا کړه — نه د بل سره په تله شوې

خوشې شین شوې خوشې لوی شوې — خوشې دل لکه وابنه شوې

هو پیسې خو دې پیدا کړې — مګر نور وایه چې څه شوې

منده هلته منده دلته — نه ددې نه د هغه شوې

د اقدام د رکښې کمی دی — نور ځوښه یې په خپل ځان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۵

یاځاروان د قافلې شه!
یاروان شه په کاروان کښې

مونږ دې وینو فکر کړی شي — تل خبرې د وطن کړې
د خبرو خو هم ځای وي — کله شین به دا چمن کړي
ځان به سپک کړې په خبرو — که هر څو خبرې من کړې
په تنقید به دا ونه شي — چې ځان بل ته قدرمن کړې
مونږ خو غواړو چې وطن ته — ځان په مثل د کوهکن کړې
یا دا فکر سودا پسرېږده — یا راګډ شه په میدان کښې

یاځاروان د قافلې شه!
یاروان شه په کاروان کښې

تذبذب یو لوی مرض دی — ځان دې خلاص کړه له وسواسه
توکل د نرو کار دی — په همت سره راپاسه
د مېړونو کار خدمت دی — عزم وکړه له اخلاصه
دا نامردي اسرې پرېږده — بېخ د طمعې له زړه باسه
لږ خو فکر ځان ته وکړه — دا څه ژوند دی بې اساسه
د ایمان ډیوه بلېږي — نه مړه کېږي په طوفان کښې

یاځاروان د قافلې شه
یاروان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا ربښتیا د وطن غل شه   په ښکاره داړه ماري کړه
بې ایمانو سره مل شه   چور چپاو او خونخواري کړه
وجدان لاندې کړه له پښتونه   چې کوی شي مرداري کړه
د پیسو په زور کې ژوند کړې   چل فریب او غداري کړه
بې لاري هم یوه لار ده   ورشه غوره بې لاري کړه
که دا نه کوې نو ګوره   چې څه حال دی په افغان کښې

یا سالارو د قافلې شه
یا روان شه په کاروان کښې

نه اخلاق شته نه قانون شته   نه رواج نه دیانت شته
وطن ټول لوچک فضول شو   نه تقوی نه متانت شته
حرمت پاتې چاته نه شو   نه انسان نه کرامت شته
پښتو والو ته له منځه   نه غیرت نه چا کښې پت شته
دروغ به خلقه درته وایم   نه دولت او نه ملت شته
زمینه ښه ده تیاره   که څه مټره وي په ځوان کښې

یاسالار د قافلې شه!
یا رووان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بده به لا دا وي   چې کار نه کوي پخپله
کله هلې کله دلې   خبريال يې يو له بله
په ورانۍ د جوړ کارونو   قبر کني ځان ته خپله
دسم کار قدرت دې نه شته   خو وراني کوي تر تله
دا چلند تا ته بلا دی   شي به ختم زما ګله
د "سوشل" دلې ته راشه   منل شوېده افغان کښې

يا سالا د قافلې شه!
يا روان شه په کاروان کې

د "خادم" دغه ارزو ده   چې افغان بېرته افغان شي
شوکېدلې تر هيدلې   سم په لا بېرته روان شي
ورد فکر او د عمل شي   ډوب په غم کې د خپل ځان شي
يو ملت يو يې هدف وي   په رښتيا افغانستان شي
د پردو لاسو نه لنډ شي   د خپل ځان واك يې دځان شي
نو خادم به پکښې فردوي   څه چې کړي په دې جهان کې

ياسالار د قافلې شه
يا روان شه په کاروان کې

کابل ۲ دجدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملی ارشاد

څلوېښت کاله مې ووې چې ازاد یمه ازاد یم
خو ماغوندې انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
منمه چې بیرغ د استقلال مې په سر رپي
خونن د ازادۍ دغه مرادنه شي کېدلای
یو قام چې ازادېږي ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې د مېړانې له جهاد نه شي کېدلای
اسیر چې د یوقام وي ثقافت د بل په لاس کېښې
هېڅکله په ملي بنه اباد نه شي کېدلای
دولت چې د ملت په ثقافت باندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای
وحدت چې په ملت کېښې د عمل اوفکر نه وي
کامل یې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
ملت اوحکومت چې په دولت کېښې سره یو کا
بل شی یې له تاریخ ورته بنیاد نه شي کېدلای
په رنګ د ملیت کېښې خپل پردی سره یو رنګ شي
تفریق یې بیا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای
تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کـار پـه چـال او زور او پـه تضـاد نـه شـي کـېدلای
اسـاس ددغـو تولـو ربښتيانـي ديموکراسـي ده
چـې نـه وي صداقـت حـل دمـراد نـه شـي کـېدلای
يوقـام چـې لاس و بـل تـه د ورو ي دپـاره نيسـي
همداورلـره بـس دی چـې ازاد نـه شـي کـېدلای
سوشـل ديموکراسـي کـه افغـانيزم سـره ملـه شـي
بيـا هـېڅ پـه دغـه فکـر انتقـاد نـه شـي کـېدلای
کـه څوك د زړه پـه مينـه طلبـګار دحقيقـت وي
رشـتيا چـې لـه دې زيـات ملـي ارشـاد نـه شـي کـېدلای
هـېڅ لويـه بدبختـي بـه لـه دې زياتـه بلـه نـه وي
پـه طرحـه د ((خـادم)) کـه اعتمـاد نـه شـي کـېدلای

۳۰ د جدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمار زمزمه

هر څه چې شي ودې شي افغان درنه ملت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه‌شي
ګوره که ويده زمرى راويښ شو بيا به څه کوو
هيڅ خير به ونه کوو
پرېږده چې ويده وي په هيڅ شان درنه اوچت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
ګوره په ويدو کښې يې چاره کوه بيدار شه
ښه ورته هوښيار شه
کله که شي ويښ هم چې پيدا ورته فرصت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
علم خو څه ورکړه خو چې تش خالي ګفتار وي
نه چې سمه لار وي
پوه که په هرڅه شي خو چې پوه په سياست نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي
موږ که شه په ګېډه نو بيا فکر د صباکوي
يو تر بل سلا کوي
تول دې يو پر بل اخته وي وره ك ورنه رشوت نه شي
لوڅ دا حقيقت نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینــي خلــك ښه کـړه دغــه نـوردې پــه عــذاب وي
پرېږده چې خراب وي
هغه بيا د دوی په خولـه کښې ورکړه چې راحت نـه شي
لوځ دا حقيقت نه شي
لــوی فســاد دې فکــر دی؟ پښتــو،پښتونســتان دی
دا کار هم اسان دی
نوم خو يې بدنـه دی خو چې جوړ ملي وحدت نـه شـي
لوځ دا حقيقت نه شي
گوره تربيــه ددغــو خلکــو افغــاني نــه شــي
جوړه شيطاني نه شي
نــور څه ورتــه ښيــه خـو دا کــار درنــه غلــط نـه شــي
لوځ دا حقيقت نه شي
واوره اداري دپــــاره تــــل تکـــړه ســـړي گوره
چاغ لکه غويي گوره
هر څه دې کـوي چـې را پيـدا چـري نـهضت نـه شـي
لوځ دا حقيقت نه شي
هــو افغــان دې نــه وي مــهاجر کــه بــې نســب وي
خو پوه دی په مطلب وي
خير دی کـه پښتـو وايې چـې ټينـگه پـه مليـت نـه شـي
لوځ دا حقيقت نه شي
لــوڅه دښمنــي هــم د پښتــو او افغــان مــه کــوئ
سپکه د ځان مه کوئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

واړه افغانان یو

واړه افغانان یو

ټول مسلمانان یو

ګران هېواد زموږ له که ګل افغانستان دی!

جګ له کل جهان دی

څه ښایسته فضا لري د جنت هوا لري

ډک له نعمتونو دی حسن او ښکلا لري

خوږ مره چې وطن ښایسته دی هو مره یې انسان دی

جګ له کل جهان دی

*   *   *

لوړ غرونه دري ښکلي واوري او چینې ښکلې

ډک سیندونه هر طرف درومي ترې ولې ښکلې

ښار او کلي هر خوا په باغونو کښې عیان دی

جګ له کل جهان دی

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار دی د قومونو دا　　　مور د نهضتونو دا
خپور ترې ارین شولو　　　ځای د عظمتونو دا!
دلته سرېتوب لوی شوی هغه کوهستان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

هر قسم غلې لري　　　څه ښایسته مېوې لري
شاتو له شودو ډکې　　　تل جاري ویالې لري
دا ملك د مالدار او د باغوان او د دهقان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

دا دی د یاما وطن　　　دا دکانشکا وطن
راغی سکندر پسې　　　دادی د سوماوطن
دلته جام اوبه د ژوند - او ژوند د سپین تمان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

بیا به یې ودان کړو　　　په علم او عرفان کړو
ښکلی له ارم ځنې　　　دا افغانستان کړو
واړه خویندې وروڼه ، یو ملت دی چې افغان دی
جګ له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیــــرې او ډیــــرې دي   لـــــــوړې او ژورې دي
واړه جواهـــــــر دي   لمـــنځې کـــه تنبــترې دي
هـــرکانې یـــا قـــوت او لاجـــورد لعـــل و مـــرجان دی
جګ له کل جهان دي

*   *   *

ځومــره چـې افغــان قــوي   دومـــره ې ایمـــان قـــوي
هیـڅ پـــه دام کـې نـــه نښـلي   لـوړ دروځـې مـرغان قــوي
وړی یــې پـــه نــره اســتعمار ځــنې مــیـــدان دی
جګ له کل جهان دی

*   *   *

شـــرم دې بدظـــن وکــړي   فکــر دې دښمـــن وکــړي
دا ده اراده مـــــــلـــــي   غـــم بـــه د وطـــن وکــړي
ډار پـــه دې کنبـــې نــه شــته د "دخــادم" دغــه اعــلان دی
جګ له کل جهان دي

کابل- خادم مېنه ۲۸ د حوت ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین سترکی

په خوله وايي چې افغان يم   له افغانه خبر نه دی
عجيبه شاني، سړی دی   له خپل ځانه خبر نه دی

دې تسوم، لوی تاريخ او عضمت ته يې شا کړی
ناز مستغني بذلې وايي له تاوانه خبر نه دی

نور په هر څه ښه پوهيږي د ملت په حق کښې روند دی
د توحيد کلمه وايي له يوتيا نه خبر نه دی

دتوحيد کلمه څه ده دغه سوال مې ورنه وکړ
مسئلې او له جواب او له ملانه خبر نه دی

د جهان په نورو ژبو د توتي غوندې ګړيږي
خودخپلې ملي ژبې له لوی‌شانه خبر نه دی

د پښتو مې ورته ووې ده سويس راته ياد کړ
له فرانس او له انګليس او له ايرانه خبر نه دی

ځمکه ارته ده ارض نه ده دا اسمان هم همسکن دی
بيچاره ورلاندې ګرځي له اسمانه خبر نه دی

فلسفې د عصر وايي د تاريخ دورونه ستايي
خو د خپل ښکلي هېواد افغانستانه خبر نه دی

د پيسو په تولولو د ښکلو په جوړو لو
ښه پوهيږي خو د قوم له لوړتيانه خبرنه دی

د وطن له بده حاله ښه خبر دی چې ابتر دی
خو دخپل قوم له شعوراوله وجدانه خبرنه دی

خودخپل قوم له شعو ر او له وجدا نه خبر نه دی
په شعور ددغه قوم کښې حشرونه روزل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضـا وازه طوفـاني ده لـه طوفانـه خـبر نـه دی
وایـي نـن کـار غنیمـت دی د صبـا کـار بـه صبـا شـي
فخـر کـا چـي ابـن الوقـت یـم لـه صبانـه خـبر نـه دی
هـو د خـان پـه ډول ګډېږي ښه زیـرك موقـع شنـاس دی
څه چې خـان وایـي هغـه کـا لـه بـل چانـه خـبر نـه دی
هر نـهضت کـښي دا خلـېږي خـو د خپـل مطلـب دپـاره
د ملـت د ایدیـال او مدعانـه خـبر نـه دی
د رښتیـا و پـه لبـاس کـښې پـه درو غـو تـل چلـېږي
ډېر ماهر دی په دې کار کښې له بل خوانه خبر نه دی
د خپـل ځان پـه پرسـولو د عـالم پـه تـیر ایسـتلو
کـښې استـاذ دی خـو د عصر لـه رجحانـه خـبر نـه دی
پـه فريـب او پـه ريـا او پـه ايمـا کـي يګانـه دی
لـه راستـی او لـه اخـلاص او لـه ایمانـه خـبر نـه دی
تل داموته ږدي صياد دی په چانسونو کښې نراد دی
دروغ پـه دروغـو هضموي تـل لـه افشـانه خـبر نـه دی
چـاپلوسـی او خوشـامندو چلـوتو بـاندې روان دی
د سـر کـس پـه رسـی خـبژي لـه لوېدانـه خـبر نـه دی
لـه دې تولـوښه خـبر دی، مـا چې ووې خـبر نـه دی
خـو سـپين سـترګی مرتجـع دی لـه حیانـه خـبر نـه دی
دی مغـرور دی چې ملـت بـه غولومـه چې څو يمـه
دخـادم د انتقـاد او لـه بيانـه خـبر نـه دی

کابل ۱۰ د حمل ۱۳۴۵

(c) keṭabton.com: The Digital Library

٨٩

انسان او کائنات

(د فطرت غوټې)

څنګه راپیدا ځمکه اسمان شو؟
بیاپکښې پیدا څنګه انسان شو؟

سل زره خبرې هر چا وکړلې　　دا رازچې و پټ پـه هـغه شان شو
سَرد جاذبې خو څه ښکاره شولو　　سُرهم د خلقت ګوندې عیان شو؟
برق خوله ایتمه پورې کشف شو　　کشف یې سُر کله په انسـان شو
وینمه میګنیټ ورته حیران یمه　　دا کشـش لـه کومه نمایان شو؟
زړې وې دانه وې بیازرغونه شې　　اصـل کیف له مونږ پنهان شو؟
داسـلسـلـه څنګه او لـه کـلـه ده　　بیا پیدا هګۍ کښې څنګه ځان شو؟
هر څه به ژوندي وي مړېه یو نه وي　　او که وي نومړ څنګه حیوان شو؟
مـا تـه ازلـي ابدي مـه وایـه　　تر هه مې په زړه راغله حیران شو
څوک چې میکانیك باندې ایمان لري　　سـست یې رانښکاره دغـه ایمان شو
دا میکانیکي عمل لـه کومه شو؟　　څنګه ترې پیدا دغه دوران شو؟
څومره عالمان فلاسفه چې دي　　هـر یـو لکه طفل راعیان شو!
دا دنـیـا روانــــه ده روانــه ده　　څنګه او تر کله ببخي ګران شو
لـویـه د طلسم کـار خانه ده دا　　ګیر په دې طلـسـم کښې انسان شو
دا تـیاره کوټه خو د لیدونه ده　　بیاهم را په سر دا امتحان شو
برخه په تیاره کې دی سفر زما　　عـقـل تـهـیرېږي سر ګردان شو
څه خو مې په دې تیاره کښې وموندل　　ژوند پرې شو مذ کل اوکه اسان شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره په يقين راته بنکاره نه ده
ژوند لکه يو بحر بې پايان شو

علم و عقل دوارو دارې وايستې
يوطرف که سم شو بل مو وران شو

هو له ټولو تېرو تجربو څخه
دومره ټکی مونږ ته نمايان شو

غوټې د فطرت د سپړو دلو دي
څه که نه دي څه د حل کېدلو دي

* * *

خوار انسان د غم په دام کښې ګير دی
پوه دی که فقير او که امير دی

هر خوا بلاګانې ورته وازې خولې
ډېر په غم لړلی يې تقدير دی

څومره مصائب ترېنه چاپېره دي
دا کمبخت په منځکښې يې اسيردی

څه وکړي اخر د ژوند چاره څه ده
ژونددده په غاړه کښې زنځيردی

غورزي، پرزي،درومي، تلوسه کوي
تل لکه ابشارد ځان په ويردی

وګوره خندا به لږه ووينې
چغې دي، سلګې دي او نفير دی

نه پوهېږم څله په رسمی خندا
تېر له خپله ځانه او ضمير دی

هيڅ حق په ناحق حاصلېدی نه شي
نه پوهېږم کوم پلو ته ځير دی

څوك که څوك بدبخت کسي نوخوشبخت به شي
دا ټکی په زړه مې لکه تيردی

څوك وا يې انسان جوړ له بديو دی
بدده فطرت او هم ضمير دی

څنګه له نېکۍ څخې انکار کوي
وينو ژوند د ښو بدو بهير دی

ښه وينو چې ځينې خرابې کوي
مخ د چا د ځمکې په تعميردی

مونږ که دا فطرت چوړ اړوی نه شو
ګوندې تحول هم څه کوی نه شو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خه سودا چې خامه د انسان ده — دغه "خوشبختي تنها پڅان" ده
چلته خوشبختي چې څه ممکنه ده — دا يوازې نه ده د انسان ده
هر څه زوراور کولای شي مگر — دا لار د انسان که د حيوان ده؟
څوک چې ژوند يوازې خوردوخواب گني — دغه نقيصه يې د گومان ده
ژوند اوخوشحالي دي مرادف سره — ښه خوښي د روح او دوجدان ده
روح که معذب ؤ خوښي نشته دي — دا معنى واضحه نمايان ده
هويدايي ښه ده ضروري هم ده — نه مگر هغه چې دکوم خان ده
خوښي وي هرانسان خپله تولنه کې — دا څه پټه نه ده ښه عيان ده
ښه جامعه څنگه جوړېدلى شي — دا کشاله مخکښې د افغان ده
لويه معضله ده د څېړلو ده — هوزمونږ د فکر او د توان ده
ښه شي جامعه چې حکومت ښه شي — پرېکړه دا ددې عصروزمان ده
شان د حکومت او قام که يو نه وي — ورانه مسئله بوله بل شان ده

هله يو ملت خوشالبدلى شي
واک که د خپل ځان خپله کولى شي

کابل، خادم مېنه- ۸ د سنبلې ۱۳۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زه دې په پته خوله هم پېژنم قسم مه کوه
رقيبه خداى دپاره نور دغسې چم مه کوه
خورې خبرې د هېواد له حاله څله کوې
څه خپلې لوبې کړه د نورو خلکو غم مه کوه
مادې سجدې د نس د بت دپاره نېمې لېدلې
ماته خبرې د کعبې او د حرم مه کوه
له اباسينده ترامو دا سيمه چا وېشلې
وايي غازي ماته بحثونه د تور خم مه کوه
يا په داسپينه لاره درومه چې پرې درومو سره
که نه بحثونه اوږه رقم رقم مه کوه
بې له پښتو به يوه نشي د پښتو داسېمه
دا يو قسم دى هره ورځ په ما قسم مه کوه
چې د امو په مخ کښې نښې د يامو شي کتې
خادم ته څله وايې غم د جام جم مه کوه

د خان غازي کابلي سره مشاعره، ۱۲ د قوس ۱۳۴۳

څورولى مې شې

زه ښه پوهېږم څورولى مې شې
له تېتو خلکو تېتولى مې شې
رقيبه دا هم راته ووايه چې
د عشق له لارې اړولى مې شې؟

عقرب ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار

ای د حسن د وفا جوړه کابله پسرلی دریاندې اوسه تل ترتله
د افغان د اعتلا او عظمت کوره په لمنو کښې دې تل ګلونه ووره
په سینه کښې دې غیرت د پښتنو شته په تامینه د بابا د پرګنو شته
ای کابله هر یو غر دې ګلالی دی هریوکانی یې له ننګه جوړغمی دی
هر یو سر یې د غازي تېغه شمله ده هره تېره د شهید په وینو سره ده
په خولی کښې دې هغه ولس اباد دی چې دننګ په هسك دستوروغوندې یاد دی
ای کابله هر نفر دې محترم دی هره پیغله دې درخو زلمی آدم دی
که پغمان دې د ښکلاوو ائینه ده زوړ حصار دې د ننګونو خزینه ده

غیرتونه دلته خاندي په ښکلا کښې
خدایه داسې ملك به کوم وي په دنیا کښې

(۲)

ای کابله ستا ماضي ښاندې نازېږم مستقبل ته دې له ورایه خوشالېږم
:ولس د محبت نه دې ځارېږم ستا دخاورې د پاکۍ نه قربانېږم

وایم سترګې مې له شوقه سپېلنی شوې
ستا د حسن ننداروته لوګی شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ستا په مینه کښې تهمت دی که سزاده | په خندا قبولـه کړې مـدام مـاده
ولـي ای زمـا کابلـه د زړه سـره | د مشـرق د تنـدي خالـه منـوره
که ته تول ښائیست ښایست غیرت غیرت یې | همـګي وفـایې مینـه محبـت یـې!
زه په مینه د پښتو کښې مست ملنګ یم | په هر ځای کښې د خپل زړه دلاسه تنګ یم
لېونـی زړه مـې خبرې رانـه غـواړي | دپښتـو څو مرغلـرې رانـه غـواړي
په ګلونـو کـښې د پټ رنګونـه ګوري | په پښتو کښې د غیرت رنګونه ګوري
لــه ربابـه غـواړي لاس د ادم خـان | دښایست پرده کښې سیل کړي دجانان
فریب نـه خـوري د خبرو دسیپو نـه | مرغلـرې راوباسـي لـه چپـو نـه
په خوړو او پـه ترخونـه دوکـه کېږي | خپـل مرام پسـې روان دی کـه وره کـېږي
نـه منت منـي نـه زور او نـه زاري | لتوي پـه هـره لاره کـښې یـاري
د هـر بـاده سـره تلـل دده زده نـه دي | پـه هرسـر لا ګډېدل دده زده نـه دي
دی د خپل سپرلي په طمعه په مسکا دی | په خزان کـښې هـم تـازه لکـه لالا دی
دا زړګی مـې ای کابلـه ډېر ماشـوم دی | دا منمه چې هم خوار دی هم محروم دی
ولې مست دی د چا مینه کښې ملنګ دی | بې پروا لـه تـاج وتخت او لـه اورنـګ دی

هغه ځمکه ورته تخته ځنې نـه ده

چې په وینو د غیرت کښې الوده ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا زړګی مې ستا لمنه کښې خفه شو　　د باغچې دا تازه ګل دې پژمرده شو
ده ته بوی د ګل محسوس شو کومې خوانه　　ده څه واوربدل په غوږو د صبانه
راته وايي چې دا څه ښکلی کابل دی　　ولې نن دی که صبادی راته بل دي
دا هغه کابل خو نه دی چې پرون و　　چې پښتو د ده لیلاوه دی مجنون و
دا هغه کابل خو نه دی چې د یار و　　هره څانګه کښې يې زېرې د بهار و
پرون نظم وې او نن لکه غزل يې　　دا زړګی مې راته وايي چې بدل يې

○

ستا د حسن تعریفونه به کومه　　مستقبل به دې دعاکښې یادومه
د ولس په خوشالۍ به دې نازېږم　　د بچو په ارامۍ به دې خوښېږم
په ناموس به دې مئین یم له هر څانه　　خدای دی بچ ساته له هرګرمې هوانه
ولې څه وکړم بدله دې هوا ده
دا بدلون دې راته لویه معما ده

(۵)

بس دی څمه لتا څمه دا دی څمه　　ستا بدلون ته ارماني سلام کومه
زه چې چېرته یمه ته به رایادېږې　　په زړګي به مې سحر ماښام ورېږې
خدای دې تاکړي زر هغه درته به راشم　　په والله نه یم خفه درته به راشم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر تور اوسپین افغان بلا دې واخلم

د حصار او د پغمان بلا دې واخلم

یادګېرنه: دا نظم ۱۳۴۵ په حوت کښې چې زه پېښور ته تللی وم د شاعر اجمل ختټك له خوا ماته اهدا شو زه یې په افتخار سره په خپله مجموعه کښې ساتم- خادم

د نوي فکر ماشومان

د هجرت شمسي تاريخ چې جوړله (غم شو(۱))

زما عمر دری شپېتو کالو ته سم شو

قیمتي بې بازخواستي وه ظلم زور و

اطمینان د چا په مال او نه په کور و

چې کول هغه کول به حاکمانو

بغاوت له شرعې کړی و قاضیانو

د رشوت او فحاشۍ ګرم بنازار و

له افغانه ځنې تللی شرم عار و

حکومت سرغړولی و شورا نه

په خپل سر خو کابینه ده له پخوانه

بس سودا د عیاشۍ او د پیسو وه

قصه ختمه د غیرت او د پښتو وه

د ملت خبرې جرم وې ګناه وه

---

(۱) ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــــه افغــــان بــــاندې نازلــــه دا بــــلا وه
د ((مشــــرانو جــــرګه)) کــــښې زه راګيــــر وم
ډېرخوابــــدی د خپــــل عمــــر پــــه تبذيــــروم
مونــږ تخــځ پــه خپلــو پــښو بــاندې وهلــه
د ملــــت د نجــــات ســــعيه مــــو کولــــه
د افغــــان ملــــت جــــاري مــــو جريــــده کــړه
بــې لــه فکــره حکومــت مصــادره کــړه
ديــــارلس مياشــــتې د افغــــان ملــــت دپــــاره
ســــختو تــــړو کــــښې مــــو واېســــتله لاره
افغــــان سوشــــل ديموکــــرات پکــــښې مــــرام وُ
چــې منلــى د ملــت هــر خــاص وعــام وُ
ابتکــــار وُ پــــه افغــــان کــــښې ښه مثــــال وُ
دا تفصيــــل د ويــــښو زلمــــو دايديــــال وُ
کــــه تــــاريخ و د زلمــــو شــــل کالــــه ورانــــدې
خــــو لاوې ددغــــې ونــــې څانــــګې تــــاندې
يــــوازان وُ د افغــــان دويښېدلــــو
د ملــــت پــــه نــــوي ډول جوړولــــو
وه د نــــوي ژوندون نــــوې رڼا څرکــــه
يــا دوره ك شــهيد لــه کومــې تــړې کړيکــه
شــوه خپــره لکــه نسيم پــه ګلستان کــښې
انــګازه د خوشــالى شــوه پــه افغــان کــښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـــل نـــهضت دلتـــه د پښتـــون مســـلمان وئ
وریـــــي نـــــهضت د سوســـيال افغـــــان وئ
د مســـلك دویـــــښ زلمونـــه راپیـــدا شـــول
خـــو پـــه لـــږه زمانـــه کـــښې بیـــا فناشـــول
لکـــه نـــور چـــې وو مـــات شـــوي دا هـــم مـــات شـــو
د افغـــان ملـــت د ډلـــې کـــور مـــیرات شـــو
هـــای افســـوس دلتـــه دا کـــار دی له پخوانـــه
نهضتونـــه مـــاتول بولـــې مېړانـــه
فنـــا نـــه شـــي کـــه پنـــاه شـــي لـــه نظـــره
هـــره میاشـــت چـــې یـــوځل وخـــېږي دېره
چـــې یوځلـــې چیرتـــه وځي غـــره کـــښې لاره
عالمونـــه بیـــا پـــرې درومـــي تـــل دپـــاره
چـــې دفکـــر تخـــم یوزلـــې زرغـــون شـــي
په مشـــکل بیـــا لـــه مغزوځنـــې بـــیرون شـــي
ترقـــي نشـــونما کـــوي لوئـــېږي
چـــې کـــوم فکـــر پـــه مغـــزو کـــښې زرغونـــېږي
کـــه ښکـــاره لـــه منـــځه لاړل نهضتونـــه
په دمـــاغ کـــښې د ملـــت یـــې شـــته تخمونـــه
لـــه مغزونـــه د قلـــم پـــه لاره ســـرکا
لـــه دې لارې بیـــا ملـــت متـــاثر کـــا
پـــه افغـــان کـــښې چـــې جذبـــه د ملیـــت ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ددغو کارنامو په برکت ده
ماشومان د نوي فکر په ملت کې
خبربدلي دي په مینه د خدمت کې
دا به لوي شي نوابغ به د افغان شي
هو .نو هغه وخت به جوړ افغانستان شي

۳۰ د جوزا – ۱۳۴۶ — خادم مېنه

تعصب او ایمان

رقیبه دا چې تعصب یې بولې دغه ایمان دی د پښتو په ژبه
زه له ایمانه تېرېدلی نه شم چې ځان ښکاره کړم د پردو په ژبه
اسد ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعر زړه

ډک لـــه ارمـــانونـو دی　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
راز داســـــــــمانونو دی　　نــــه پوهېــــږم څــنـه غـــواړي
غـــم د تـــول جهـــان کـــوي　　نـــه پېژنـــي ځـــان خپـــله
لـــوي تـــرجهانـونودی　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
خـــلك دي چـــې مـــړه پســـې　　دی ورتـــه نظـــرنـه كـــا
مـاتـــه پـــه ســـوالونو دی　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
ســود يــې پــه پيســونه شــي　　كــار يــې پــه تـنگو نــه شــي
دغـــه د پيســـو غـتـــان　　نـــه پـوهېـــږم څـــه غـــواړي
تېـــر لـــه دې كـــارونـو دي　　دا د منصـــــبو غـتـــان
دوی تـــه پـــه فكـــرونو دی　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
جـگ ځـي د هومـا پـه شـان　　نـــه نـښـــلي پـــه دام دچـــا
تـــل پـــه پـــروازنـــو دي　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
ځغـــلی پـــه بنكـــلا پســـې　　نـــه ځـــي پـــه ليـــلا پســـې
مـــوړ لـــه نـعمـــتونو دی　　نـــه پوهېـــږم څـــه غـــواړي
غـــواړي څـــه خـــو غـــواړي تـــل　　وره كـنـبـــې پســـې ژاړي تـــل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم په سمو غرونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

ژاړي د مظلوم سره — درومي د محروم سره

ژوندي په دردونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

سپړي هغه غوټۍ چې — چانه دي سپړلي هېڅ

ډوب يې په چرتونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

غورزي پرزي ګرځي تل — نه غواړي ارام د ځان

تل په عذابونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

وايي چې دوزخ زمونږ — ولې دي جنت نه شي؟

تنګ له دې غمونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

کله په کتاب کتبې ډوب — کله په سحاب کې ډوب

کله په شعرونو دی — نه پوهېږم څه غواړي

دا جهان خونه غواړي — بل د دېنه ښه غواړي

زړه دی د شاعر دغه — وګورئ چې څه غواړي

٨ د اسد – کابل – ١٣۴۶

خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره لار

ترټولو مخکښي راته وايه چي افغان يې که نه ؟
بيا وريې به وايو دا چي مسلمان يې که نه؟
د اخرت سوال به هملته په اخره کښي شي
اوس راسره په افغاني لاره روان يې که نه؟
دا زه او ته چي پکښي اوسو افغاني خمکه ده
فرزند ددې ښکلي هيواد افغانستان يې که نه؟
که مې افغان او پښتون وروريې نو بيا دا ووايه
چي څه خبر هم د ملت په سودو زيان يې که نه؟
په کومه لار باندې چي درومو خطرې خو لري
څه هم په فکر د ملګري او کاروان يې که نه؟
په څه شان نور قومونه درومي د ژوندون په لاره
ته هم د ښې ورځې په فکر او ارمان يې که نه؟
د مليت نه پرته بل قسم کاروان به څه وي
چي ټول وګړي شي پري غونډ دغه عنوان به څه وي
هو دا منم چي اقتصاد وي د دولت په ګټه
ولې دولت دې وي ښيشکه د ملت په ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکومت وظیفه دا ده چې بنودنه وکړي
نه چې ارم وي ځان دپاره د دولت په ګټه

چې زور ور د ځان دپاره ګټې وټې کوي
هیڅ اتکا نه شي کېدای د حکومت په ګټه

کاریګر کله کوي کار چې اطمینان نه لري
بلا لګېږي د ملت د ثروت په ګټه

چې بنه نیت نه وي وطن کښې برکت هم نه وي
وطن چلېږي د قاچاق او د رشوت په ګټه

د استعمار لاس شي را اوږد چې ملت شي ضعیف
علاج دکار دی تشبث د ملیت په ګټه

که خلك غواړي چې ملت دې شي محکم اوقوي
سره دې یو شي د ملت د ثقافت په ګټه

د افغانی دنیا دپاره ډېره غوره ده دا
چې د ملت په لاره سم شي بېخطره ده دا

کابل ۲۳ د سنبلې ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوډ خر

او

دپامیر سفر

څه چې سفرو کوو لږ څه ګذر وکوو
لږ سیل د شپو او ورځو شام او سحر وکوو
سترې ژوندون ترکومه
دا جګرخون تر کومه
څله به چاته ګورو یار او اشنا ته ګورو
ځو به دمرګ په تمه صبا بیګا تـه ګورو
چاته په کار نه یو مونږ
یاور د کار نه یو مونږ
تا ته خو خر وایي د میچ وزر وایي
ماته د حال په ژبه لـه تـا بتر وایي
زه ستا په ځل ترلی
ته یې پر بل ترلی
قدر د کار نـه شته د خدمتګار نه شته
مونږ ته د زیار په خوله یو پوټی عار نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه د خوارۍ په طرف
دا زادۍ پـه طـرف

دا جګ سرونه ګوره — کوږکږنګونه ګوره
کــــږه وږه لاره ده — خپل قدمونه ګوره
ځوبــه پـه بـره بـره
ان د پامیر تـر سـره
دا هـیبـتـنـاکـه لاره — ډکه له خوف او ډاره
مونږ ته راپېښه ده دا — خورامشـکله چاره
زړه تیـنګـول دي پکار
پـورتـه ختل دي پکار
شهسـواران پـراتـه دي — ښه ښه ځوانان پراته دي
سپيني ښونبدلي دلتـه — پـهلـوانـان پـراتـه دي
ښـې هـمـتـې وهـلـي
دي مـايوسـې وهـلي
په پـورتـه تلـل ښايـي — اوچت خـتـل ښايي
دغـه وطن دی زمونږ — ور رسـېدل ښايـي
د ازادۍ مـېنـــــه ده
د خـوشالۍ مېنـه ده
دا د ګلونـو ځـمـکـه — د نعمتونو ځمکه
ډکه له شـاتـو شـودو — د جنـتـونـو ځـمـکـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د دېوانو وطن!
د ښاپېريانو وطن!

جګ لـه جهـانه دلې　　کوز له اسمانه دلې
ارام به اوسو پکښې　　بې له سودانه دلې
ای ګوډه خره زمـا!
د زړګي سره زما !
پـه تـا بـه بـارنـه وي　　ما ته به عار نه وي
راته زخمي شـابه دي　　د سترګو خار نه وي
ای ګوډه خـره زما
دزړګي سره زمـا
ژوند به پـخـپلـه کـوو　　ګیلـه بـه ځلـه کوو
چې ځان ته کار وکوو　　خوراك به هلـه کوو
ځای به د خپلې سینې دغه چمن راکې
اخربـه سپینې واورې راتـه کفـن راکې

کابل ۱۵ د حمل ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شته دی دلبر

نه شته دی دلبر چرې تل ګرځمه زحمت سره
یو دیل دوستي د عالم وینم په دولت سره
مینه عاشقي له منځه لاړه رسوایي شوله
نه کړي افتخار زلمي د قوم په خدمت سره
هومره زما مینه په رخسار د جانان زیاته شي
څومره چې زاهدپه ارمان وینم دجنت سره
ومې کړې خبرې د ایمان و مسلمان لره
وې کاته وماته رانه جګ شو په نفرت سره
نه شته دی شاعرچې په احوال د پښتون وژاړي
کاشکې چې مې نه لیدای خپل قام په دې حالت سره
کوزه پښتونخوا په خپلو وینو کښې غرقابه ده!
ژوند په برپښتون کښې دخادم دی له حسرت سره

کابل ۲۷ د قوس ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ غرونه او لوړ فکرونه

حـــيران يـــم چـــې انســـان ولې حيـــوان شـــولو خـــاونده!
بـــې خونـــده بـــې مـــزې ولـــې جـــهان شـــولو خـــاونده !
رڼا يـــې دا چـــهان كـــړو خوتيـــاره دده وجـــدان شـــو
پـــه كومـــه كنـــده ســـر دغـــه انســـان شـــولو خـــاونده!
د ګلـــو منځكـــښې ناســـت دی پـــه مـــانۍ كـــښې د مرمـــرو
افســـوس دی چـــې د مينـــې كوريـــې وران شـــولو خـــاونده!
يرغـــل دی پـــه خوارانـــو چېرتـــه ځای د ژړا نـــه شـــته
ويـــده پـــه تـــوره شـــپه كـــې پاســـبان شـــولو خـــاونده!
پروازكـــړي پـــه فضـــا كـــښې د ګنـــګټ پـــه وزرونـــو
نظـــر يـــې پـــه نـــاولو د ډېران شـــولو خـــاونده!
ســـودا دمينـــې نـــه شـــته تجـــارت دی هلـــې دلـــې
حـــرم او ميخانـــه كـــښې هســـې شـــان شـــولو خـــاونده !
حكمـــت د چـــل فريـــب هومـــره اوچـــت لاړودنيـــا كـــښې
قيـــامت پـــه مـــخ د ځمكـــې دا زمـــان شـــولو خـــاونده!
لـــذت دنفـــس ونـــس شـــو ســـعادت پـــه دغـــه عصـــر
ادم دومـــره منحـــط لكـــه شـــيطان شـــولو خـــانده!
قـــران يـــې دی پـــه لاس كـــښې وارخطـــا ګوري هـــر خواتـــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکمن په خپله لاره مسلمان شولو خاونده !
تیاره په رڼا باندې مسلطه هره خوا شوه
یا عکس د شفق دی پکښې دوبه پښتونخوا شوه
چې شپه په تېرېدو شي نو صبا پسې رادرومي
ظلمت چې انتها شي نو رڼا پسې رادرومي
هیڅ څیز په دې جهان کښې تر ابده نه پائېږي
نوبت چې ژړا تېر کا نو خندا پسې رادرومي
څلا له ښکیه راغله ورو ورو دوبه شوه مغرب کښې
تورتم به همېش نه وي بیا څلا پسې رادرومي
په وچ ډاګو نو بیا اوبه رادرومي پسرلي کښې
په خوړ چې اوبه تېرې شي نو بیا پسې رادرومي
میراثه باوري غــ ـــه نوي رنګ ظهور کا
نهضت د پښتونخوا دغې رڼا پسې رادرومي
جنبش دې حرکت دې په مغزو د پښتنو کښې
څه نوې فلسفه کمال ته رسي لوړو غرو کښې

کابل ۲ د حمل ۱۳۳۸

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زړه مې بېشانه ناکرار دی څنګه وکم؟
د تورو زلفو توره دار دی څنګه وکم؟
یو پلو اور د عاشقۍ دی سوزمه پرې
بل خو پښتو او ننګ وعار دی څنګه وکم؟
لکه پاره ستا ښکلو ته زړه مې رپي
مخ دې لمبه دی سورانګار دی څنګه وکم؟
زه عندلیب یمه د ګلو سودا لرمه
هلته د ګل په خوا کښې خار دی څنګه وکم؟
سپینه خولګۍ دې خزانه ده سوالګر دې یمه
خو سور پېزوان یې پېره دار دی څنګه وکم؟
هلته اشنا مې بېګانه شو پروا نه کوي
دلته خفه رانه رېبار دی څنګه وکم؟
داباسیند په غاړه ناست یم له تندې مرمه
وایي "خادم" نصیب مې خوار دی څنګه وکم؟

۱۳۴۱ کال ۴ د حمل

❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعرویره

ای د غیرت او همتونو ځمکې!   ای د تاریخ د عظمتونو ځمکې!
ای د رڼا او دتنویر وطنه   ای د اخلاقو د تعمیر وطنه
ای د ایثار او د نیکۍ وطنه   د صداقت او دپاکۍ وطنه
د نهضتود هجرتونو ځمکې!   د لوړو لوړو بیرغونو ځمکې
ای د فطرت د ننداروو وطنه   ای د اد م د شاهکارو وطنه

د ابتکار او د قوت څښتنه!
ای د ښکلا او شجاعت څښتنه!

دعقابانو په جاګیر مې قسم   په لوړه څوکه د پامیر مې قسم
ستا په شبېراو په خیبر مې دې وي   بیاپه کسي اوپه سپین غرمې دې وي
په پته خوله ستا د جیحون مې قسم   په ارزوګانو د ژوندون مې قسم!
د اباسیند په ګډېدامې دې وي   د سپینو واورو په خندامې دې وي
د هریرود او د هیلمند په چپو   د لویو غرو په هیبتناکو درو
په تا عاشق یمه دلداره زما   شیرین له موره اوله پلاره زما

ستا په عظمت باندې ویسالرمه
خوزړه کښې لږ شانې سودا لرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړه کښې وېره د خپل سر نه لرم　　　د چاله توري او خنجر نه لرم

نه چې اقدام به څوك په ماو كوي　　　يا به يې په مېنه د بابا وكوي

ګوندې ازاد پښتونستان به نه شي　　　تر سره دغه لوى ارمان به نه شي

يا به مساني اوسركونه نه وي　　　او يا به ښكلې محلونه نه وي

يا به سواد په پښتنو كښې نه وي　　　يا به په ژبه د پښتنو كښې نه وي

رقص سرود او مشغولا به نه وي　　　جلوې د حسن او ښكلا به نه وي

علم ادب او مدرسه به نه وي　　　شعر حكمت او فلسفه به نه وي

دغه اساني دې اساني به شي

خوچاري نوري دي چې وراني به شي

په پښتنو كښې هسې چاري وينم　　　زړه مې بوګنېږي چې دا لاري وينم

مشق د درواغو،خوشامندې كوي　　　شرم يې نشي چې دا شندې كوي

قصې پسرېږ دي د پيسو پسې ځي　　　څوك دكلدارو د لوټو پسې ځي

بې ننګي وګوره چې سوال كوي　　　څوك د خپل پلار سره لاچال كوي

قام انډې انډې په ميدان كښې دى　　　زلمى پښتون په غم د ځان كښې دى

ځوانان چېرګوري دي داني تولوي　　　سپين ږېري ځان ته خزاني تولوي

چې حال ته ګورمه په ډار كښې شم　　　خداى ږوسرګومه په خپل كار كښې شم

وايم چې دغسې وي حال زمونږ　　　ګوره چې څه به وي مآل زمونږ

چرې پخپله مر افغان نه شي

خوشحال په مونږه د ښمنان نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قام به ژوندی وي ساه به نه وي پکښې ساه به په خوله وي آه به نه وي پکښې
زړه خو به وي خوحرارت به نه وي سر فروشي په مليت به نه وي
پښتو به وي پکښې معنی به نه وي خبرې د پرې خو رښتيا به نه وي
ځوانان به دروميږي په خوندونو پسې نجونې به ځي په فيشنونو پسې

لرې له موږه دغه شان دې وي،
په شهامت سره افغان دې وي،

کابل ۸ د حمل ۱۳۳۹

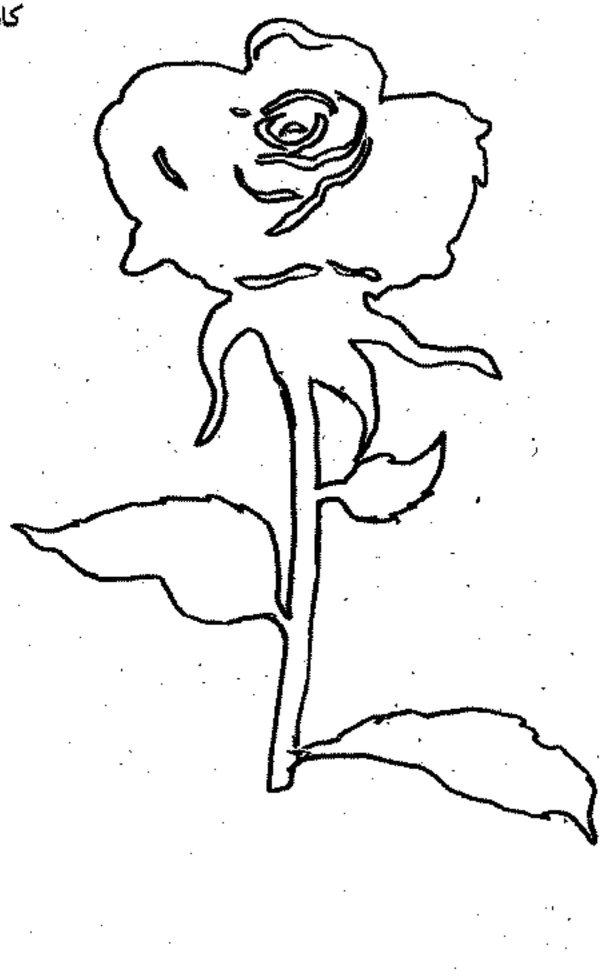

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو نظر کړه په ما

په هجران کښې دې شومه ستومانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

دا ستاغم له غمونو ازاد کړم   په مثال یې مجنون یافرهاد کړم
خبرنه یمه زه له خپل ځانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

عاشقي خپله درد هم دوا ده   پېښ په هغو چې وايي سودا ده
بې له عشقه دنیا ده افسانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

تیاره شپه ده امید دسحر کړم   لاره نه شته هرخوا چې نظر کړم
رابنکاره کړه رخسار دې روښانه
لږ نظر کړه په ما ګل خوبانه

نه شاعر نه صوفي نه ملاشته   نه پښتون نه هغه پښتونخوا شته
ساقي ډکه پیاله کړه مستانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

ډېرافسوس مې افغانه په تاشي   ستا په حال اواحوال مې ژړاشي
بوي د وینو ځي ستا له بوستانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

شاعري د خادم زرګري ده   دې نغمه کښې ژړا دپېرې ده
یاشوې حورې بیرون له جنانه
یو نظر کړه په ما ګل خویانه

علی اباد ۱۶ د جدی ۱۳۳۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او قوم

هر ملت چې شاعرنه لري نادار دی
خو شاعر چې قوم نه لري نو خوار دی

په خپل سر به څوك عالي مرام سر نه کّا
چې روان د قام په سر کېږي شي سردار دی

چې په لاس کېږي يې د قوم سر مايه ده
نو شاعر که وي غريب هم دنيا دار دی

چې په نظم سره درومي نو ملت شي
خو بې نظمه که کاروان وي هم بې کار دی

د شاعر مصري دارو دهغه قام دي
چې ورك شوی ترېنه ذوق د ابتکار دی

د حکمت ګولی ته پوښ د شعر ورکړه
ای د قام طبيبه قوم دې بيمار دی

چې توتې توتې ملت سره پيوند کا
دا خادم د هغو خلکو خدمتګار دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دارو پکښې د قام دخوږو نه وي
تف په داسې شاعرۍاو په هنر شه

په دې غم ځپلي قوم کښې يو ته نه يې
د جهاد قلم په لاس کښې رابهر شه

که دښمنه دې لکه تور غرونه په مخکښې
ستا بلا د دغو تورو غرو په سر شه

د خيبر غوندې غليم ته لار ورنکړې
لکه سد د سليمان او د سپين غر شه

پښتونخوا دې غوږ قلم ته دې نيولې
نورې تولې اسرې خاورې شوې خبر شه

د ملت د زړه پرهار له مسالګو ډک دی
ته پخپله ستنه تار د دې پرهر شه

ای شاعره معجزه درلره بنايي
فکر پوخ ژبه پښته درلره بنايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوبـــــانو صفتونـــــه راتـــــه څه کـــــړی
کـــه پښتـــون یـــې خـــو هغـــوی هـــم پښتنـــې دي

د ســـپین مـــخ او ســـپینو لـــېچـــو غـــم کـــښې ګیـــره
د حیـــــات او بـــــه ظلمـــــاتو کښې پرتـــــې دي

د فـــــراق او د وصـــــال خـــــبرې پـــــر بېړده
دا خـــــبرې هـــــم ورې دي هـــــم زړې دي

څه پیغـــــام د آمـــــو یوســـــه اباســـــیند تـــــه
پـــــه زړه شـــــوې مـــــې لرغونـــــې افســـــانې دي

د پښتـــــو او پښتنـــــې دنیـــــا ســـــندرې
کـــه خـــوږې دي خـــو لـــه هـــر څه نـــه خـــوږې دي

پښتنـــې پېغلـــې زلمـــي پـــه دې خـــبر کـــړه
د ملـــت د بنـــا ســـتنې نـــن کـــړې دي

ای شـــاعره د ملـــت ســـندرې وایـــه
پښتونخـــوا د عظمـــت ســـندرې اویـــه

کابل – ۲۵ حوت ۱۳۳۹

*　　*　　*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شوه یارانه

څه شـــوه یارانـــه هغـــه ژونـــدون څه شـــو؟
عشــــق د لیـــــلا او د مجنـــــون څه شـــو؟

ســــرخودي پیـــدا شـــو دا د عشـــق لـــره
لاړ چـــې پـــه دولـــت پســـې قـــارون څه شـــو؟

مســـت چـــې پـــرې زمـــرې د لـــوړو غرونـــو وو
شـــور د اباســـیند او د جیحـــون څه شـــو؟

جـــګ شـــه فتـــح خانـــه پـــه راتیـــا پســـې
زور دې د بـــــرېخو د شـــــبخون څه شـــــو؟

لاس کـــښې یـــې برېښنـــا او تندرونـــه وو
اوس د پښتونخـــوا هغـــه پښتـــون څه شـــو؟

رابـــه شـــي دوره د پښتنـــو الـــې بیـــا
مـــه وایـــه خادمـــه دا مضمـــون څه شـــو؟

کابل ۲۴ د قوس ۱۳۳۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم به نه شي

څوك چې په مينه ګرفتار نه شي سم به نه شي
بندچې د زلفو په زنار بند نه شي سم به نه شي
مريض د عشق له ګولۍ د قوت مه وركوئ
پسير د مغان ويل چې خوار نشي سم به نه شي
د كوږو زلفو مار خوړلي بل علاج نه لري
چې سور پېزوان يې هوده دار نه شي سم به نه شي
دلته مجلس دى درندانو خود غرض څه كوي
څو چې همدغلته سنګسار نه شي سم به نه شي
كور ددنيا له تاو د ميني محبت دى پكار
تود چې د ميني په انګار نه شي سم به نه شي
په ژبه نرم په زړه سخت دى رقيب وپېژنئ
چې رابكاره يې تول اسرار نه شي سم به نه شي
غرض او مينه په يو زړه كښې ځائېدلى نه شي
څوك چې "خادم" غوندې سرشار نه شي سم به نه شي

كابل ۱۳۳۵

* * * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړې قافلې

پــــــه وطـــــن ژاړمـــــه زه　پــــه وطـــــن ژاړمـــــه زه!
ســــردې راپورتـــه کــــړه افغانــــه　لاړې قـــــافلې واړه لتانـــــــه
ســــتا ملیـــــت څه شـــــولو　قومــــــي غـــــیرت څه شـــــولو
پښتـــــودې مــــه پریـــــږده نادانــــه　لاړې قـــــافلې واړه لتانـــــــه
اول وې خــــــان پـــــه جـــــهان　اوس شــــوې خـــزان پـــه جـــهان
لــــږ وشــــرمېږه لـــــه خپـــل ځانـــه　لاړې قـــــافلې واړه لتانـــــــه
اى د هـــــــــرات پښتونـــــــه　اى د ســـــــوات پښتونـــــــه
پــــه مونــــږه ګران بلـــــوچســــتانه　لاړې قـــــافلې واړه لتانـــــــه
خلــــــك كاروانــــــه كـــــوي　پښتـــــون خوبونــــــه كـــــوي
د "خــــادم" زړه چـــــوي لـــــه خفګانــــه　لاړې قـــــافلې واړه لتانـــــــه

كابل ميوند وات – خادم مېنه
۱۳۳۳ -

۱۲۱

ځوانان راټولوم

خرابې میخانې لره مستان راټولوم
د مینې کاروبار ته عاشقان راټولوم
حجرې د پښتنو شوې ګډې ودې پښتونخوا کې
کوڅه په کوڅه ګرځمه ځوانان راټولوم
تاخچې نه رالوېدلې پاڼې پاڼې په محراب کې
د زړه په شواخون سره قرآن راټولوم
پښتو مسلماني له منځه تللې پښتنو نه!
ځولۍ وړم هدیرو له شهیدان راټولوم
غوري په لوړو غرو کې لودي ګورمه ملتان کې
عسکر په بنګاله کې د شیرخان راټولوم
پرې ایښې شعر بیا شوندو ته راغللو خادمه
ورځم مشاعرې ته رفیقان راټولوم

کابل میزان ۱۳۳۳

*　　*　　*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پامیر د لوړې څوکې نه

چې مې قام سره یو ځای شي ماته دغه متاع راکړه
څه که زه یې په قیمت کښې ترمې ترمې لکه ګل شم
د وطن بڼ مې سمسور کړه د ارزو په سرو ګلانو
پروا نه شته که په خاورو لکه تخم وشیندل شم
څومره څومره زماني شوې په ګناه د حق غوښتلو
په ناحقه له باطله په دې حق باندې کېږل شم
تیغ په سر به را بهر شم زه پوهېږمه پښتون یم
د داسې غونډې په زوره که په ځمکه ومنډل شم
د پښتون د بهار زړی که په خاورو مې څوك وکا
سره ګلونه شنه څومبك به د غاتولو د غندل شم
د تهذیب معلم زه وم چې مې وښودو جهان ته
اوس دا زه په ټول جهان کې بې تهذیبه وښودل شم
اناالحق به مې د وینو هر یو څاڅکی ندا وکا
که سل ځله د منصور غونډې په دار وځړول شم
اباسیند په غاړه ناست وم په مستی یې راته ووې
زه به ځمه ځمه که هر څونې و تړل شم
د پامیر له لوړې څوکې نه مې سترګې جهان څارې
سپین سحر دی راختلی له مشرقه لاړې لاړې

کابل – سنبله ۱۳۳۶

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قوم تباهي

چې هلاك د كوم يو قوم چه څه وخت راشي
د دولت او قوت خلك يې گمراه شي
د گناه فسق وفجور شرم ترې ورك شي
نو د دوی په شاميت ټول قوم تباه شي

د ليډر پېژندنه

بې له عقله بې له علمه بې منطقه
هيڅ يوكس دچا رهبر نه شي كېدلای
بې جراته بې خدمته بې اخلاصه
بې همت سړی ليډر نه شي كېدلای
۸ عقرب ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجمل ته

ما پېژندلې په پښتو باندې اجمله وروره په نغمو باندې
مسحور په چغه د غیرت دې شومه په افغاني ننګ و همت دې ومه
دا دې لابله څه تعره وکړله له پښتنوالې دې توبه وکړله

د غیرت چغه

زه دې مین شوم د غیرت په چغه نه وم خبرله حقیقته څنې
چې څوك پښتو او پښتانه نه مني نو څه هیله کړي له ملته څنې
۲۸ د جدی ۱۳۴۶

* * *

هر څوك د خان پسې جهان پېژني په ژوندانه کې سود او زیان پېژني
دا څه بلا شوه په پښتون نازله چې نه خپل ځان او نه جهان پېژني
۲ د عقرب ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۵

چې ته راځي

"مشاعره"

نسیم راوړلو زېرى د مزي چې ته راځي
خپرې شوې په ګلشن کښې اوازې چې ته راځي
نسیم بلبل خبر کړلو پخپله خوږه ژبه
هر خواته کړلې جګې انګازې چې ته راځي
سوسن دې لاره ساتي، د نرګس پیاله په لاس ده
غوټیو په مخ پورې کړې غازې چې ته راځي
په لارو کښې ولاړ دي زړه بایلو دي په اسره کښې
چې کله به په دې لاره راځې چې ته راځي
دوه سترګې شوې څلور د امیدوارو دیدن دې
راوځې به له کومې دروازې چې ته راځي
څوك مړه څوك به ژوندي شي د محشر ورځ به برپا شي
د څينو به شي پورته جنازې چې ته راځي
پېرزوېې چې په ښکلیو د ګلشن ستا دیدن نه دی
شي زړونه د هغو به ترازې چې ته راځي
سل واري دې خادم سره وعدې دغسې کړي
خو شنې به یې په قبر وي خازې چې ته راځي

د هېواد: د ۱۳۴۲ کال - ۳۸۶۳ ګڼه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاست څه دي؟

لا ستور سیاست څه دی سیاست خو همدغه دی
د قام وطن د پاره چې سړی څه له په کار شي

تذخیر او پس انداز د ګونګټیانو هم ښه زده دي
خو فرق یې د انسان سره په پاك او په مردار شي

دروغو ته حاجت په ژوند کښې هیڅ نه لیده کیږي
پخپله به دا دروغ وي که سړی ورته ناچار شي

څه حصر پکښې نه شته سیاست خو مصلحت دی
افسوس دی چې بې فکره څوك په فکر استوار شي

د قام نه چې بهر وي که په قام کښې وي خادمه
په مثل د ماهي دی چې په بحر کښې مردار شي

له دېنه بده پېښه به لاڅه وي په ژوندون کښې
خدمت د قام وطن کښې که څوك بل ته انتظار شي

یا لیار به وي غلطه یا نیت به سهي نه وي
د حق په پیروی کښې که حایل ویره او ډار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیڅ لاره په ژوندون کښې چرې نه شته بې خطره
ترخه خپله خواږه په بل نظر او اعتبار شي

دوزخ جنت کېدی شي که ایمان سره عمل وي
جنت ورته دوزخ شي چې د بل په اختیار شي

حیران شم چې کوم ځوان له اقتصاده شکایت کا
چې لاس څوك خوځوي باور مې نه شي چې بې کار شي

مخلوق په عقیده فکرو مرام سره یو کېږي
وحدت چې پکښې راشي لوي ولس په یوه لار شي

بهاد هر یو څیز د انسان خپله اعتنا ده
تولنې ته قیمت : دده د نفعې په مقدار شي

تمیزد خیروشرهله وره کېږي په ملت کښې
چې واګې د کولتورې د پردو په اختیار شي

زلمیه وطن خلاص کړه له فتنې د استعماره
نو هله به آرام شي قام وطن به دې په کار شي

ژوندون لکه دریاب دی مرغلره دا یوه ده
"د قام وطن دپاره چې سرې څه له پکار شي"!
۲۵ د سنبلې ۱۳۴۷

*   *   *   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه او ورورمې

چې په ورور باندې ژړل مې — اوس پخپله د ژړا شوم
راشئ وګورئ و ماته — د عالمو د خندا شوم

مرګیه

مرګیه خوښ یمه لتا چې خاطرې هېروې
د زړه خوږونکو آرزوګانو سلسلې هېروې
نه چې مبلمه شې مشکلات له سرې کډه کوې
خوږې ترخې تللې راتلونکې مرحلې هېروې

* * *

۴ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او دولتمن

زما و فکر ته په فکر کې دی — وايي دا شعرو ذکروفکر نو څه
زه هم وده وته هيښ پاتې يمه — وايم چې مال وجاه و بکر نو څه
ده خو د تيرې و مانۍ جوړه کړله — ځان يې محکوم خپله په بند کړلو
خو دې سپاده زړګي مې ماته په ياد — د ازادۍ او خدمت خوند کړلو
دی ازادۍ ته حماقت وايي — چال او فريب ته لياقت وايي
ده وته فضل و هنر ټوکې ايسي — مال و چوکۍ ته فضيلت وايي
ما د خدمت ورته تقرير وکړلو — دی په بريتونو کې مسکی غوندې شو
چې خپل موټر او خپل چاکر ته شو ځير — خدای رو بيا ماته لږ چرګی غوندې شو

کابل – ۷ د جوزا – ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډیوه د زړه مې په سلګو شوه ته به کله راځې
د ارزو شپه په تېریدو شوه ته به کله راځې
ماتوله شپه ستا په ارزو باندې سپوږمۍ ته کتل
لاړه اوس مخ په ډوبېدو شوه ته به کله راځې
دزړه په سر مې درته وکړل ګلان د مینې
اوس مې باغچه په توئیدو شوه ته به کله راځې
چې دا وروستي هیله هم نورو غوندې خاورې شوله
ارزو له پاسه په سلګو شوه ته به کله راځې
ای د افغان د خوشالۍ او سعادت ساعته
ساه د ولس مو په سکیندو شوه ته به کله راځې

۱۵ د دلوی ۱۳۴۷

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي انقلاب

سل ځله تېر شو عسکري انقلاب　　اوس دی راغلی کولتوري انقلاب
د پښتونخوا په بدقسمته ځمکه　　چرې ونه شولو ملي انقلاب

* * *

ځله ناکام شي هر ملي انقلاب ؟　　همېش په تاکوي پردي انقلاب
پښتو نه وينې شه د فطرت په اواز　　چې درنه غواړي پښتنې انقلاب

* * *

چې په ژوندون کې انقلاب نه وي　　د نهضتونو پېچ و تاب نه وي
ژوندی یې مه بوله په مړو دی حساب　　په کوم ملت کې چې شباب نه وي

* * *

اغیار پرسته ای خوږ کش پښتونه　　د اباسیند او هندوکش پښتونه
څومره بدلون درکې پردو راوستی　　خالي کالبوته له ساه تش پښتونه

* * *

ځان کړه خبر له هر حسابه ځنې　　نوې رڼا نوې کتابه ځنې
علم و هنر دې بیهوده ګڼمه　　که وې خالي له انقلابه ځنې

۱۳ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انقلاب خبرې

ډېرې مـــووکـړې د کتاب خـــبـرې
لږې بـه واورو د حساب خبرې

هغه نه ما او نـه د تـا غـوښـتـې وې
چې څوك كوي د انقلاب خبرې

*　*　*

چې تحول په ځان کې نه شي کړلای
د انقـلاب خـبرې څلـه کـوي؟

چې اجتهادي په فطرت کې نه وي
تش د کتـاب خبرې څله کوي؟

*　*　*

مونږ تـه تقرير د انـقلاب کــوي
په ده پـخپـلـه انـقـلاب شـوی

کلك دی ترلی د تقليد پـه رسی
غافل دځان له احتساب شوی

*　*　*

څوك چې ځان نه پېژني څه غواړي
په پټو سترګو بدکه ښه غواړي

مــخ دې ملت پلو تــه وګرځوي
که دانه کېږي نور دې نه غواړي

*　*　*

۲۲ د ثور ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

درچمن

بفصل گل بشدم صبح تا چمن بیرون   که تازدل کنم آن عقده کهن بیرون
زمین بمثل فلک طیلسان سبزیکی   میان آن شده گلهای سیمتن بیرون
نسیم صبح نوید بهار عمر آرد   بسوی من چوشود از گل سمن بیرون
شگفته است چومن غنچه امید چمن   توگویی زوشده ناگفته این سخن بیرون
بهار تازگی زندگی رسید اخر   چوشاه عدل[1] شد از جنت عدن بیرون

زاعتدال هوا گلشن وبهار اید
زلطف ومهر چنین نکته صدهزار اید

ضیای شمس زرخ ابرتیره فام زدود   به رنگ سبز چمن تا بیش طلا افزود
زبرگ بید تنک نور بر زمین افتاد   درین زمردی ذربفت عکس بلبل بود
شدم بسوی خیابان خمار عیش بسر   بدست تیغ یکی صورتش من بنمود
گیاه سبز که باشاه گل نیازی داشت   زبیخ کند وبرانداخت گفتنش ای بی سود

نه خادم استی و نی خود تو دلرباهستی
تهی زمعنی خود قابل فنا هستی!

کابل ۵ - ۱ - ۱۳۱۵

---

(۱) مراد اعتدال هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان بدلون

که څوك مې مړکې مرکولاي مې شي
خو پښتو نخوا څوك وره کولای نه شي
زه به له قنبره دا نعره وکړمه
چې پښتون قام دی بدلیدلای نه شي

۵ دلو ۱۳۴۶

خادم او حمزه

ديوه مې د سخن قيام السدن ده بله کړي
د ذهن تصفيه امير حمزه کړې زما
خادم د سياست لاره راوښوده په علم
حمزه د دين دلاري تربيه کړې زما

محمد عمر سیماب شینواری
د لوارګي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لایې هم نه منې

اسمان ته سیخې مې زینې کړې لایې هم نه منې
ورته ښکاره مې معجزې کړې لایې هم نه منې

توره تیاره وه لاره ډکه له خطر څخې وه
ما یې تر مخ بلې ډیوې کړې لایې هم نه منې

په ګړنګونو باندې سرو ورلوېدلو پکښې
ما یې راټینګې دواړه پښې کړې لایې هم نه منې

د دښمنانو په خوله کاندې چې څه کاندې همېش
د ښمن چړې ورته تېرې کړې لایې هم نه منې

په ورانه مېنه د پښتو مې بڼ ودان کړو هسې
چې بلبلانو پرې ناری کړې لایې هم نه منې

نوي ژوندون ته نوې لاز نوې رڼاوه په کار
ما پکښې ډېرې شپې رڼې کړې لایې هم نه منې

دښمن یې راوستلو کورته نو حیران شو ورته
زه وم چې سترګې مې پرې سرې کړې لایې هم نه منې

چې یې تکل چېرته د سر او هم د مال کېدلو
ما یې په سر باندې پېرې کړې لایې هم نه منې

هر څه مې پر ښنوده و.ده ته د پښتو په عوض
په ټینګه لوړه یې وعدې کړې لایې هم نه منې

خان مې "خادم" کړ خپله تیر شومه له ټولو ګټو
ده ته تر لاس مې خزانې کړې لایې هم نه منې

کابل قوس ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر شپې

ډېرې شپې د عمر تېرې شوې تېرېږي
په تېر عمر مې زړګوټی تل خورېږي
ما د قام خدمت ونکړ های افسوس دی
په هغه نبوغ چې خاورې ایرې کېږي

* * *

حکومت زه د مرغۍ غوندې بندي کړم
څو پخپله دی بندي د بل په لاس دی
یو بندي بل بندي څنګه خلاصوی شي
ای افغانه دا کلام مې په اخلاص دی

۲ د جدی ۱۳۴۷

خوار افغان

زه افغان یمه افغان یعني پښتون یم
د جفا د زماني نه جګر خون یم
قافلې د ملتونو لاړې وړاندې
زه لا پاتې په خپل ځای خوار و زبون یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولاد ته

که پښتو، پښتون مو پر پښودو زاوزاده
په قيامت به زموږ لاس ستاسو گريوان وي
موږ ته پاتې له نيکونو نه جهاد دی
تل قومونه په جهاد باندې ودان وي

* * *

کورنۍ دې د خادم "خدمت" شعار کړي
په مقاد د ټول افغان دې هر يو کار کړي
له زحمت او له تکليفه دې ډار نه شي
هر عمل دې په اخلاص او په ايثار کړي

۲ د جدی ۱۳۴۷

* * *

د پښتون اصل او نسب

پښتون په اصل کې ټول غلجي دی
له غره پيدا دی دغه يې ځای دی
د "پښت" له پښته راتوکېدلی
که ښو څو خهاك دی او که کاسی دی

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

محشر

نــــاکرار زړه مــــې انقــــلاب غــــواړي
نــــوې رڼا نــــوی کتــــاب غــــواړي
د اســــتعمار دنیــــا چــــې ګډه کــــاندي
داســــې محشــــر داســــې حســــاب غــــواړي

* * *

بــــې لــــه پښتونــــه جــــهان دې نــــه وي
دا خــــړه څمکــــه آســــمان دې نــــه وي
چــــې يکــــښې خــــواروي دا ســــاهو قــــوم
هســــې زمــــان او مکــــان دې نــــه وي

* * *

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جهان

(۱)

په برمك خالد بابا د خدای رحمت شه — چې تائید یې په همت خراساني کړ
د کسرو د قبر خاور وته سلام دی — چې سر لوړی یې خپل قوم افغاني کړ
دوی د خاورې او وطن په پاکه مینه — سر او مال او اولاد واړه قرباني کړ
ځوازادې کړ وطن د غیر له لاسه — لوړ بیرغ یې په اخلاص مسلماني کړ
په مرکز د خلافت کې برمکیانو: — په مشرق کې دا خدمت شنسباني کړ
هم په غور هم په ملتان کې پښتانه وو — چې خدمت یې واسلام ته ایماني کړ
تر دامنغ سبکتګین بیرغ اوچت کړ — چې اعلان یې پر خلاف د ساماني کړ
محمود داسې ناکردې په پښتون وکړې — چې هم غور او هم ملتان یې تاواني کړ
د غزنې سیاست واړه لباسي و — په دې کار یې ځان بدنام جاوداني کړ
فردوسي غوندې حکیم یې دربه در کړ — هم یې مات د غور پیمان په ناداني کړ
شهزادګان د غور یې مړه کړه په ناحقه — خپل فریب یې د خپلوۍ پرې اعلاني کړ

دریا ځادر چې رنګ یې د ادب و
په غزنې باندې خپور شوی دا غضب و

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

په غزني کې خورد و خواب او عیاشي وه
عشق بازي سازوسرود او مینوشي وه

غلامان وینځې رقصونه محفلونه   د دربـــارحمدو ثنـــايې شـــاعري وه
د اسلام له سپین بیرغه مراد دلته   استعباد،مال ومنال او خونخواري وه
د مرکز د خلافت اطاعت نه و   د قران ژبه مغلوبه په فارسي وه
د افغان د اخلاقي حکومتونو   پسې لمسه هم په هند هم په غزني وه
ابوالفتح محمد یې شهیدان کړل   له غوري او له لودي یې تریکني وه
د پښتو مخه یې بنده کړه په ظلم   د پښتون سره خپلوي یې لباسي وه
استثمار یې د ادب پر فردوسي کړ   کناره له دربار کړې سنا بيي وه
تل به پټ و بوعلي له غزنوي نه   چې ردکړې د دربار یې غلامي وه
فردوسي ورنه کسات په قلم وکیښ   خو پښتون علاوالدین کړې مردي وه

دزړه تاو یې د غزني په لمبو سوړ کړ
تردې پس یې په ډیلي کې ځلی جوړ کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

تشي ويني غوري نه دي بهوولي
منارونه د اسلام يې درولي

د ګپتا د خاندان عبادت ګاه هم داسې نورې غوري تولې دي ساتلي!
نه يې هسې چور چپاو دی چرې کړی نه ددوی په وخت شراب دي چا خوړلي
فحاشي او نورکارونه چې حرام وو دوی همداسې په همدې شان وو منلي
دغوريانو د لوديانو دربارونه هيڅ ليکوال په بدعمل نه دي ښودلي
خوافسوس چې له پښتوځنې غافل وو نور يې تول واړه کارونه وو ښاغلي
دعمل پښتو پکښې وه خو د ژبې په باب دوی کارونه ونکړه ستايلي
ولې بيا هم په بهلول باندې رحمت شه چې اخلاق د پښتنو يې ووساتلي
چې نوبت شيرشاه ته راغئ نو قلم مې له خوښيه رحمتونه په ده نولي
ډېر افسوس دی چې د برق په شانې تېر شو داسې ستوري کله کله دي ختلي
بيا لاهم جلال الدين غلجی پښتون ؤ دربار يانو ته يې داسې وو ويلي:
په "دربار کې د پښتو خبرې ښايي" بې پښتو يې له درباره وو شړلي

خانجهان په پښتو ژبه ځان قربان کړ
خو تاريخ د پښتنو يې زر افشان کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

په روښان د ملیت دوره رادرومي
د شعور او حرارت دوره رادرومي

سل وشـل کاله جهاد په پښتو کاندي   بیـا ورو، ورو د حریست دوره را درومـــي
خوشال خان له تېرتاریخه عبرت اخلي   د مغـول نــه د نفـرت دوره رادرومــي
د خوشال لــه قلم مښک عنبراوري   په افغان کې د نهضت دوره را دروَمي
چې رحمـان بابا قـلم په گوتـو اخلي پــه پښتــو د عذوبـت دوره را درومــي
فارسي وان ورته حیران گوته په خوله شي   پـه ادب کـې دقــدرت دوره را درومـي
د روښان خوشحال مکتب بل رنگ قبول کا   پــه رحمـان د برکـت دوره رادرومـــي
د سرېن او کرلاڼي په هر یو فرد کې.   وینـه څغلـي د غــیرت دوره را درومـي
د خیبرنه ښکته پورته پښتونخوا کې   د افغــان د ســعادت دوره را درومــي
د شـاعر او دلیـډر په کوششو نو   د پښتـون د حکومـت دوره رادرومــي

چې مې نوم د میرویس خان جاري په خولې شي
لــه ادبــه مــې بـډن خـولــې، خـولې شــي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

میرویس څه وې د پښتون د ژوند پیام وې
تول ساز شوی له پښتو او له اسلام وې

ه نامه یې زما روح و تن فدا شه   دی فدا د پښتانه نه ننګ نام وې
ول غیرت وې تول تدبیر و تول همت وې   دی پښتون وې او په رړه کې یې خپل قام وې
، پښتون ننګ وناموس وې په خطر کې   قام راتول یې په حجره صبا ماښام وې
، میرویس د زړه تنور په غرغرو   خو په خوله یې د فرصت او وخت کلام وې
، ایران او د مغول دواړو تر منځه   راګیر شوی په دوه لومو کې د دام وې
واړوواخستو کسات له دې مظلومه   نه څه رحم وې په چا کې نه اسلام وې
پښتون نجات مشکله معضله وه   دوه قومونو تقسیم کړی وې غلام وې
پښتون په پاکو وینو پښتونخوا کې   هر میدان لکه شفق د صبح و شام وې
وربل پلوته تللی وې د عصر   د پښتون نه ګرځېدلی ساقي جام وې
.دا دومره مایوسی او بې کسی کې   ټینګ ولاړ میرویس د عزم په مقام وې

په تدبیر سره یې الله اکبر کړ
خدای غیور دی په ګرګن یې مظفر کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

پــه داهسې لــوی تېر د پښتــنــو کې!
په ربښتیا یو ته پښتون وې میرویس خانه

د غیرت تله درنه دې ترهر څا وه
د تدبیر نه دې خالي نه وه مېړانه

د پښتو او پښتنوالي نمونه وې
فضیلت دې و موندلی له سبحانه

خـزانه د پښتنو د ټول تاریخ وې
ته پخپله صحیفـه وې له آسمانه

افـغــانیزم ملیت له تانه پاتې
یــو سبق دې عالي لـویه سلطانه

د شاهۍ تاج دې په سر کړلو پښتون ته
ځان دې مـشر د جرګې کړو نمایانه

په پښتوپښتنولۍ دې ملت سازکړ
لوی قائده لوی زهیره لوی افغانه

ستــا د خړ ځادر لــه لویه برکته
دښمن بایلوده صحنه تراصفهانه

ځنګه هېر به شاه اشرف او شاه محمود کړي
ځو چې وي د پښتنو خــونــه ودانه

ابـدالي سره سلوك یې دوروړۍ کړ
که هرځو یې کندهارکړلوستومانه

افغان ستا په نامه ویاړي تر دې دمه!
د افــغــان د ازادۍ بــابــا ادمــه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د پښتون د کور ډیوې شوې تتې!
خدایه دلته ماز یګر او که سحر دی؟

نمر به ولوېږي تیاره به لا شي ډېره   که دا خره پره زېړی د کوم نمر دی؟
منزل ډېر دی د پښتون ستړي کاروان ته   او که دا چې ښکاري مخکښې دغه غر دی؟
د پښتون دا بدده ورځ بـه لړه ښه شـي   کـه صبا مـولـه دې ورځې لابتر دی؟
ناسور شوي پرهارونه به مو روغ شـي   او کـه نـه همدغه تول رامقرر دی؟
بل یو ور به چېرته بېرته شي پښتون ته   او کـه مخکښې ترلی هر یو ور دی؟
پښتونخوا ادې به تولې نجونې زوکړي   که په ګېډه کې یې پاتې کوم یو نر دی؟
کوم د خیر ساعت مو شته چېرته په برخه   که همداسې لاد شر دپاسه شر دی؟
نه پوهېږو د صبا بـه څه پیغام وي   نن زمونږ وملیت ته لوی خطر دی؟
د فارسۍ سیلاب د پاسه راراون دی   د اردو طوفان راووښتی په خیبر دی!
د فسـاد مبدا پیدا په هغه ورځ شوه   له پښتو چې خالي شوی مودفتر دی!
میرویس خان پښتو داخله په دفتر کړه!
احمد شاه باباتړې بېرته رابهر کړه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

احمد شاه بابا نباغلی وو هر ګوره
داغ یې نه وو په شرف او په وقار کښې

هم بابا د پښتو ژبې لوی شاعر وو — مرغلرې یې پیئیلې په یوتار کښې
بابا ټول پښتو پښتو عزم و همت وو — ولې پښې یې شولې ښویه په دې لار کښې
په پردې ژبه ملي حکومت نه شي — بابا څنګه وکړه سهوه په دې کار کښې
د رقیب ژبه یې څنګه بیا رسمي کړه — ګیچ وګول یم پاتې شوی په اسرار کښې
ټول درانه درانه قومونه وو همدلته — دا کار څنګه شو کېدلی کند هار کښې
د پردو تاثیر څوك څنګه شي منلی — په هغه بادشاه چې قوم یې وو اختیار کښې
خدمتونه د بابا څه هم ره نه دي — چې یې دلته ښم راوړلی په اشعار کښې
احمد شاه بابا افغان هېواد تکمیل کړ — هم یې قام کړو قومونو په قطار کښې
خپله ژبه د افغان ملي حق وو — بابا پوه وو د هر چا نه په دې چار کښې
له ادبه خادم هیڅ نه شي ویلای — د بابا په لوړ حضور او په کردار کښې

وایي دومره پښتون تللي دي ډوبېږي
د پښتو ازار وهلي دي وره کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

چې تیمور پایتخت نقل کړ کابل ته — دا سبب د پرېوتلو د پښتو شو
ایرانۍ میندې موناستې وې کوروکښې — تربیت مو تول په ژبه د پارسو شو
په دفتر کې و مرزا د پارسي ژبې — سپکاوی د پښتو ژبو پښتنو شو
حل و فصل د کارو چې په جرګه و — اوس پخپله د بادشاه په اشارو شو
د بادشاه په خوا کې ناست خوشامند ګروو — هر یو کار به په تزویر او د سیسو شو
د قومونو رهبران واړه مایوس شول — هر چا ځان ساته په فکر د ابرو شو
د باغلي تیمور شاه غازي تر مخه — بساط خپور د عیاشۍ او د مزو شو
دا غرض و د دربار د نمکخوارو — چې زمري غونډې انسان لکه پیشو شو

د تیمور دور چې تېر شو زمان راغی
د بهار ورځې وې تېرې خزان راغی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

دتیمور غوندې زمان هم خوارۍ وکړې
خو مرکز چې څنګه وران ؤ هسې وران ؤ

مملکت ټوټه ټوټه له لاسه ووت — نن لاهور صبا کشمیر او بیا ملتان ؤ
وریسې بیا پېښور رانه جلا شو — د انګریز له دسائیسو دا بحران ؤ
چې فتنه شوله محکمه پېښور کې — نو مرکز د استعمار بیا په ایران ؤ
له دوه خواؤ په افغان باندې یرغل ؤ — د انګریز لاس کې ایران او هندوستان ؤ
دښمنان وو منظم افغان خراب ؤ — نه مرکز نه اتفاق او نه سامان ؤ
آفرین د شیرعلي په لوړ همت شه — چې انګلیس ته د رېدلی په میدان ؤ
په دې دومره تنګ ساعت او اضطرار کې — کار یې وکړو د ملت چې څو یې توان ؤ
په افغان باندې داهسې دور راغی — چې انګریز او هم افغان پکښې سنومان ؤ
تر دا منځه راپیدا عبدالرحمن شو — څه عجیبه کار یې کړی تر دا میان ؤ
بې پراو یې له تېرې توري نه تېر کړ — څوك چې پاتې له انګریزه په میدان ؤ
ابدرامان[۱] خپلې کنځاوې په پښتو کړې — تغر ټول نور له کابله د افغان ؤ

چې پښتو له منځه لاړه خوار افغان شو
د افغان په خوارۍ خوار افغانستان شو

* * *

(۱) عبدالرحمان خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

په دنیا کې چې یو نوي شان پیدا شو!
د افغان پرخونه هم امـــان پیدا شـو

سخت کوشش او سخت جهاد یې په سر واخست | د ملت په مړ کالبوت کې ځان پیدا شو
ده بیا ګوتې د پښتو په رباب کېښوې | قام راځګ شو پکښې نوی توان پیدا شو
په دریم ځل یې انګلیس له خاورې وایست | په دې ځمکه باندې بل آسمان پیدا شو
د پښتو د ملیت د پېر طرفدار و | شرق یې وینې کړ چې امان افغان پیدا شو
د امان اعلحضرت له ګرمه عشقه | د انګلیس و استعمارته زیان پیدا شو
د امان وبدنامۍ ته یې ځان جوړ کړ | ناروغ شوې ملک ته بیا تاوان پیدا شو
امان لاړو په لمبو د اغتشاش کې | تخته واووښته یو بل جهان پیدا شو
په وطن کې چې اور مړ په تدبیر شو | لې د فکر و عمل بیا زمان پیدا شو
بیا پښتو پښتو بازي شوه خو چې ګورو | څه عجیب غوندې زلمی او ځوان پیدا شو
هر څه شته دی خو هیڅ نه شته غني خدایه | د خادم لاپه ځان بدګومان پیدا شو

څه بدل غوندې زمان او مکان وینم
په دا منځکې یې سرګومه افغان وینم

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

چې راتلو به د توپونو دزهار کښې
نن را درومي په رباب او په سيتار کښې

استعمار به بدله کړه هر ګوره — فرق يې راغی په حمله او په ګوزار کښې
دام بدل شو دانه هم شوله بدله — فرق مشکل شو په اختيار او په اجبار کښې
های توبه توبه د دې عصر له علمه — لاهغه چې وي په لاس د استعمار کښې
يا ګير کيږي يو ملت په سرور و کښې — ياګير کيږي د تاجر په استثمار کښې
يا يې خوان ورته ګمراه کړه نو کار کيږي — يا يې نور داره مار کښېنوه په لاز کښې
د يوه ساعت مزل ورته د شپو کړه — چې شي ورك لاره و نه مومي په ښار کښې
که په ګيډه دې کړ وړی يا عياش شو — بيا شرف ورځني واخله په بازار کښې
ديموکرات يې کړه چې تل خوشې قصې کا — په شورى او په اعيان او په اخبار کښې
يا يې سپی کړه يا يې بند د خره په دم کړه — نو يې پسرېږده يا دې ګرځي په هر ښار کښې
دا خو شعر نه دی خادمه چې يې ته ښکې — بل جهان دی ستا د فکر ابتکار کښې

نن په هسې دسيسو کښې افغان ګير دی
خو لا هم نه دی د ځان و حال ته خير دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

چې پښتو او پښتون مړه شوه کندهار کښې
سر یې هسک له وتمانزو او له نوښار کړ

سور بیرغ بابا راواخستو اوچت شو — د پښتو او د پښتون غرېبي په جار کړ
خان باباعبدالغفارسره خدای مل شه — چې یې چور له استعماره نه انکار کړ×
ورسره په محمدګل د خدای رحمت شه — لاهمداسې په صمد چې یې دا کار کړ
د بلوڅ پښتنګان ځي وسورانکار ته — د پرمېرونو خان ستي په دې انکار کړ
د ولي قدم بد نه وُ په اول کښې — خو افسوس خپلو ملګرو رادوغار کړ
په دویم او په دریم قدم کښې ګیر شو — په شطرنج د سیاست کښې یې ایسار کړ
ځنو داسې چارې وکړې چې په زوره — یې خپل قام له خپل مرام ځنې بېزار کړ
د خیبر نه پورته څه وایم چې څه دي — ځوک ویده شول چادننه سر په غار کړ

یوخادم په خپلسه لار درومنې روان دی
په نظر یې چپرته بل "نوی جهان" دی!

• • •

کابل خادم مینه — ۲۰ د جدی ۱۳۴۷ هـ ش

× ده وویل زموږ پروګرام نشنلیزم، دیموکراسي او سوسیالیزم دی؛ خو چې له بنده را خلاص شو له پښتونولۍ یې انکار وکړ او په اردو لګیا شو. دغه وخت یې وویل پښتو زموږ پروګرام کې دریم او څلورم قدم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا واړه تګي ده

راځرګنده پــه دنیا واړه تګي ده — پـه عـالم کښي تـن صبا واړه تګي ده
لور دمور سره تګي کا زوی له پلاره — خور و ورور ترور وکاکا واړه تګي ده
په خنداسره ګذران دخاوندښځې — په بستر کښې مشغولا واړه تګي ده
عاشقان او معشوقې د دنیا واړه — اشـنـايي د هـر اشـنـا واړه تګـي ده
ماهرويان چې په غمزو زړونه وباسي — د رقیـب سـره خـنـدا واړه تګـي ده
لاپې شاپې، محبت او دا وفا شي — مـــالیدلې شـــاوخوا واړه تګــــي ده
کورو کلی محله مې تجربه کړه — راشـه درشـه د هـر چـا واړه تګـي ده
شاګردي او استاذي کې مزه نه شته — يـو تـر بلـه پـه سـې شـا واړه تګـي ده
د پیري اومریدي نه مې زړه توردی — لتـوي پکښـې دنیـا واړه تګـي ده
د بازار معاملې ته مې نظر کړ — هـسې شان سـودو سـودا واړه تګـي ده
بې اخلاصه عبادت تلاوت واړه — دا ذکـرونه او تقـوی واړه تګـي ده
زرګري اوخیاطي زمینداري هم — ملایـي د هـــ ـــلا واړه تګـــي ده
مجلسونه صحبتونه د یارانو — ده د سپيني ورځې غـلا واړه تګـي ده
ملکانو د خانانو حـال تـه ګورم — هـــې چـاري نـاروا واړه تګـي ده
د ډاکتر- طبیب انصاف ته مې نظرشو — د مریض په حق کښې دا واړه تګي ده
محکمې ته د قاضي، مفتي حاضرشوم — فیصـله، شاهد ، د ..ی واړه تګي ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحاکم په مخکښې دا د دمظلوم نه شي   د رشوت سود وسودا واړه تېکي ده
مامورين د خپلو خپتو غم کښې ډوب دي   د ملت سره يې دا واړه تېکي ده
د بادشاه نه تنخواه خوري رعيت نه غوښې   غداري د خپل بادشاه واړه تېکي ده
بيا ناري د قوم وطن وهي په زوره   د اسلام پوري خندا واړه تېکي ده
هر ماتحت د خپل مافوق نه برخلاف دی   د نوکر او د مولا واړه تېکي ده
رعيت د خپل بادشاه نه په فراق دی   دبادشاه د روغو رشتيا واړه تېکي ده
دا وعدې او سفيران د بادشاهانو   يو له بله خدايږو دا واړه تېکي ده
تجارت او اقتصاد چې ورته وايي   ګڼ کېږي ده ناروا واړه تېکي ده
خوش تقريره مقالې د اخبارونو   صداقت پورې خندا واړه تېکي ده
دروغ، کذب، پروپاګند درې واړه يودي   صحافت د کل دنيا واړه تېکي ده
چې بيان شو دغه واړه سياست دی   سياست نومې بلا واړه تېکي ده
چې د حق حب وهراس يې وپه زړه کښې   هغه نه شته نن صبا واړه تېکي ده
يا ايمان دی په خاوند ياسړيتوب دی   بې له دې شورو غوغا واړه تېکي ده

چې ايمان د چا په ځان نه په خاوند شته
اې خادمه نن پسه دا واړه تېکي ده

لوار ګې: ۱۸ د روژې ۱۳۵۲ قمري

يادګېرنه: دا شعر زما د لومړنيو افکارو څخه دی چې ۳۵ کاله مخکښې ليکل شوی دی. هر کله چې په خپل حقيقت پاتې دی او نشر شوی هم نه دی، نو د مرغا و اميل له مسودې څخه رانقل شو.

کابل: ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم وايي:

نه ډالر لرم نه پوند او نه کلداري
پښتون ومه پښتون يمه او پښتون مرم
دا ايمان، دا اراده، دا مې عمل دی
په خپل هوډ مرم، نه د خلکو په لمسون مرم

۲۰ د دلوی ۱۳۴۷ هـ. ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل او پښتو

چې پښتو نه لري افغان به څه وي — لا بې غيرته مسلمان به څه وي
څکه مئين زه په پښتو شولمه — چې خودي نه لري انسان به څه وي

* * *

يون دې کابله وکوم لورته دی — دا څه کانې دي چې په تا وشولې
چې پښتو عامه شوه تا سسته کړله — دا دی اجبار که په صلا وشولې

* * *

کابله زړه د کوم هېواد يې ته — د چا له فيضه نه اباد يې ته ؟
لږ خودې ځان اوبيا پښتو وګوره — دا چا ازاد کړې که ازادې ته ؟

* * *

ته خو پښتون وته افغان وايې — پښتو ته هم ته افغاني وايې
چې ځان افغان کړې ما پښتون وګڼې — بيا د پښتو په ځای فارسي وايې

* * *

پښتو ددې هېواد ملي ژبه ده — بيا ورسره لا هم رسمي ژبه ده
مخالفت د پښتونه دی روا — چې دا ددې خاورې بومي ژبه ده

* * *

بېل دی ــتون او افغان ولې کړلو — ځان ته حيران دې جهان ولې کړلو
ــوشی دی حقيقيت دغه دی — دا حقيقيت دې بل شان ولې کړلو

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوک افغان وي نو پښتون به وي هم   چې پښتون نه وي نو افغان په څه شو؟
لکه جرمن او د المان لفظونه   چې څوک جرمن نه وي المان په څه شو

* * *

کله دې وخوړو په زور کابله   اوس رانه شوکه کړې په شور کابله
د تعصب او د فاشیست په چیغو   ځان دې کړو سپین او مونږ دې تور کابله

* * *

بس دی کابله ضدیت مه کوه   د پښتنو مخالفت مه کوه
د نیم نه زیات درکښې پښتون دی اباد   د حق سره مقاومت مه کوه

* * *

ای د افغانستان افغانه وروره   ای غیرتي ای مسلمانه وروره!
ملي وحدت بې پښتو نه شي راتلای   زما د ښکلي هېواد ګرانه وروره!

* * *

قومونو خپل پرابلمونه کړه حل   دنیا یې خپله کړه په علم وعمل
پښتو خوستن ده د وحدت د بنا   وهل یې نه ښایي په زور او په چل

* * *

اعلان مو دا دی بل اعلان نه شته   په پښتو ژبه کښې تاوان نه شته
چې یې مرکز په ملي ژبه نه وي   داسې وطن په ټول جهان نه شته

* * *

جلال اباد ۲۸ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سید حسن خان د قبر ډبره

په ادب باندې تېرېږه ای زلمیه درته وایم
د حرمت او شرف ځای دې زه یې په ګوته درته ښایم
دا دخاورو ډېرۍ ګوزه پکښې لعل د بدخشان دی
مرور ورته راغلی پکښې پروت سیدحسن خان دی
د وطن په هوډ کښې مړ دی، مړ یې مه بوله ژوندی دی
لوی عالم دی، لوی شاعر دی، لوی پښتون دی، لوی سړی دی
خوله یې ډکه له خندا ده: خو په زړه یې دي غمونه
د وطن په غم غمجن دی چاته نه وایي حالونه
په محفل کښې د یارانو د ډیوې غوندې بلېږي
په هېڅ وخت یوازې نه دی پتنګان پرې راټولېږي
په خندا خندا په توکو د عمل درسونه وایي
د ادب دسیاست او د تاریخ بابونه ستا ښیي
لوی جنرال دی لوی قائد دی نیشنلست دی وطنپال دی
نه یې کور شته نه یې اور شته مسافر دی دا یې حال دی
د وطن په مینه مست دی له هر څه نه بې پروا دی
په دې مینه له سرتېر دی دغه کار له ره پیدا دی
د خوږې ژبې خاوند دی ښه ملګري ښه اشنا دی
ټوله مینه محبت دی مهربانه په هر چا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه سـيد دی نــه باچــا دی نــه د کــوم بابــا اولاد دی
کلک پښتون دی ميړنی دی نر فرزند د پښتونخوا دی
نــه مـنت مـني نــه عــذر نــه يــې څــوک شـي اړولی
داولــس يــو فدايـي دی څــوک يــې نــه شـي ډارولی
اشــنايانو دي تګــلای خپــلو ورونــو تــر ايسـتلای
بــې ارخـی خوابـدی کـړی څـوک يـې شي پخلاکـولای
په زندان کښـې يې ساه ورکړه نه يې عذر نه فرياد کړ
دهمت هېـر شوی ه.س يـې دوبـاره مونـږ تـه راياد کړ
وايي خښ مې په ډېران کړئ چې ميدان کښې شهيد نه شوم
څه پروامې ده لـه مرګه خوافسوس چې سعيد نه شوم
څئ چې غونډ يې شو په قبر ورتـه ښکته کړو سرونه
لاس يې ښکل کړو پښې يې ښکل کړو ورته وکاندوعذرونه

۳ د حوت ۱۳۴۷

سيد حسن خان وکيل رئيس حربيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د دې جهان خاونده

(۱)

دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی!
ای د دې جهان خاونده
ستا بنده په کړاوونو او دده بنده راحت کښې
ستا بنده دی په دوزخ کښې او دده بنده جنت کښې
ستا بنده ته مقرر دي قسم قسم عذابونه
چې بنده د استعمار شو رنګار رنګ یې نعمتونه
له هر خوا لارې پرې بندې ستا بنده ډېر په ضرور دی
اور یې بل په روح و تن دی دا جهان پرې سورتنور دی
ستا بنده ډېر کړه من دی د ژړا لوري یې نه شته
له هرخوانه عذابونه تا هیلي او کړاوونه
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

چې څوک ستا کلمه وايي　　د انګرېز په تور اخته شي
په هر شان څورول کېږي　　په عالم کښې مسخره شي
لړ خو وګوره جهان ته　　پکښې څه ظلم و ستم دی
دده هر بنده خوشاله　　ستا بنده په غم غمجن دی
دی د خپل مريي له حاله　　ډېر په ښه شانته خبر دی
بده ورځ ورلره نه شته　　هره شپه لکه اختر دی
هم شاهان هم عالمان شول　　د ښې ورځې خاوندان شول
بندګان د استعمار ټول　　د ډېر سرلوړي په جهان شول
چې په دغه درقبول شي　　نور نو څه مشقت کا
د کوڅې سپي خوږې ګوره　　په شاهانو حکومت کا
وفادار چې د اغيار وو　　هغه واړه نېکبختان شول
د لعلونو جواهرو　　د قصرونو خاوندان شول
دا جهان د استعمار دی؟　　که ستا هم پکښې اختيار دی
ای ددې جهان خاونده!

*　*　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جهان خاونده! لږ خو دې جهان ته ګوره
ستا مخلوق خوار و زبون دی خپل جلال او شان ته ګوره
استعمار پکښې مزې کا دې چپه دوران ته ګوره
څوک واکدار ددې جهان دی؟! تریخ بیخده یې ژوندون شو
وران ددې ځمکې نظام شو ورک له هرچا یې مضمون شو
تا پیدا ازاد جهان کړ چې هرڅوک پکښې ژوندون کا
خو انګریز له خپلې خوانه په هر څه باندې شبخون کا
چې دده له غړوندې ته سروباسي قصابي شي
یا خوراک شي د لېوانو یا په غرونو کښې وحشي شي
ته یوڅه غواړې جهان کښې دی بل څه کا په دا میان کښې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

مذاهب يې دي په لاس کښې   فلسفې شي جوړولای
نبغ ولاړ دی په هر دين کې   هر سړی شي تېرا بستلای
څوک مرشد او څوک پيشواکا   څوک ليډر څوک راهنما کا
څوک واکدار کاندي په نورو   پرې د قام خونه تالا کا
څوک رسول څوک پيغامبر کا   څوک مرتداو څوک کافر کا
د هر چا سره جوړيږي   خود خپل مطلب د پاره
په دوستي که دښمني وي   خو بس خپله مدعا کا
د پير اوږده اوږده دامونه   غځوي په فرېبونو !
يکښې نيستي ملتونه   دولتونه د ملکونو!
تاريخي قومونه وژني -   نوي نوي راپيدا کا
دی مئين په خپل مخلوق دی   بل مخلوق ځينې ابا کا
چې خودي په چا کښې وينې   چې دا فرد وي که وي د له
لوليه شي سره لمبه شي   له غضبه له حسده
بل خود دار وايي چې نه شته   دا انګرېز دی چې خود دار دی
يادداري او سرداري او -   واکداري هم دده کار دی
چې د خدای او پيغامبر او   د قرآن واوري خبرې
نو موسکی شي بيا له قهره   ياندې راشي سره لرې
وايي دا جهان زما دی   بل جهان څان ته پيدا کړه
دا جهان د استعمار دی؟   که ستا هم يکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده !

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

دا جهـــان دده تېکـــه دی او کـه تـا ورلـره پـرېښود؟
تابيـسرغ د واکـداری خپـل دده مخکښې ځله کېښېښود؟
بسې پسروا پـه سرنوشـت د - ملـتونو لوبـې کـاندي!
څوک اوچت او څوک راټيټ کا د چـا غوځـې کـاندي مـراندې
هغـه څـه چـې تـا کـول بـه اوس يې دی کا په دنيـا کښې
د قومونـو ژونـد او مـرګ دی د انګرېـز پـه تـولا کښې
هـم تـاريخ شـي سـازولای هـم کـلچر شـي ورانـولای
قام چې مرکـا بيـا له خـاورو - يې بـل قـام شـي را ابـتلای
د قومونـــو ژبــې وژنـــي چـې انګرېـز اراده وکـا
ور پيـدا کـا نـوې ژبـه چـې کـوم قـوم نـوی شـته کـا
چې خـلاق او رزاق دی شـو نـو تـه څـه شـوې ای ښـتـنـه!
دا جهـان د اسـتعمار دی؟ کـه سـتا هـم پکښـې اختيار ده؟
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

په رګونو د انسان کښې — لکه وينه داسې ځغلي
بلکه روح غوتندې په وينه — کښې جاري اوهم ساري دي
په کالبوت کښې د قومونو — ننوځي بيا نڅا کيا
په هرشان په هردستور کښې — انګرېز خپله مدعا کا
درته نه وايي چې وکړه — نه دا وايي چې دا مکړه
خو چې څه کوې په نفعه — د انګريز بابا يې وکړه
جريان داسې جوړواى شي — چې هرڅوک پکښې رغړېږي
څوک په پوهه څوک ناپوهه — د انګرېز په ډول ګډېږي
نتيجه د هرنهضت با- — يدپه نفعه د انګرېز وي
که دا نه کېږي نهضت به — له يو مخه رېزمرېز وي
که يې لاس دستي برنه شو — د سل کالو انتظار کا
چې جريان دده په نفعه — شي نو خپله مدعا کا
نيشنلست دی سوسيالست دی — خوبيا هم کاپيتالست دی
سياست دده مذهب دی — حقيقي ايمپيريالست دی
هسې لوبې په شان شان کا — داسې چارې په جهان کا
دا جهان د استعمار دی ؟ — که ستا هم پکښې اختيار دی؟

ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د جهان په ټول قومونو — يې غوغا څو ځلې کړې
د ميدان غوټه سکه دوی نه — يې په څوڅو ځله وړې
اوس له ډار د استعمار نه — غوږ څوک نه شي خوځولای
لا په کور کې څوک د ښځې — سره نه شي کړېدلای
څوک په دين څوک بېديني کې — د انګرېز کلمه وايي
څوک خپل قام وژني په ډاګه — که څه هم په زړه کې ژاړي
ستا په خمکه برخلاف ستا — کودتا نه ده نو څه ده ؟
د فطرت په قوانينو — ناروا نه ده نو څه ده ؟
ځله ته ورته سکوت کړې — بل افغان ورته پيدا کړه !
ډېر له تاشولو خود سره — وېره نه لري له سره
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختيار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د افغان وحال ته گوره چې توته توته جلا شو!
یو وجود شو انډې انډې بل جهان ترینه پیدا شو!
هلته گوره هندوستان ته ورسره بیا پاکستان ته
د کشمیر انجړه گوره د پښتون ناوړه گوره
بلوڅ ژاړي و خپل حال ته سیند ته گوره هم بنگال ته
د ډېورنډ وکار ته گوره مېکماهن هو ښیار ته گوره
په ایران کې واویلا ده د ملت د سر قیضا ده
هلته څوک ناست دي څه کاندي څه سطرنج دی لاندي پاندي
چا تېوکړه تېوکړه عرب کړ سوکارنو چا په ادب کړ؟
اسرائیل له کومه ځایه چا حاضر کړل فلسطین ته؟
چا چیلنج ورکه قران او د اسلام وښکلي دین ته؟
د لارنس ابتکارونه په اسلام یې گوزارونه
په تاهسې مسخرې کنا تول کارونه بې اسرې کا
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاوندہ !

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

شوروي ته يې جوړ کړې پرابلم په اروپا کې
فارموسا ده تېره غشې چې چوخېږي د چين خوا کې
امريکا يې راپيدا کړه قسمي يې په خپل خواکړه
د انګرېز بې مصلحته هېڅ يو کار نه شي کولای
ته دده د غړوندي نه چېرې سر شي غړولای
مال او سر د امريکا څي د انګرېز په تولا کې
هره ورځ ورته پېښېږي لوی کارونه په دنيا کې
په ويتنام کې يې کړه ګېره حال يې ګوره کوريا کې
منځني ختيځ ته ګوره امريکا ورته راکاږي
دا قصرونه د لندن دي افريقا ورته راکاږي
دي په چين کې تجارت کا امريکا لمسوي جنګ ته
خان به روغ سلامت يوسي که يې واچوي ګړنګ ته
که تبعيض دی که نفرت دی که تضئيق او که شدت دی
ده يې تخم دی کرلی ستا په دې بنګلي دنيا کې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختيار دی

اې ددې جهان خاونده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

ډزيې ورکـړ جرمني تـه   تـس يې وويست لـه جاپانه
سوکارنو يې راپچار کـړ   د ناصر خونـه شـوه ورانـه
د يورپ پـه ګـډ بـازار کـې   لـه دوګول څخـه لـږ تـنګه دی
نـور کاملـه مطمـئن دی   ټول عـالم تـرې چنګ پـه چنګ دی
څومره څېر دي پـه دنيـا کـې   د انسـان پـه پېژنـد لـو
ښـه سياس اوښـه نـباض دی   د عـالم د تېراېسـتلو
اداره کـې ډېـر ماهـر دی   بې بې سي تـه خويـې ګـوره
کـار پـه رمز او اشـاره کـا   دې شـپېلۍ تـه خويـې ګـوره
هـر موريـد تـه خـو يـې ګـوره   څومره ټينګ دی و خپل کار تـه
هېڅ مطلب بـه تـرې وانخلې   کـه يـې راکـاږې ودار تـه
بې پـروا دی نـور لـه هـر څـه   بـې لـه چـال او سياسـته
ټـول جهـان يـې تېرايستلی   لايـې ګـوره تـر قيامـته
تکبـر دده خاصـه ده   ډېر مغرور دی وخپل ځان تـه
دا جهـان د استعمار دی؟   کـه ستا هـم پښې اختيار دی

ای ددې جـهـان خـاونـده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

خدایه خیر کړې رقیب راغی　د افغان کور ته دننه
لا به نور په مونږه څه کا　اوس له چا وکړو پوښتنه
تش یونوم دی راته پاتې　نور خو هر څه رانه تللي!
که پښتو رانه وانخلي　نور مو هر څه وربخښلي!
خو افسوس دی چې پوهېږم　پښتو هم رانه اخلي
په دې یاس او ناهیلي کښې　یوه هیله راځلېږي
په دې سخته بې ارځۍ کې　پښتون لږ شانې پوهېږي
خپله ژبه به پرې نږدي　که تول ستې شي له یو مخه
په دې توره شپه ظلمت کښې　دا یوه سپرغۍ بلېږي
ستا په نوم دي تباه شوي　لږ پسې ورحمېږه خدایه!
د خوارۍ یې اتتها ده　لږ پسې ولورېږه خدایه!
ستا په نوم یې دغه حال شو　ژوند وده وته وبال شو
دا جهان د استعمار دی؟　که ستا هم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

ای ددې نړۍ انسانانو ... که ربښتیا ازادي غواړې
ښه ژوندون دې مدعا وي ... د آدم ابادي غواړې
افغان مه پرېږده چې مړ شي ... دا یو قام دی په دنیا کښې
مخالف د استعمار دی ... مخالف د استثمار دی
د مېړانې ژوندیې خوښ دی ... غلامي ځنې بېزار دی
دی مئین په سرېتوب دی ... سرېتوب دده مذهب دی
ښه سړی دی ښه ملګری ... همدغه دده مطلب دی
خوخلاصون یې اسان نه دی ... د ښېره لویښه معما ده
راګیر کړی استعمار دی ... پڅرې راغلې ابتلا ده
یو وجود تو ټه ټو ټه شو ... بیا هر یو په ځان اخته شو
په مذهب یې غولوي تل ... په شان شان یې ځوروي تل
له خپل ځانه بېګانه شو ... په عالم کې افسانه شو
د آسمان و لور ته ګوري ... تل دغه پوښتنه کا
دا جهان د استعمار دی؟ ... که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان څاوندِه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

لوی عذابه ودې نړۍ ته — استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن یکښې سوزي — دغه اور دی دغه نار دی
له تېرې د استعماره — زور زیاتی دی په جهان کې
استعمار شلېدلی کټ دی — ترمیمېږي انګلستان کې
یو افت توره بلا ده — په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپسه ! — پر انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي — یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغیرته — دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مرادنه وي — او په نورو حکومت کا
سړی څلنه ځان ته وایي — چې دا هسې خیانت کا
بې له زیاراو بې له کاره — تمول له نورو غلا ده
څوک چې داسې دولتمن شي — د ولس په ځان بلا ده
د پیسو او چوکۍ مینه — بنه چې کښېني په کوم زړه کې
د انسان او د حق مینه — نه ځائېږي بیا په ده کې
حیرانېږم پیسه دار ته — استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا — ځان ونور وته قصاب کا!
دا څه علم څه شعور دی — نرې وګړي په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستاهم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده!

*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴)

جهان ستا دی ای وګړیه   ای زو زاد د بابادمه !
ړنه ستا په مخ ده ځمکه   له لرغونه تردې دمه !
نه قدرت ددې جهان یې   نه ثروت ددې جهان یې
جهان تا باغ ارم کړ   سردې جګ شو تر اسمانه
پرابلم په مخکښې څه دی   فکر وکړه ای انسانه
ټول اولاد د بابادم دی   یو کهول او یو وطن دی
د هیچا دپاره نه دی   خو د ټولو ګډ میراث دی
چې په کار او سرېتوب یې   اېښود شوی پوخ اساس دی
که څوك نه خوري د بل ګټه   هر یو یوسي خپله څټه
بساداري او ظلم پربږدي   له اوړی نه وسله کښېږدي
کار په عقل او علم ساز شي   ورك له منځه نه غماز شي
تعرض او فسادنه وي   دا جهان به څومره ښه وي
که چل ول له منځه ورك شي   دغه شان سیاست سپك شي
د نفرت پرځای دوستي شي   ورك حسد او د ښمني شي
څه به ښکلی جهان جوړ شي   خدای رو هر یو به ښه موړ شي
د تذخیر فکر که نه وي: همکاري وي په جهان کښې
نو تخریب به څله کېږي   دا ځېړنه ده اسمان کښې
ملاٸکي د اسمان دي که د علم خاوندان دي   دوب په فکر د انسان دي دوب په فکر د انسان دي
دا جهان که څوك و جنګك ته   کشوي دا انسان نه دی
چې فساد غواړي په ځمکه   چې شیطان نه دی نو څه دی؟
دا ممکن دی چې جهان نه   یو د ځمکې جنت ساز شي
څومره ښکلې به فضا وي   که درواغ نه وي ریښتیاوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاسکانه تـر جاپـان نـه — سـائبیرې تـر هندوسـتانه
کـه څـه فکـر لـږ بـدل شـي — ورك لـه دې نړی، بـه غـل شـي
دا جهـان بـه ګلسـتان شـي — لـه تبـري بـه پـه امـان شـي
دا نـړی، څـای د عمـل دی — تیـارخور رښتیا چې غـل دی
څلـه یـو انسـان مـرئي شـي؟ — بـل بـادار او بنـه سـړی شـي؟
دا جهـان د بابـادم دی — چې پـه علـم وعمـل سـم دی
تول دې زیار او تول دې کارکا — پـه نوبـت دې واك اختیار کـا
تـه واکـدار ددې جهـان یـې — کـه پـوه شـوی یـې انسـان یـې!
جهـان سـتا سـتا د ابـا دی — ای کارګـره دا نڅـمنده!

ای ددې جـهـان خـاونـده

کابل : ۱۵ د حمل ۱۳۴۸

یادګیرنه :

خادم "د مرغلرو امیل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیولې وه، په "څاروان" کښې دغه کوښښ لوړ معیار ته ورسېد او په دې مجموعه "بلکا" کې دغه زیار بلـه بڼـه غوره کړه چې هغـه بـاید د پښتو شعر دپاره د کلاسیکي قیودوڅخه د خلاصون دوره وبولو په دې ډګر کې دا شعر لومړی ګام حسابېږي. هیلـه ده کـه موانعو مخه ونه نیوله په اینده کتاب : "نوي دب" کې به پښتو شعر د بایزید روښان او هخامنشي اناساتو له لارې د اسیا او ژند ستائل او بیا بېرته د ریشیانو عنعنوی معیارته ورسول شي ـ چې د هر قسم حیاتی افکارو ګنجایش به لري.

قیام الدین خادم - جلال اباد ۲۰ د حمل ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامل مومند

د انګرېـز نامـراد تعـلیمه ! پوه پښتون چې دې عاطل کړ
پـه غـربي تعـلیم لیـګی شـو خـو پښـتو ادې فاضـل کـړ
لـه نـري رنځـه ممـنون یـم غښ مومند یې چې کامل کړ
لـوی کـرم ؤ لـه اسـمانه چـې پښتو تـه یـې مـائل کـړ

* * *

۲۸ د جوزا ۱۳۴۸

تولنیز افغان

چـې وطـن ژبـه ملـت درځـه لاړ شـي
نـو بـه څـه شـي درتـه پـاتې شـي افغانـه
خـلک پـه ژبـه راتولېـږي پـه وطـن کـې
بیـا پـه دوی شـي د ملـت خونـه ودانـه

* * *

اقتصـاد کـه ملیت کـه حکومـت دی
دغـه تـول دي تولـنیز تولـنه غـواړي
چـې تولـنه جـوړه نـه شـي سـمه نـه شـي
څـوک پـه څـه د نېکبختـی راتلـنه غـواړي

*

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعادت

په ځلور څیزه کې سعادت دی علم، تقوی کار او خدمت دی
حرص دې کم کړه خود خواهي پرېږده کار او عمل کړه څو دې طاقت دی

حاضر عصر

دا عصر څه دی؟... دملیت دی! فرد نن وتلی له فردیت دی
ایدیال، حزب پالیسي غواړي تکمیل په دغو دشخصیت دی

افغاني سیاسیات

سیاست چاته تابع د ثقافت دی او څوک وایي چې نه مخکښې سیاست دی
څوک په غم د اقتصاد دې بې تمهیده څوک لا وایي چې دا ښه وخت د غارت دی
افغانان په یوه خوله یو فکر نه دي اجنبیانو ته دا ښه وخت د فرصت دی

اسد ۱۳۴۹

حبیبي او پښتو

حبیبي په پښتو ژبه نامور شو خو اخر له خپله کاره لاس په سر شو
خدای زده کوم ظالم ستومانه په خپل کارکړ د پښتو قلم یې کښېښود مرور شو

بختاني او پښتو

بختاني په کار د ژبې ښه پوهېږي چې دا بد حال د پښتو ګوري څوربېږي
زړه یې غواړي چې راکښېشي په میدان کې د اسلافو حال چنې وګوري داربېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېنوا پښتو

چې را یاده مې پښتو د بېنوا شي   سره ګلونه د بهار سترګو له راشي
د ادب په بې قدرۍ داسې خفه شم   خوږين زړګی مې په سلګو کې په ژړا شي

دالفت شاعري

چې پيدا مو پښتو ژبه کې الفت شو   د پښتو ښکلا خوب موحقيقت شو
چا نامراد کړ ودخپل قوم په خدمت کې؟   چې شاعر رانه اخته په سياست شو

سليمان لايق

لاندې ځمکه پاس اسمان دی   منځ کې پروت "د پښت" جهان دی
د پښتـــو لايـــقـــان ډېر دي   ښه زلـمـی يې سـلـيـمان دی
د افســـوس ده دا خبـــره   پـــه پـــښتـــو نـامـهـربـان دی

خادم څه دی؟

څه پوښتنه د خادم کوئ چې څه دی   په پنجره کې بندي شوی يو مرغه دی
د پښتو په کبيره ګناه کې ګير شو   څوک خبر نه شو چې څنګه دی او څه دی
۱۸ د دلوې ۱۳۴۸

حبيبي او د پښتو تاريخ

ورک تاريخ د پښتو ژبې يې عيان کړ حبيبي په پښتو ژبه لوی احسان کړ
په دې کار تر هغه وخته څورېدلو چې په کړو خدمتو يې پښيمان کړ

جهان وايي

راته وايي دا جهان دې ولې جوړ کړ؟
د پښتو ژبې کاروان دې ولې جوړ کړ؟
چې ويل موهم هغه به دې کولای
دې کاروان لره ښاروان دې ولې جوړ کړ؟

* * *

پښتانه او د پښتو مخالفت

څوک ناپوه شو څوک محتاط او څوک بد بين شو
د پښتو بياض چې سپين پاته وسپين شو
پښتانه د پښتو ژبې مخالف شول
سرنوشت د پښتو دغسې تعين شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نتيجه

نـــه پوهــاند نـــه بـــه رئيـــس نـــه بـــه وزيـــر شـــي
هـــر پښـــتون چـــې د پښـــتو طـــرفداري کـــا
هـــو، دا تـــول تـــري جوړيـــداى شـــي خـــو شـــرط دادى
چـــې څرګـــنده د پښـــتو نـــه بېـــزاري کـــا

۲۰ د لوی ۱۳۴۸

* * *

زور د استعمار

زور د استعمار په پښتـو ژبـه دی ‌ ‌ ‌ ‌ ځکه چې ټول کار په پښتـــو ژبه دی
هرڅه شـو ازاد او پښتـو بنده شـوه ‌ ‌ ‌ ‌ دومـره انحـصـار په پښتو ژبـه دی
داکاروان به ځي يا بـه ولاړوي تـل ‌ ‌ ‌ ‌ ولـې؟ چې بـار پـه پښتو ژبـــه دی
نـه شتـه ازادي بې لـه پښتـو ځنې ‌ ‌ ‌ ‌ دغـه مو شعـار پـه پښتـو ژبـه دی

وګـوره خـادمـه د ادې شعر دی؟
او که سور انګار په پښتو ژبه دی

جلال اباد ۲۲ ددلوي ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه محمود د زهرا زوی

شاه محمود مې په زړه داغ شو　　　مړزمونـږ د کـــور چـــراغ شـــو
یا په پلار او مـور غمجن شـوم　　　یـا پـه ده ډېـر کـړه مـن شـوم

۱۳۴۸

زما زړه

خوشـــالي تـــرې کـــېږه وکـــړه واړه درد شــــو
دا د شـــــعر او د ادب وروســـــتي ثمــــر دی
د قـــام غــــم بـــه پــــه لعـــلونو بــــدل نکــــړم
رښـــتیا دا ده چـــې اوس زړه زمـــا دمـــرد شـــو

* * *

د خلکو مینه

چـــې د بـــل دغـم پــــه اوښکـــو تـــازه نــــه وي
داســـې ســـترګې دې بیـــنا مــــه وای ړنـــدې وای
ناخـــبر چـــې د تـــودو اوښکـــو لــــه خونــــد وي
ددې خـــلکو خولـــې د مـــرګ پــــه ســـوک کـــږې وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تکلیفونو دنیا

څه پکار ده دا دنیا د تکلیفونو
د دردونو مصائبو عذابونو
نادانان لاخوشالي ورپکښې غواړي
همدغه زمونږ سبب دی د غمونو

د پښتو مینان

داسې څوک دي چې هر څه له پښتو ځار کړي
محمدګل یا باچاخان یا صمدخان دی
بل یو کس که لټوئ په پښتنو کې
یو خادم دی چې ولاړ په دې میدان دی

* * *

سیاست او پښتو

د پښتو، نه به لاس اخلي چې سیاسي شي
سیاست او پښتو ژبه متضاد دي
شاعران او ماهران ورته په شاشول
د پرښناغلي پښتانه زما په یاد دي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور دېو

د تـــور دېـــو پـــه لاس يـــې وركـــړه پښـــتو ژبـــه
ورتـــه وګـــورئ پـــه څـــه د بـــاب كـــې ښـــوري
د پښـــتو پـــه تالونـــه يـــې څـــان غـــټ كـــړ
بېغيـــرته قـــام لا اوس هـــم ورتـــه ګـــوري

* * *

د حافظ نصرالله پښتو

د حـــافظ نصـــرالله خـــان شـــعر مـــې خـــوښ دی
لكـــه پاكـــه چـــې چينه غـــېره كـــې بهېـــږي !
توتكـــــی ده بــــــې ازاره ښايســـــتو كـــــې
چـــې پـــه څانګـــه بـــاندې ناســـته ده وئېـــږي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سيلاب او پښتو

څومره ښه قريحه خداى وركړه سيلاب ته
څو قدمه يې هم واخستل په لار كې
رډې ستركې دښمنان د پښتو ژبې
چې يې وليدل سرګومه شو په چار كې

* * *

رسا او همېش

د رسا په شاعرۍ او ليكوالۍ كې
چې مې وكتل هم ډار هم ابتكار شته
خو همېش د پښتو ژبې فدا كار دى
كه رښتيا چېرته پښتوته فدا كار شته

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخواني جاه وحشم

چې غم له دې پیدا کړم نو یې زغم هم راله راکړه
په تخت د جم خوناست یم جام جم هم راله راکړه
جهان ټول بتکده شو خو دا زه لا بت شکن یم
یوځل خو بیا هغه جاه وحشم هم را له راکړه
راته دې مریضان دي تېر پړي ورته ګورم
چې کار د مسیح غواړې نو یې دم هم راله راکړه
هماغه یم چې وم که جهان ټول پریله واوړي
چې پوخ عهد و پیمان شي یو قسم هم راله راکړه
باغوان ددې خزان وهلې ځمکې چې دې زه کړم
تاثیر د پسرلي د صبحدم هم راله راکړه
چې غم د ټول وګړي دې په زړه راله انبار کړ
نفوذ په دې جهان د بادم هم راله راکړه
بې زاره مې زړګی ددې جهان له فلسفو دی
رښا او نوې لار سره همدم هم را له راکړه
وزر دې راله راکړه د آسمان د الوتلو
کفران به وي که وایم چې درم هم راله راکړه
خادم لکه ملوک چې په دېوانو کې دی ګیر کړم
لښکر د ښاپېریانو د ارم هم راله راکړه

*   *   *

جلال اباد ۱۵ د ثور ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښان به شم

یو ځل که پښتون شومه انسان به شم
خپله لار به بېرته کړم روان به شم
ګل په خپل هر بوټي کې ښایسته ایسي
نه مې شوکوه خو شي خزان به شم
خوله کې مې نغمه د ارمانو نسو ده
بنده دي که کړله په ارمان به شم
ستا رقیب خو جوړه مغولواله کړه
زه ورته مجبور یمه روښان به شم
څه چې د یار خوښه وي کوی یې شي
دا فکر دي نه کا چې پښیمان به شم
زه میرمامی نه یم د وطن په سر
مه رابانديې بلوسه ادم خان به شم
څو که تکوی مې زه فولاد یمه
نور څه که جوړ نه شومه سندان به شم
بې ست وصلا خواره پښتونه ده
ست که راته وکړې نو مهمان به شم
وګوره چې میښنه مې له ویني ده
پس له پیژند لودر ته ګران بمه شم
تیښت کتلی نه شمه افغان یمه
پوخ په عقیده کې مسلمان یمه

کابل ۱۴ د سرطان ۱۳۵۰

مذهب او قوم

مذاهب لکه سيلاب قوم دی څمکه
که زما قوم "پښتون" لرې فکر وکه
نېپرازي د څمکې بويه له سيلابه
نه چې څمکه سيلاب يوسي له ما لکه

* * *

شرع او لار

که مذهب دی که مسلک که طريقه ده
تعبيرات دي مختلف معنی يوه ده
د ژوندون دا ورکه لاره چې سرک شي
دغه لويه لار هم شرع هم جاده ده

* * *

نيم سوسياليست

ته يې وې چې ته خو هم نيم سوسياليست يې
ساوي هر څه مې چې بولې خو افغان يم
بېل ويل د خودفروشو فکر بويه
دې ويل زه هم و دغو ته حيران يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمار او پښتون

استعمار هر قام ژوندی کړي له مرګه
خو پښتون کمبخت یې مړ کړ تر ابده
هیڅ شریان د قومي ژوند یې نه خوځېږي
په دې لاش باندې اخته دي تبول په ګنده

* * *

د پښتون تاریخ

اوس به په سوه شوم د پښتون تاریخ ورکېږي
ای پښتونه ستا په حال مې زړه خوږېږي
دښمنانو درته خپل هم د ښمنان کړل
لا به څنګه په دې کار څوک نه پوهېږي

۵ د سرطان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وينې که نه ؟

دا چې نن کېږي څه کاني دي ته يې وينې که نه؟
ملي تخريب ته بهاني دي ته يې وينې که نه ؟
له هري خوانه استعمار مونږ کې لاستونه وهي
ورسره يېلې تراني دي ته يې وينې که نه؟
مونږ ته هر چا دامونه ايښي د مرغانو په څېر
پې اچولي يې داني دي ته يې وينې که نه؟
د ايشيا د منځ په څو شپږو مليونه افغان
د ظلم ځومره زماني دي ته يې وينې که نه
بې ادبي ده د ادب چيري محفل نشسته دي
وطن کې څو پاګل خاني دي ته يې وينې که نه؟
د وطن مينه مې ګناه ده ځورېدلي يمه
بېکېاره يې واړه تښاني دي ته يې وينې که نه
کارغه ګونګي په ازادۍ ګرځي سيلونه کوي
په خوله يې ځومره افساني دي ته يې وينې که نه؟
قمري له ظلمه د صياد نه په نغمو کې ژړل
ويل يې دا څه زماني دي ته يې وينې که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وطن کې خوارو زار چې ګدا یې کوي تل
د بل په لاس کې خزانې دي ته یې وینې که نه ؟
د خلکو وینې څښي لیوان دي انسانان خونه دي
چې یې په لاس کې پیمانې دي ته یې وینې که نه ؟
دا په مونږ څه وشول دا چاوکړل د څه دپاره
ښارونه دي ویرانې دي ته یې وینې که نه ؟
مملکت وران شو اجتماع ته خدمت دغسې وي
دا خوشې خوشې بهانې دي ته یې وینې که نه؟
که څوك خدمت کوي دنیا کې مثالونه شته دي
خادمه دغه څه کانې دي ته یې وینې که نه؟

۱۰ د قوس ۱۳۵۶

یادګېرنه ـ د داود خان د جمهوریت کانې پکښې یادې شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو دلته او هلته

روغه پښتو ماته شوه دلته هم او هلته هم
خونه مو میراته شوه دلته هم او هلته هم

چېرته چې پښتو نه وي څه به ترې امید کوو
دا ارزو مو پاته شوه دلته هم او هلته هم

دلته مو پارسي وهي هلته مو هنکو وهي
ژبه مووفاته شوه دلته هم او هلته هم

ګرځو حکومت پسې درومو په دولت پسې
نن چار مو صباته شوه دلته هم او هلته هم

زورپه ثقافت کې دی نه چې حکومت کې دی
لاره مو بل خواته شوه دلته هم او هلته هم

وایي پښتو شاړه ده دا ژبه ویجاړه ده
دا ملنډه زیاته شوه دلته هم او هلته هم

ځوان کول مو غویمی کوی زوړ راکې پلمې کوي
هیله مومولاته شوه دلته هم او هلته هم

شرم رانه لاړلو مړشولو غیرت زمونږ
مخه ناروا ته شوه دلته هم او هلته هم

مړ محمد ګل خان شولو زوړ فخر افغان شولو
مخکښې پښتو شاته شوه دلته هم او هلته هم

کابل ۱۵ د جوزا ـ ۱۳۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خان عیبونه

خو تا راته ویل چې د پښتو شعرونه لیکه
خبرې د بدرۍ او د ملوک خوبونه لیکه

د ګل او د نسیم او د آسمان د ښکلیو ستورو
ضمیر راته ویل چې د ژوندون رازونه لیکه

په مخکښې مې پښتون ؤ خو رېږدلی ترهېدلی
پښتو راته ویل چې د پښتون غمونه لیکه

درخو د خپل وطن چې ګیره شوې مې لیدله
قلم راته ویل زما په خوله اورونه لیکه

په شوندو دې څه نه وو خو د سترګو اشارو دې
ویل چې لیکه لیکه دا د خان عیبونه لیکه

۱۰ /۴/ ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمهوریت تاسیس

جمهوریـــــــــت ۀ آرزو د خـــــــــلکو
مـــــــلي نهضـــــــت ۀ آرزو د خـــــــلکو
ســـیال چـــې افغـــان کـــا د نـــور قومونـــو
داســـــې دولـــــت ۀ آرزو د خـــــلکو

* * *

۲۶ د سرطان ۱۳۵۲

یادګېرنه ـ دا او ترڅې وروسته اشعار د داؤد خان د جمهوریت په وخت کې لیکل شوي دي ـ فکر دې وشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولي محمد خان مخلص په یاد

شاعره ستا ښکلی صورت مې شو یاد — ستا د مزې ښایسته صحبت مې شو یاد
د کندهار د سیمې ستوری وې ته — په خوارو خلکو باندې سیوری وې ته
رشتیا زهیروې په ملت باندې — منئین د خلکو په خدمت باندې
څومره ازاد وې ستا فطرت شاعره — مولا درکړی وه قدرت شاعره
طمعه او ډار دې طبیعت کې نه وه — سازشي کار دې په فطرت کې نه وه
وې ائینه د پښتنې ټولنې — تل به دې کړې د ارتقا څېړنې
کله ولاړ به محافلو کې وې — مصروف د خلکو په روزلو کې وې
کله به ګډ په کار بارکې شوې — کله ورګډ به په دربارکې شوې
حرص دې وژلی وه ازاد شاعره — ځکه دخلکو یې په یاد شاعره !
هر څه دې کړل خو دملت په مینه — نه دپیسې نه د دولت په مینه
په زړه مې ګرځي ستا خوږې خبرې — له میني ډکې د مزې خبرې
ځان به دې ووړ که د کوچنیانوسره — دروند لکه غروې د لویانو سره
ډیوه د جمعې د یارانو وې ته — تندر په سر د مغرضانو وې ته
ستاپه ښکنځاوکې حکمت پوښلی — وه ټولو خلکو ته عبرت پوښلی
وې د مومنداو د داوډملګری — د قام د ګټې او د سود ملګری
راته یادېږي ستاروان شعرونه — د محافلو قهرمان شعرونه
بالفعله شعر په محفل کې ویل — لوړ مطالب نظم و غزل کې ویل
وه ستا د طبعې لوړمثال شاعره — چې پکښې زور وه هم جمال شاعره
دخدای رحمت ستاپه مدفن دې وي — ستا په اروا لا په کفن دې وي

واخله سلام دې د خادم مخلصه !
نوم دې ژوندی اوسه دائم مخلصه !

کابل = ۱۴ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

امیر حمزه شینواری

چـــــې میـــــن پـــــه پښـــــتو ژبـــــه او مســـــلک دی
چـــــې رشـــــتیا پـــــه پښتـــــتواله بـــــاندې کـــــلک دی
د خیـــــبر د ادب پـــــلار امیـــــر حمـــــزه دی
چـــــې یـــــې هـــــر تـــــالیف ددې لارې محـــــک دی

* * *

محمد عمر سیماب

په سیماب محمدعمرمې زړه زهیردی   د خوږې ژبې شاعر مرض کې ګیردی
قومیت عالي احساس دپښتنوالې   دا شعری نغمه اواز یې د ضمیر دی

مراد شینواری

ښایسته ګلونه واښول په خیبر کې   کاشکې داسې ګلان شنه شوای په شبېر کې
د مراد د تاترې شعر بـه ستـا یې   دقیقې که بیا ژوندی شي په باختر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

صلحه عدالت او که جنګرېز بنه دي مرګ ته... او چنګېز بنه دي
زيات د پښتونخوا په دښمنۍ کې څوک مخکښي دي... او که انګريز بنه دي
شاړو وچو ځمکو د افغان لره بند د اباسيند او که کاريز بنه دي
څه به دې په مات زړه غېږ کې ونيسم ماته دې خندا او يو مکېز بنه دي
يو خو به په سلو کې سر ووهي هر ملي شاعر له تخمرېز بنه دي
څه چې ديوانو نه سړي ډک کې پرې يو شعر بنايسته او د لاوېز بنه دي
سرچې دسهاک اودزردشت نه وي ډک له هيندوانو څخه پالېز بنه دي

ما چې د اغيار په کور کې وليدل
دې غريب خادم لره دملېز بنه دي

جلال اباد = ۳۰ د عقرب ۱۳۵۳

غزل

ووايه څه نوي دې راوړي دي مه وايه چې دا او دامې کړي دي
وينم د ليډر او د واکوال په لاس ټول د استعمار د عصر پرې دي
وخت دسرېتوب او ابتکاردی اوس بندو، که ډکې وي اوبو وړي دي
نه شته دی فولاد د پښتون سيمه کې څه چې دې چوون او وسپنخرې دي
بيا يې غولوه دا بې همته قام دا کاتې زړګونه خلکو کړي دي
ووېل شو وخوړل شو وځېل دا چې افغانان دې واړه مړي دي
ما ته نن خادم ووېل دغه دي دغه چې کرم يې نوي زړي دي

اول د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مات قلم

قلم مات و، توره نه وه غیرت غلې وٌ په کنج کې
نه ملت نه جامعه وه یو کالبوت وېې له ساه نه
نه تهذیب نه تمدن وٌ نه تاریخ نه ثقافت وٌ
غارت شوي وه دا خاوره د مادي هم له معنانه
ساه ختلې ترهېدلې سترولس د پښتنو وٌ
نه خبر وٌ له خپلا ځانه نه له حاله د جهانه
وږي تږي لوڅ لپړ وو راګیرشوي په لوی جال کې
بې له څوره بې له جبره نور څه نه و له بالانه
سره لیوان وو راتوی شوي پررمه چې شپون یې نه وٌ
ماتېدل په پته خوله به بې له آه و له فغانه
نه تعلیم نه تربیه وه نه هدف نه مفکوره وه
دا د هېچا خاوره نه وه د هرچا وه له بل خوا نه
له لعلونو جواهرونه ډک وطن خراب وٌ
خرابي وه له هر خوانه هر سړي وٌ پرېشانه
مرضونه نفاقونه دښمنۍ اختلافونه
په دې ځمکه راڅپاره وولکه ورېځې له اسمانه
پوره دوه سوه کالونه بل په دې ځمکه سور اور وٌ
په هغه ورځ چې څوه پاتنه له میرویس او احمد شاه نه
احمد شاه په پاني پت کې استعمار ته ماتې ورکړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خونمســو یــې پـه درې واره کــړو بهــر لــه پښـتونخوانه
چـې پـه مخـامخ جـدل کـې اسـتعمار کامیابـه نـه شـو
جـوړ شـو داسـې دسیسـوته چـې ګـوزار و کالـه شـا ـ نـه
هیڅـوک پـړه پـه مونـږه نـه دي پرهغـه دي چـې ناکـام شـي
مونــږه ولـــې خــبر نــه وو د خپــل عصـر لــه رجحانــه
فلســفي د نشـنلزم ســره جــنګ کلــه کیــدي شــو
پـه شـاهي مطـلق رژيـم چـې رنګیـدی شـې پـه اسـانه
کـه افغـان غـوارې چـې سیال شـې د سیالانو پـه قطـار کـې
پـه بنـه شـان دې خـان خـبر کـا لـه فکـرونو د دنیانـه
پـه مـلې خمـود کـې نـه شـې حـل د ژونـد پرابـلمونه
دا دنیــا د انقـــلاب ده انقــلاب بـــاندې ودانــه
یــو مـلي انقـلاب بويـه چـې محکـم پـه مـلیت وي
او پـــه ګټــه د مـــلت وي تیـــره کنبیـــږدي ابـــتدانه
کــه سـانچه پـه افغانـزم کـې سوشـل دیموکراسـي شـي
ای خادمـــه مشـــکلات بـــه راتـــه واړه شـــي اســـانه
ملـــتونه نهضـــتونه همیشـــه لیـــډران غـــوارې
خـو چـې مـړ قـام راژونـدی کـا مسـیحا دزمـان غـوارې

*　　*　　*

کابل ۲۵ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو غلام

ابرو دې خرڅه کړه ایمان هم د پیسو دپاره
قام دې رسوا کړلو او ځان هم د پیسو د پاره
مونږ نه پوهېږو چې دا دومره پیسه څه کوې ته
وجدان دې وقف کړو جودان هم د پیسو دپاره
تا د پیسو دپاره څه وو چې دې ونه کول ؟
هېواد دې پرېښودو افغان هم د پیسو دپاره
ته نه پوهېږې چې دوره د پیسو ختمه شوله
ځمکه بدبینه ده آسمان هم د پیسو دپاره
که مسلمان وای خو حلال کسب منصب یه ؤ ستا
تا خولا خرڅ کړلو قران هم د پیسو دپاره
پیشه د ژوند ده وسیله تاخو ژوندون ګڼلی!
په عصرینبې ږدې په زمان هم دپیسودپاره
خلک پیسې په خپل مسلک او په مذهب لګوي
ستا ؤ شعار د مسلمان هم د پیسو دپاره
دښمن چې راوړلې پیسې بې ایمانانو لره
تاورته ځان کړوبې ایمان هم دپیسودپاره
چور او چپاو غلاخیانت چې تا کولو دلې
هېردې ؤ حکم دوجدان هم دپیسودپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د حساب او د کتاب ده پیسه څومره لري؟

څه راته راکړه امتحان هم د پیسو د پاره

مولادې روند کړه دا وطن مستعمره خونه وه

چې تا ګنلی وُ د ځان هم د پیسو دپاره

ای پیسه داره سرېتوب دې په پیسه کړو بدل

یقین دې خوشې وګومان هم د پیسو دپاره

د پیسه داروحکومت کې سرېتوب چرې وي

فضل ودانش خرڅ شي ارزان هم دپیسودپاره

په دې غریب وطن کې داپیسې له کومه کړې تا!

راوړه دلیل او څه برهان هم دپیسو دپاره

تا چې دا لوی اولس دښمن ته په پیسو ورکوو

وخت دی چې سردې کړې قربان هم د پیسو دپاره

* * * * *

جلال اباد ــ اول د میزان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاتفي آواز

هاتف راته بېګا د ازادۍ په باب کې ووې
بېواکه يو انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
بيرغ د استقلال د ډېرو خلکو په سر رپسي
خو نسن د ازادۍ دغه مراد نه شي کېدلای
يو قام چې ازاد پرېږي ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې له مېړانې او جهاد نه شي کېدلای
جهاد د ازادۍ ته لاربنوونکې مېړه بويه
بې سره د افرادو اتحاد نه شي کېدلای
د قام دلاس او پښو نه زولنې چې ماتې نه شي
بل شی په داسې حال بې له فرياد نه شي کېدلای
اسير چې د يو قام وي ثقافت د بل په لاس کې
هېڅکله په ملي بنه ازاد نه شي کېدلای
دولت چې د ملت په ثقافت بناندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای
وحدت چې په ملت کې د عمل او فکر نه وي
کامل يې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
ملت او حکومت چې په دولت کښې سره يو کا
نور څه بې له تاريخ ورته بنياد نه شي کېدلای
په رنګ د مليت کې خپل پردي سره يو رنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفـریق یـې بیـا د رنـګ او د نـژاد نـه شـي کېـدلای
تـاریخ او ثقـافت او روایـات ېـخ د وحـدت دي
دا کـار پـه چـال او زور او پـه تضـاد نـه شي کېـدلای
یـو قـام چـې لاس و بـل تـه د ډوډۍ دپـاره نیسـي
همـدا ورلـره بـس ده چـې ازاد نـه شـي کېـدلای
بـې عـلم او بـې لـه فـنه ددې عصـر چـاره نـه شـي
د بل پـه رنـګ کـې رنـګ مونږ تـه استادنه شي کېدلای
سوشـل د یموکراسـي کـه افغانـزم سـره ملـه شـي
بیـا هېڅ پـه دغـه فکـر انـتقاد نـه شـي کېـدلای
د ځـان لـه پېژاندونـه پـس جهـان پېژانـده بویـه
پـه تش خـالي تقـلید کـار د هېـواد نـه شـي کېـدلای
کـه څـوک د زړه پـه مینـه طلـبګار د حقیقـت وي
رشـتیا چې لـه دې زیات مـلي ارشاد نـه شي کېدلای
هېـڅ لویـه بدبخـتي بـه لـه دې زیاتـه بلـه نـه وي
پـه طـرحه د خـادم کـه اعـتماد نـه شـي کېـدلای

* * *

میزان ۱۳۵۲

نوټ: دا یو مخکېـنی نظم دی چې ترمیم پکښې شوی دی.

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني جمهوریت

(۱)

ای جمهوریته سلامونه دي — تا ته د ملت احترامونه دي
لوړ دې وي بيرغ ستا دافغان په سر — تاج د افتخاره د انسان په سر
تا دنيا اوچته کړه اسمان لره — خپل حقونه وبخښه افغان لره
تادنياکې ختمه غلامي کړله — ور که له انسانه دې خامي کړله
سم دې کړو ناداره د بادار سره — ودې نمانځه دی په افتخار سره
لارد ارتقا دې ورته سمه کړه — خوا دې د هر چا تړوله راجمه کړه
بيرته لاردفضل واستعدادشوله — ور که زورګويي په عدل و داد شوله
کله چې ازاد فضل وکمال شولو — زر د انسانانو بيدل حال شولو
هر سړی په خپل شخصيت برشولو — لوړ په دې نړۍ کې هنر ورشولو
تا ديموکراسي کړه د قانون سره — يو ځای په دنيا کې د ژوندون سره
مات چې دې زنځير د استبداد کړلو — خلاص دې بنيادم له استعباد کړلو
هر شي کې ازادتفکرات وشو — زراختراعات او ايجادات وشو
ته وې چې کړه دنيا دې سمه کړه — خلاصه دې دنياله لويه غمه کړه

ای جمهوريته سلامونه دي
تا ته زمونږ خاص احترامونه دي

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

ته جمهوریته څه مهمان نه یې — ښوی نا اشنا خو په افغان نه یې
لاره کسې اغزي وولاره بنده وه — ځکه د ژوندون مزه بېخونده وه
ته په افغاني دنیا کې لوی شولې — ښه خبر زمونږ په خوی وبوی شولې
بسپني جرګې د افغاني نړۍ — دا وې نښانې د جمهوري نړۍ
ټول کارونه مونږه په جرګو کړي — نه مو په پیسو او د سیسو کړي
وښیه زمونږ سرمایه دار، نه و — هېڅوک په هېڅ وخت کې مو بادار نه ؤ
نه مونږه په خلکو باداري کړې — وګوره مونږ څومره هوښیاري کړې
ملک د ازادۍ او حریت ؤ دا — ټل ودان په کار او په زحمت ؤ دا
دکې مو حجرې په میلمنو وې ټل — سختې وظیفې د کوربنو وې ټل
سیمه وه مصونه د افغان ولس — نه پکښې اجبار ؤ په دهقان ولس
برخه د هر چا پکښې معلومه وه — هو د بېغیرت برخه معدومه وه
دلته وه سیالي په ښو کارونو کې — داسې وپښتون په محفلونو کې
وروسته بیا له مونږه مرور شولې — شکر چې بیا راغلې معتبر شولې

ای جمهوریته سلامونه دي
تا ته د افغان احترامونه دي

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

راشه ته اوس زمونږه چارې سمې کړه
روغې را ته نن واړه برهمې کړه
مخکښې معارف کړه- د افغان په لار
بیا ورسره سم د مسلمان په لار
تول علم وتنویر کړه د وطن په خوا
ته دې وې هیڅ شي دمبرخمن په خوا
بې علمه وطن خو څه وطن نه وي
بې ګلو ګلشن خو څه ګلشن نه وي
علم چې وطن لره وي ینار وي
هر پوهاند چې غیر لره وي مار وي!
مونږ په دې وطن کې زنا یې غوارو
نن د علم وفن اکادیمي غوارو
هرقام ته هیواد مولا ورکړی دی
دا جنت یې مونږ ته پیرزو کړی دی
امرکړه چې مونږه وطنخوا اوسو
ګرد سره زامن د پښتونخوا اوسو
څوک چې بله لاره باندې یون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای دې وبښي په د پښتون کوي
بې سمې پوهنې ملیت نه وي
بې له ملیت ځنې ملت نه وي
ژوند د هر ملت دې په کولتور سره
غونډ واړه ولس دي په دستور سره
نه شته اقتصاد بې له کولتور ځنې
نه شته دي کولتور بې له دستور ځنې
ژوند دی په کولتور او اقتصاد ولاړ
هر ملي نهضت وي په بنیاد ولاړ
ای جمهوریته راشه سم مو کړه
سیال بیا د سیالانو د عالم مو کړه
موږ د نیا کې ژوند په اطمینان غواړو
ځان غواړو افغان غواړو جهان غواړو
ای جمهوریته دې سلام زموږ
ستا ملي بیرغ ته احترام زموږ

کابل ۳۰ د جوزا ۱۳۵۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني وطن

ښکلی دی او بر دی افغاني وطن   هر ځای نه بهتر دی افغاني وطن
ډک دی د لعلونو جواهرونه   څه وشوه که ځمر دی افغاني وطن
بام ددې دنیا ده د پامیر څوکه   تل (په مینه) او نمر دی افغاني وطن
لوړ غرونه سیندونه ځنګلونه دي   لمنځې او ښیستر دی افغاني وطن
شګې د سیندو یې له طلا ډکې   ځاوره شګه زردی افغاني وطن
وګوره انسان که ښاپېری دی دا   حسن جلوه ګر دی افغاني وطن
مور د تمدن پلار د قومونو دی   اریسن ټبر دی افغاني وطن
ځای د سپیتوب او د اخلاقو دی   کور د زرتشتر دی افغاني وطن
تیره د ګډژوند یکښې ملي کښښوه   غالی د دفتر دی افغاني وطن
مړه ډېوه د کور روښان رابله کړه   روڼ او منور دی افغاني وطن

ځیل جلا تهذیب او تمدن لري
نوروته رهبر دی افغاني وطن

ګرچې اوس له ښتونه رالوېدلی دی   کلک لکه سنګر دی افغاني وطن
ملا د استعمار ورماتدې ماته شوه   سخره، تېره غر دی افغاني وطن
سر ټیټوول دلته نیوهېږي څوک   حر او زړور دی افغاني وطن
دلته شرافت او غیرت وزېږېد   ډک له دې هنر دی افغاني وطن
دا اتحاد کله متعاتبدلی شي   یو قام او ټبر دی افغاني وطن
ساکه دی که کاسي دی د داد یک سره   دغه یې مقبر دی افغاني وطن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورد که بلوڅان که داردیان دي ځوک — څانګې دي شجر دی افغاني وطن
ګوریځ هزاره څان ته غوري وایي — خلاص د بل له شر دی افغاني وطن
پارت، یوچې تخارتول سره ورنه دي — ستوري دي قمر دی افغاني وطن
پښت د تولو سته نورې څانګې دي — ځومره مستقر دی افغاني وطن
سیند د اباسیند یې بېلوی نه شي — پروت ترې لرو بر دی افغاني وطن
دېرې پلمې جوړې شوې جوړېږي لا — تولو لره سپر دی افغاني وطن
قام وطن دې وپېژنه ځوانه ته — مور دې ده پدر دی افغاني وطن
فکر د تحریر او د تقریر سره — وروزه مضطر دی افغاني وطن
تول جهان آزاد شولو اباد شولو — نن ولې ابتر دی افغاني وطن

ځئ چې ځپل حساب له سره ونیسو
فکر او عمل دواړه غوره ونیسو

* * * * *

۱۵ د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو قلم خو را له پرېږده كه

هر څه دې ستا وي يو قلم خو راله پرېږده كـنه
چې سر دې لوړ كړم يو علم خو راله پرېږده كـنه

مادا د شعر دنيا واخيسته معنى پسې شوم
دا د معنى د ملك رقم خو راله پرېږده كـنه

سر په آسمان يم د تاريخ د عظمتونو په ياد
دا د تاريخ جاه وحشم خو راله پرېږده كـنه

كه څوك سپين غر شي تيتولى نو افغان به كې تيټ
دامې قسم دى دا قسم خو راله پرېږده كـنه

شپه ده تورتم دى زه به څه دې هدف په لورى
كه څه انصاف وي نو تورتم خو راله پرېږده كـنه

ارمان مې دا دى چې يو پل په لار كې واخلمه زه
په دغه لار كې يو قدم خو راله پرېږده كـنه

تپې تپې توتې توتې يم د ظالم له لاسه
زما طبيبه څه ملهم خو راله پرېږده كـنه

د مينې غم ته دې څوك غم نه وايي غم خو نه دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ په دې غم یم نو دا غم خوراله پرېږده کنه
افغان د علم او د قلم په زور وهلي خلکو
دا د تاریخ علم و قلم خوراله پرېږده کنه
کوشني، تخار، یفتلي ساک دي سهاک وپېژني،
چې دربنکاره کړم جام د جم خوراله پرېږده کنه
د چین او هند او له رومانه افغان کم خونه وْ
څنګه راکم شو کیف او کم خوراله پرېږده کنه
له هغو تېرو عظمتونو یو ماتم لرمه
وایي خادم دغه ماتم خوراله پرېږده کنه

جلال اباد – خادم مېنه – حمل ۱۳۵۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتیانا ادې

زمـا ادې پښتـیـانـا ادې!
زمـا د مـور او د بابـا ادې !

چې تـه ژوندۍ يې زه ژوندی به يمه ستا په خدمت کې ګرندې به يمه
ژونـد مـې مرهونه دی لـه تـا ادې زمـا ادې پښتيانا ادې
کـه څـه غیـرت او سـاهوتوب لـرمه او کـه څـه بـرم او ښاغلتوب لـرمه
دا زمـا نـه دی دا دی ستـا ادې زمـا ادې پښتيانا ادې
مـا ستا په غيږ کې سرېتوب زده کړی درس دمېړانې او نرتوب زده کړی
تـرې وابـه نـوړم پـه بـل خـوا ادې زمـا ادې ای پښتیا نا ادې
ادې مـا کلـه د چـا حـق خـوړلی ووايـه کلـه مـې نـاحق خوړلې
خـو بل دې هم نـه خوري زمـا ادې زمـا ادې پښتیانا ادې
ای د غیـرت او نهضتونو ادې د اریـن د ټـول قومونـو ادې
زه دې بـچې يـم تـولـه وفـا ادې زمـا ادې پښتیانا ادې !
زه دې پـه ژبـه پـه کولتوریم مـئین ستا په ښه خوی او په دستوریم مئین
ستاشـرافت دی پـه رشـتیا ادې زمـا ادې پښتیانا ادې
دا جمهـوري قبـا دې نـوې اوسـه دا د زرېښت ښکـلا دې نوې اوسـه
تـازه دې وه د مـخ ځـلا ادې زمـا ادې پښتیانا ادې !

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستايمه

يوځل راته ووايه چې ستا يمه
زه دې په دې تمه باندې پايمه

دا دنيا لـه مينې جوړه شوې ده   دا خوېوزه نـه يم چې دا وايمـه
مينـه خوګـناه نـده چـي پټـه شـي   وايـم چـې ميـن يم او پـه تايمـه
زړه کې مې يو عشق د وطن ځای شولو   تـا هـم د وطـن پـه مينـه ستايمه
تـه دپښتونخوا د جنت حوره يې   زه يو فداکـار دپښتونخوا يمـه
ای خادمـه ستا دا پاکه مينه مې ــ   خوښه شوه ــ داستايمه او ستا يمه

۲۸ دقوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای

(۱)

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

سیل به مې کولای په بېداؤ کې   تل به ګرځېدلای په فضاؤ کې
کله به دهقان سره مشغوله وای   ناسته به په ځانګه یا په پوله وای
یا به دشپانه او د غویه سره   یو ځای ګرځېدلای په مزه سره
چېرته د بهار په تازګیو کې   مال چې څرېدلای په پټیو کې
یا ګلې رمې وای په راغونو کې   یا د سیند په غاړه یا په غرونو کې
ما به یې په شا باندې سپارلې کړلای   تل به مې سیلونه خوشحالي کړلای
یا د تلیفون په تار به ناسته وای   هو د ښونغمو په کار به راسته وای
زه به سیلاني تل د خیبر ؤمه   ژمی به مې لرءاوړی به بر ؤمه
دلته چې بچي به لویولای مې   بیا به د پنجاب په لوري وړلای مې
سیل به ؤنغمې به وې مزې به وای   ژوند به ؤ او خوند به ؤ چرچې به وای
کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تېپوس چرې لیدلای مې یا د قام دوښ چېرې لیدلای مې
سخت به په تونګو سره وهلوما ککلک به په حملو سره شړلو ما
تل به په دفاع کې د چرګوړووم هم به په مخالفه د سرخوړووم
دروند به په نظر کې د مرغانو وم سیال به په جرګه کې د سیلانو وم
باز او که شاهین او که باښه به وه هر یو ته په زړه کې اندیښنه به وه
ما ته په ادب او په سلام به ؤ تل په درناوي او احترام به ؤ
هر مارغه به ناز او نخرې وړای زما د بر لحاظ او پاس به هر یو کړای زما
ما ته زور اور بسه زور ورنه ؤ هېر به له هېچا زما سحر نه ؤ
قدز د نغمو د سباوون زما هر یو به کولای په ژوندون زما
دروند چې په ملت وای په هر چا به وم هم د انسانانو په نګاه به وم

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

داغ مې په زړګي ساز د بلبلو دی   ژوند د بلبلانو د ستايلو دی
لوړې ونې ګوري په باغونو کې   جګ سرونه نيسي چينارونو کې
دلته تراني خپلې اغازې کا   غوږ لره موښکلې مانې سازې کا
هرڅوک په خواږه خوب کې ويده وي ټول   بېله بلبلانو نه پراته وي تول
شين سهار تنکی بهار نغمې خوږې   شومه د صبا کې ترانې خوږې
روح لره تالې وي د سکون پکښې   خمر وي، مستي وي، د جنون پکښې
څومره حرارت څومره جرات لري   دا وړه مرغۍ څومره قوت لري
څومره نرۍ ژبه وړه خوله لري   پټ تېر کې پو بحری زړه لري
ګرمه هنګامه وي د بهار له دې   ښکلې لوړې څوکې د چنار له دې
توره ده خوښکلې ده مرغانو کې   ډېره نازولې ده مرغانو کې

کاشکې توتکۍ او يا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا ده توتکـــی راغلـــه بهـــار شـــولو　　بیـــا د پســرلي د ګـلو وارشـولو !
راغلـه اباسـیند بـاندې راتېـره شـوه　　یخـه ده څیلـه خو رانه هېره شوه !
زېـــری د بهـــــار د تــــازګیو دی　　وخـ ، د اینبودلـو دنیـا لګېـو دی
ښکـلې توتکـی هـر کلـه راشـې تـه　　کاشکې د زړه درد لـره دوا شـې تـه
نښـې د وفـا درکــې محکمــې دي　　دا پـه انسـانانو کـې لاکمې دي
خپلـه جالکــی دریـاندې ګـرانه ده　　تیـنګه غریـزه دې لـه انسـانه ده
راشـه خپلـه جالـه کـې بچـې وکــه　　ورانه جالـه جوړه کـه خوارې وکه
ستا ښکـلې سـندرې خونـدورې دي　　شـات دي، چوهـارې‌دي یاشکرې دي
ستاسو د جوړې ژوند څومره ښکلی دی　　مونږ ته د تقلید او د ستائیلو دی
شـور مخـالفت او جـنګ مـو یـا دنـه دی　　خوشې چټې کار د ننګ مویادنه دی

کاشکې توتکی او یا بلبله وای !
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

وګورئ مرغۍ څومره هوښیارې دي   څومره مهذبې فدا کارې دي

ځالې ته پردي ورته راتلی نه شي   نر او ښځه بل یو سره تلی نه شي

کوز کې توتکۍ باغ کې بلبله ده   هلته په دېره کې یوه بله ده

ټولې ترانې وایي نغمې کوي   ځارکا په خوارانو اوبیرې کوي

ټولې ثناخوانې پرهیزګارې دي   وارہ د ظالم مخکښې تیارې دي

کله په بانبه باندې راپنډې شي   کله دګونګي په مخکښې ونډې شي

نه پربږدي ظالم د ظلم کار لره   نه کوم ازاري د چا ازار لره

وګورئ تقوی یې سیاسي نده   نغوته د فطرت ده لباسي نه ده

شعر او شاعري نده تعلیم کوي   ټول قوي مرغان ورته تعظیم کوي

وګورئ ملت یې له قومونو دی   ځای د تامل او د فکرونو دی

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

هیڅ به خبر نه وای چې دنیا څه ده   قام،وطن ،ذلت او ارتقا څه ده
نه به وای سرګومه په کلیاتو کې   تل به وای سرګرمه په جزیاتو کې
زړه به مې خوړین نه وُ ګړېدای به نه   پټ پټ به په خپل زړه کې ژړېدای به نه
رنځ به د اعصابو راته پیښن نه وُ   غم به مې د زړه په سر کې مېخ نه وُ
نه به د حُسادو دام کې ګیرومه   نه به په خپل فکر کې اسیر ومه
نه به وای د علم او د کتاب پسې   ټول عمر اخته د اکتساب پسې
نه به مې زیار داسې بې ثمره وای   خلاص به د علم او ادب له شره وای
فکر د خدمت به خوررولای نه   غم به د لوېدلي قام خوړلای نه
نه به مې انبار د قلم پاتې وای!   نه به مې خوارې داسې میراتې وای
نه به وای راګیر په شاګردانو زه   نه به هم سنګسار په مریدانو زه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ای توتکی ما څوک ازار کړی دی ؟ ‌ دکی مې دچا لـه جـالې وریـدی
ای بلبـلې زه هـم نغمـه خـوان یمـه ‌ تـا غونـدې د سپین سـحراڈان یمـه
زه هـم پـه مـلت بـاندې مفـتون یمـه ‌ پاک یمـه سپېڅلی یم پښتون یمـه
داردحق پـه کـارکې پېژنـدی نـه شـم ‌ ګوری د کارغانو صف کې تلی نه شم
جالـه کې زمـا هـم ذخیـره نـه شـته ‌ بـل چاتـه بې حقـه مې اسیره نه شته
ولې بنې اثـره دې نغـمی زمـا ؟ ‌ څلـه ناخـبره دې کوڅـې زمـا ؟
جار دې شم څه عیب څو راته ووایه ‌ څه بنکاره او غیب څو راته ووایه
تاسو بې نغموته نور څه کړي دي؟ ‌ ولـې مـې خـځـلې اوبـو وړي دي؟
ولې قـام خبر نـه شـو پـه غـم زمـا؟ ‌ ولې مـلت نـه شـولو همـدم زمـا ؟
زه قسـم پـه سـتـرګه د سـحر خورمـه ‌ نـه بـه یم انسـان کـه غـم د زرخورمـه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

۱۵ د حمل ۱۳۵۵

جلال اباد – خادم مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو تاریخ

چې مې وکتو تاریخ واړه غلط ؤ خپل پردي وریاندې کړې تجارت ؤ
د پښتون د مفاخرو لوی تاریخ ټول اړولی مسخ کړی سیاست ؤ
ډېر افسوس مې په ځان راغې او په قام خپل چې د علم په نوم شوې پرې غارت ؤ
مونږ لوستل به مورخ دې بې طرف وي مګر دا ټیکې په خپله سیاست ؤ
د افغان په تاریخ هسې لوبې شوې چې د علم و نړۍ ته خیانت ؤ
دا انجیره بنه هم وسپړې په فکر د خادم په نوم لیکلی دا خدمت ؤ
په دې باب مې هم څلور کتابه ښکل کړل ډېر افسوس دی چې د چاپ یې هیڅ فرصت ؤ
پښتنی تاریخ پوهنه یې اول دی چې پوهانو ورته کړې ډېر حیرت ؤ
بیا لرغونې پښتانه قومونه ګوره مستند په روایت او درایت ؤ
له دې پسه بیا علمي پښتنولي ده هریو باب یې انکشاف د حقیقت ؤ
څلورم کتاب پښتون پښتنولي ده چې رد کړې د رقیب یې هر حجت ؤ

په محشر کې مو هم فکر د خپل قام ؤ
که نه ټول عمر فرصت په مونږ حرام ؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی استعمار

لوی استعمار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
خوني ښامار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
تا چې ازار دی رسولی د بادار غلام ته
دغه ازار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
په هره ورځ کې نوې نوې تماشه جوړوي
دغه تګمار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
په سل ټوټو کې د افغان یوه ټوټه پاتې ده
لا انتشار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
غوښ یې کړه واړه هغه مزې چې ملت جوړوي
همدغه کار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
په تفرقه او اختلاف کې چې دنیا منلی
دا ایستاکار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
قافله لاړه د نه زوینه ته یوازې دروسې؟
ګوره شوکمار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
منلی حق ست د کولتور درځخه اخلي په زور
دا ستمګار دی دریسي کمبخته پوه یې که نه
دیموکراسي خو شیطاني ده وایې څه یې کوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغــه هوښيــار دي درپســـې کمبخـتـه پــوه يــې کــه نــه
چــې ســتا د پـلار او د نيکــه ويـنې يــې هـم څښـلي دي
هغـه خونخــوار دی در پســې کمبخـتـه پــوه يــې کــه نــه
دنيــا تــه وګــوره خپــل ځــان تــه دې بيــا هــم وګــوره
دا څــه در وشــول خپــل جهــان تــه دې بيــا هـم وګــوره

* * * * *

۲۲ د حوت ۱۳۵۵

ومن الله توفيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولینا قیام الدین خادم

شاعر او ليكوال، د دري پنځوسو كتابونو ، رسالو او سلګونو مقالو ليكونكي د زيري، اتحاد مشرقي، طلوع افغان جريدو، د كابل مجلې او د اصلاح د ورځپاڼې چلونكى، د هيواد د موسسې رئيس، د ادبياتو د فاكولتې استاذ، د پارلمان د مشرانو د جرګې غړى، د افغان ولس او د افغان ملت د ګوندونو موسس او د ويښ زلميانو د ګوند مؤسس او غړى و.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library